కీర్తిశేషులైన రావుబహద్దూరు

కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులుగారి

గ్రంథములు

ప్రహసనములు

మొదటి సంపుటము.

1. అపూర్వబ్రహ్మచర్య ప్రహసనము
2. విచిత్రవివాహ ప్రహసనము
3. మ[illegible]బధిర ప్రహసనము
4. [illegible]ణ ప్రహసనము
5. [illegible]రగానవినోద ప్రహసనము
6. కలహప్రియా ప్రహసనము
7. మహామహోపాధ్యాయప్రహసనం
8. గ్లోగ[illegible]
9. మ[illegible]వంచక
10. అసహాయశూర ప్ర॥
11. కలిపురుషశనైశ్చర విలాసము
12. వేశ్యాప్రియా ప్ర॥
13. కౌతుక[illegible]
14. [illegible]
15. [illegible]వని మొదటి [illegible]
16. [illegible]ము
17. [illegible]ము

నాటకములు

రెండవ సంపుటము.

1. బ్రహ్మవివాహము
2. [illegible]వహారధర్మ[illegible]
3. [illegible]

(మూడ[illegible])

4. మహారణ్యపురాధిపత్యము
5. ప్రహ్లాదనాటకము
6. సత్యహరిశ్చంద్ర నాటకము
7. దక్షిణగోగ్రహణము
8. వివేకదీపిక

భాషాంతరీకృత నాటకములు

మూడవ సంపుటము.

1. చమత్కార రత్నావళి
2. రాగమంజరి
3. [illegible]
4. [illegible]
5. [illegible]
6. [illegible]గ్నిమిత్రము
7. ప్రబోధచంద్రోదయము
8. వెనీసువర్తక [illegible]

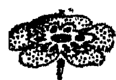
[illegible]బంధములు

[illegible]వ్యములు

నాల్గవ సం[illegible]

1. సత్య[illegible]జా పూర్వదేశయాత్రలు (1, 2 భాగములు)
2. [illegible]శఖర చరిత్రము
3. [illegible]వచనసైషధం
4. [illegible]నము
5. [illegible]గ్రహము
6. [illegible]యణము

శుద్ధాంధ్రభారతసంగ్రహము.

By

K. VEERESALINGAM

శ్రీపరబ్రహ్మణేనమః

పీఠిక.

చ. సిరియొక యింత చేకుఱుటచేతనె మత్తిలి ముందు కీడుమే
ల్కొరపెడివాఁ డొకండు గలఁడంచుఁ దలంపక పెక్కుదోసముల్
జరపెడి వారినేన్ దగుదోసంగిడి పిమ్మటఁ బ్రోచువేల్పు దా
సరగున నేలుఁగాత గురుసామిని వేంకట సుబ్బ రాయనిన్.

సీ. ఏవాఁడు జగముల నెల్లను నొక్కటఁ దలఁపులోననె తాను గలుగఁ జేయు
నెవ్వాఁడుకనఁబడ కల్లచోటులనుండి యన్నింటినయంబు నరసిప్రోచు
నెవ్వాని యిచ్చమై నెల్లమైతాల్పులు దివికినేగుదురు బొందిగముఁ బాసి
యెవ్వఁడు నెటఁదప్ప కెపుడునుండెడివారికెన్నఁడుఁ దఱుఁగనియెలమిఁ గూర్చు
నట్టివేలుపువాఁడొన నలవిగాని కనికరంబున నెనలేని కలిమి యొసఁగి
రమణఁ గొల్ల వేంకట సుబ్బరాయసెట్టి నతనితమ్ముని గురుసామినరయు గాత.

క. బటువు జగమ్ములఁ గలయ, న్నిటికిని దొరయైన యట్టి నెఱవేలుపు వేం
కటసుబ్బ రాయసెట్టిని, దిటవుగ గురుసామిసెట్టిఁ దిరముగ మనుచున్.

సీ. ఏవారియింటి పేరిజ్జగంబునఁ దొల్లి గుఱ్ఱము వారని కుదిరియుండి
కొల్లగా రోయావిఁగోరు వారలఁదన్ప గడను గొల్లావారుగాఁగ మాటె
నెవ్వరి కొలమునకెల్ల సింగనసెట్టి మొదటివాఁడయి పేరు మోచియుండె
నెవ్వారి తాత పేరెన్నికకును నెక్కు సుబ్బరాయలుసెట్టి సొబగుమీఱె
మిపుల సరివారిలోన గారవముఁగాంచి, యొసఁగినట్టి వేంకయసెట్టి యెవరితండ్రి
యట్టివేంకట సుబ్బరాయలునుదమ్ముఁ, డై నగురుసామిసెట్టియునలరుచుండ్రు.

చ. అడవిమెగంబు లందమగునట్టి పులుంగులు నున్నతోఁటయె
క్కుడఁ గనువారివేడ్కకయి కన్నులపండువు గాఁగనుండునే
కడఁ బటువింతలెల్లఁ జనికాంచెడివారికిఁ గాఁగఁ గూరుపం
బడిన పెదందసాల చెలువంబగుఁ జూపఱకన్ను విందుగాఁ.

ఉ. ఎక్కడఁ గూడి నాయములనేపురు తీర్చెదుగొప్పకొల్వు వే
ఱెక్కడనీడులేక తగు నెక్కడఁ బిల్లలకన్ని విద్దెలం
జక్కఁగ నేర్పి తేఱుపఁగఁ జాలిన విద్దెలసాలయొప్పుఁ దా
నెక్కడ గొప్పకోట యొకఁడింపగు దండులు నిండియుండఁగన్.

సీ. ఏవీటితూర్పున నెసఁగును సంద్రంబు డాయరాని యగడ్తయో యనంగ
నేప్రోలినుండి తామింతలోఁ బొగబండు లెల్లెడలకు నిచ్చ లేగివచ్చు
నేనేలఁ బొగయోడ లింపుకలో దీవి వారినైనను గొనివచ్చినిలుచు
నెచ్చోట నాణెము లచ్చొత్తుచుండెడు జానుమీఱెడు టంకసాలయుండె
రాణిగారికి మాఱుగా రాచఱికము, వెలయఁ జెల్లించు దొర తనకొలువువారి
తోడనెచ్చట నెప్పుడుఁ గూడియుండు, నట్టి చెన్నపట్టణమున కలరువేడ్క.
సీ. ఏనొకపనిమీఁద నేగియున్నపుడు నాకూరిమి నెయ్యుఁడౌ కారుమంచి
సుబ్బరాయలు నాయఁ డబ్బురమగు వాని నెల్లనా కావీట నెలమిమీఱఁ
జూపుచు నొకనాఁడు సుబ్బరాయలుసెట్టి గారియింటికి నన్ను గారవమునఁ
గొనిపోవదవ్వుగ గురుసామి సెట్టియు నన్నయు నెదురుగా నరుగుదెంచి
మేడమీఁదికిఁ గూరిమి మీఱనన్నుఁ, నెలమిఁ గొనిపోయితమ్ములమ్ములనొసంగి
కరముమరియాదయొనరించిసరసనొక్క, కుర్చిమీఁదఁగూర్చుండనొనర్చియవల
తే. సేమమారసి మఱికొంతసేపు వేడ్క
ముచ్చటలతోడ నచ్చటఁ బ్రొద్దుపుచ్చి
మాటవెంబడిపాండుకొమాళ్ళకతను
గొలఁదిగాఁదెనుఁగునఁ జేయఁగోరుటయు.
క. కొల్లావారలు పెల్లుగ, నెల్లెడలను బేరువడుట నెన్నెన్నియొ బా
వళ్ళను బలుసత్తరువులఁ, గొల్లగ నిలుపుటయు నెంచి కొంకని మదితోన్.
తే. నేను నీకొని యిమ్మడిక్క దీని వ్రాయఁ
బూనినాఁడను దెలుఁగునఁ బొలుపుమీఱ
వారికెప్పుడు మేలునుగోరునట్టి
కందుకూరి వీరేశలింగమనువాఁడ.

శుద్ధాంధ్రభారతసంగ్రహము.

(అచ్చతెనుఁగు భారతము)

ప్రథమాశ్వాసము

చ. సిరులను గూర్మితో నొసఁగి సేగి యొకించుకయైనఁ జేర నీ
కరయుచు మంచివారి ననయంబును బ్రోచుచుఁ జెడ్డవారలన్
సెరగులపాలు సేయుచును నేమము మీఱ జగమ్ము లేలుచుం
దిరముగ నుండినట్టి యలదేవరఁ గొల్చెద నెల్లయప్పుడున్.

వ. ఇట్లు జగమ్ములనెల్లం దల్లియుఁ దండ్రియు నేలికయునయి యెల్ల
యెడల నిండియుండు నాదండివేలుపు నుల్లంబున నెల్లవిరియు నింతం
తనరాని సంతసంబున మంతనంబున నెంతయుం గొనియాడి వేఁడికొని
యీమేటిదేవరకు నాపయింగల వెలలేని కూరిమి పేరిమిని నేనొన
రింపఁబూనిన యీక్రొత్తపొత్తంబునకు మొదలెట్టెదనిన. 2

తే. మున్ను నైమిశ మనుకాన నున్నయట్టి
తపసు లొకనాఁడు సూతుని తఱిని జేరి
భరతుకొలమునఁ గల రాచవారి కతలఁ
జెప్పుమని వేఁడ నతఁడిట్లు చెప్పఁ దొడఁగె. 3

సీ. సొగసుఁగోటలమీఁది మగఱాలసింగముల్
చౌదంతి పిచ్చులు జంకువఱుప
మేటియగడ్తలు వీటిబోటులకును
జిలువచెల్వాలతోడి చెలిమి నొసఁగఁ
బసిఁడిమేడలమీఁద నెసఁగుక్రాల్గంటుల
చెలువ మచ్చరబొంట్లఁ జిన్నపుచ్చఁ
బూవుఁదోఁటలలోని తావుల తేనియల్
చిఱుగాలువల వెంటఁ జేలఁదడపఁ

దాతఁ బాఱులు చదువులఁ దప్పఁబట్ట,
రాకొమరు లని రామునిఁ జౌకసేయ
బేరు లోఁకమిత్తెసికి బదుళ్ళాగ కొసఁగ,
వెలయు నేనుంగు పేరిటి వీ డొకండు. 4

వ. అందు. 5

తే. ఏకాలంబునఁ దగఁబుట్టి నోపుమీఱి,
సరిగ నహుషుండు వేల్పులసామి యయ్యె
నట్టి చందురువంగడ మందుఁ బొడమి,
శంతనుండను నొడయండు జగము నేలె. 6

తే. ఆపుడమిఱేఁడు మిన్నేటియందు నొక్క—,
కొడుకుఁగని భీష్ముఁడను పేరు కూర్మిఁ బెట్టి
చదువు సాములు నేర్పించి సంతసమున
నుండి యొకనాఁడు వేఁటకు నొకఁడు నేగి. 7

తే. జమునదాపునఁ దిరుగుచు నమరఁ గాంచెఁ
దొగలవిందును నగియెడి మొగముదానిఁ
బసిఁడి నిగ్గులెన్నడి మేఁమిసిమిదానిఁ
బడలెఁ గడపెడుదానిని బడఁతి నోర్తు. 8

క. కనుఁగొని జవ్వని సోయగ,
మునకు న్మదిలోన మెచ్చి మొనసినవేడ్కన్
దనవలపు బయల్పడ ని,
ట్లనియెం జేరువనుజేరి యా ముద్దియతోన్. 9

క. ఎవ్వరిదానవు నీవే,
రెవ్వరు మఱియోడ నిట్టు లేటికిఁ గడపన్
జవ్వనిరో యెఱిఁగింపుము,
నెవ్వడి నీతండ్రి యొవట నిలుచునొ నాకున్. 10

వ. అని యడిగి యప్పు డప్పడంతివలన నంతయుం దెలిసికొన్నవాఁడై
యా చేడియతోడఁ గూడం జని దాస తండ్రియగు బెస్తలతేనిం గని
తన యూరునుం బేరును నెఱింగించి యమ్ముద్దియం దనకిమ్మని
వేఁడిన నుల్లంబునఁ బెల్లు సంతసిల్లి యల్లన నడంకువ తోఁప నా
పుడమిఱేని కతం డిట్లనియె, 11

సీ. నాకూఁతు రిది కొన్నినాళ్ళకు ముం దొంటి
గా నేట నోడను గడపుచుండఁ
దపసి పరాశరుఁ డపుడు తాఁ జనుదెంచి
పడఁతుక నడపంగఁ బడవ నెక్కి
యేటిలోపలి దీవి కేగి యచ్చట దీని
వలచి కన్నెఱికంబు వాయకుండ
మెప్పులు తగనిచ్చి యొప్పించి మఱికూడి
వ్యాసుండు నాఁ జను పట్టినపుడ
పడసి నడచెను దనదారి మడఁతియొడలఁ
దావి యామడ దవ్వగుదాఁక వలపు
మక్కువనొసర్చి వ్యాసుఁడు నిక్కువంపుఁ
దపసియై యొక్కయడవికిఁ దానునరిగె. 12

ఉ. దీనిని మీకొసంగెదను దేవరకీబిడ గన్నపట్టినిన్
తేనిఁగఁజేసి మీకుఁగలనేలను నేలఁగఁజేయఁగావలె
న్నానకయింతపాటి చిఱుమున్నన యీఁదగు నన్నవిన్నవై
మేనువడంకఁగాఁ గదలి మెల్లననింటికిఁబోయి నెవ్వగన్. 13

ఆ. ఎల్లరాచపనుల నెడపెట్టి వలవంతఁ,
బాన్పుఁజేరి యొంటి వగరుచుండఁ
దండ్రి తలఁపుఁదెలిసి తడయక భీష్ముండు,
పల్లెదొరనుగలిసి పలుకులాడి. 14

సీ. తానువడుగుందన మూనంగ వట నెల్ల
వారును వినుచుండఁ బ్రతినవట్టి
జాలరిదొరతోడఁ జాల నమ్మికపుట్టఁ
బలుదెఱంగులఁజెప్పి పదిలపఱిచి
సత్యవతినిదెచ్చి సరగునఁ దండ్రికిఁ
బెండిలిగావించి పెంపుమెఱసి
తనచేతిబలిమిని ననిలోనఱేఁడుల
నందఱనోడించి యదిమి వారి
వలనఁ గప్పముల్గొని తండ్రినలరఁజేయ,
సత్యవతితోడికూటమిశంతనుండు
చెలఁగి చిత్రాంగదుండు విచిత్రవీర్యుఁ,
డనఁగనలరారుకొమరులఁగనియెనంత. 15

ఆ. వారు జవ్వనమును బడయకముందఱ,
శంతనుండు మేను జాఱవిడిచెఁ
దండ్రిచావఁ బెద్దతమ్ముని భీష్ముండు,
పుడమి కొడయఁడుగను-జూసిచేసె. 16

సుగంధి. పొంగి యొరిఁ బూరికైనఁ బోల్పకున్న మీఱఁ జి
త్రాంగదుండు పోరి కెల్ల దండివారిఁ జీరఁ జి
త్రాంగదుండు వేల్పుదిట్ట తాఁకి కయ్యమిచ్చి యా
పొంగడంచి మించి త్రుంచిపోయె వేయు నేటికిన్ 17

తే. అన్న పోయినపిమ్మట నతనితమ్ము,
నావిచిత్రవీర్యుని భీష్ముఁడపుడ తెచ్చి
దొరతనంబిచ్చి వెలయించిపరువమొదవి,
వెలయునతనికిఁ బెండ్లి గావింపనెంచి. 18

ఆ. కాశిఱేఁడు తనదు కన్నియలకుఁ బెండ్లి,
సేయ నెంచి యుంట చెప్పనరిగి
ముగురు కన్నియలను ముంగలనరదంబు,
పయినిఁ బెట్టుకొంచుఁబయికిఁబోవ. 19

క. ఎకిమీఁ లెల్లను దాఁకుడు,
నొకఁడు న్నగఁటిమి నెదిర్చి యుక్కటివారల్
గకవికలు గాఁగనమ్ముల,
సెక లన్మలమలను మాడ్చి చెదరఁగఁజేసెన్. 20

వ. మఱియును. 21

ఆ. చుట్టుముట్టినట్టి దిట్టలనందఱు,
నిలిచిపాఱఁదోలి గెలుపుఁగాంచి
త్రోవలోన సాళ్వుఁ దూలించి మరలించి,
వెలఁదుకలనుగొంచు భీష్ముఁడరిగె. 22

తే. అరిగి యంబ యంబాలిక యంబికయును,
ననెడుమూవురలోఁ బెద్దదైనయంబ
తనకు డెందంబుసాళ్వునిఁదవిలియుంటఁ,
దెలుపనాయింతినటకంపి తెరువుపట్టె. 23

క. తక్కిన యిరువురఁ దమ్మున,
కొక్కటఁ బెండిలిమొనర్చ నొప్పుగ నతఁడా
చక్కెరబొమ్మల తోడనె,
మక్కువతో నెపుడు నుండి మడిసెన్వేగన్. 24

సీ. సంతులేకుండంగఁ జచ్చిన కొడుకును
గని సత్యవతి భీష్ముఁగదియఁబిలిచి
యిల్లాలిఁగైకొని యిల్లుపల్వఁగఁబెట్టి
నేలయేలుమటంచుఁ జాలువఱకు

బతిమాలి చెప్పిన నతఁడించుకయు నొప్ప
కప్పుడవ్యాసుని నొప్పుగులుక
నెదలోనఁ దలఁచిన నేతెంచి యాతఁడు
తల్లికి మ్రొక్కిడిదండనిలిచి
యామెపంపున నంబికయందుఁబుట్టు
గ్రుడ్డిధృతరాష్ట్రు రెండవకొమ్మయందు
బొల్లివానినిఁ బాండుని బోనకత్తె,
యందు విదురునిఁ గలిగించె హాళిమీఱ. 25

వ. అందు. 26

తే. పెద్దవాఁడైన ధృతరాష్ట్రు బెంపుమెఱయఁ
బుడమిఁ బూన్చిన సరిఱేండ్ల నడఁగఁద్రొక్కి
విదురుమదిబల్మి భీష్ముని వింటిబలిమి
తనకు సాయంబుగా దొరతనము చేసె. 27

తే. అంత గాంధారమనునేల నమరనేలు,
సుబలుఁడనుఱేనికూఁతునుసోయగమున
నచ్చరలమించు గాంధారి యనెడుదాని,
భీష్ముఁడాయెకిమీనికిఁ బెండ్లిచేసె. 28

మ. మఱియు న్వేలుపుటేటిపట్టి కరమున్మన్నించి పూఁబోఁడ్లఁబ
ల్మఱుఁదేరన్ ధృతరాష్ట్రుఁడాంధ్రుగను గేల్వట్టిందగనూర్వురన్
జాఱుకుంజందముమీఱఁ బాండుఁడును మిన్కుల్నాములున్నేర్చి యం
దఱిలోఁ బేరిమిఁగాంచి మించుటయు నంతంబెండ్లి గావింపఁగన్. 29

క. తలపోసియు వసుదేవుని;
చెలియలి శూరుఁడనువాని చెలువపుఁగూఁతుఁ
వెలయఁగఁ బెండ్లిచేసెను,
వెలఁదుకఁ గుంతి యనుదాని భీష్ముఁడు వేడ్కన్. 30

సీ. అదిమును దనతండ్రి యానతి దుర్వాసుఁ
దనుతపసికి నోరె మమరఁబెట్టి
మెప్పించి యతనిచే నెప్పుడు తలఁచిన
నప్పుడ వేలుపు లరుగుదెంచి
బిడ్డలనిచ్చెడు పెనుమెప్పుఁగైకొని
యొకనాఁడు సంభ్రంపు టొడ్డునందుఁ
దమ్ములవిందును దలఁచి యాతనివల్లఁ
బుట్టుజోడును జెవిపోఁగులున్న
కొడుకుఁగని వానిఁ బెట్టెఁతోఁ గడలినిడియెఁ
గొట్టుకొనిపోయి యాబొట్టె గట్టుఁజేరఁ
గాఁపొకఁడు వానిఁ గొనిపోయి కర్ణుఁడంచు
రహిని బేరుంచి తనచాన రాధకిచ్చె. 31

తే. మాద్రియనుదానినా వెన్క—మఱియుఁ బాండుఁ,
డాలుగాఁగొనియిద్దఱనలరఁజేసి
దెసలనెల్లను దనవాఁడిమెనఁగగెల్చి,
యన్న చే నెన్నొ చేయించెజన్నములను. 32

సీ. అటులుండి యొక్క—నాఁడాంధ్రనుదనత్రోడఁ
గొనివేఁటతమిమిగాఱఁగొంతదవ్వు
కానలోపలనేగి కానక మెకములఁ
గూడిపొందెడునట్టి లేడి నిట్టి
నొకకోల నేలపై నొఱగింప మగజింక
జడదారిరూపును సరగఁదాల్చి
యీవు నీయాలితో నెప్పుడుకలసెదో
యప్పుడ మావలె నయ్యెదంచుఁ

దిట్టి చచ్చిన దిగులొంది దిటముపూని,
యింటివంకకు మరలక యెఱుక మెఱసి
తపసితనమూని కొన్నాళ్ళు తాళియుండి
సంతు లేమికి నెంతయు వంతనొంది. ౩౩

ఆ. కుంతిఁ జేరఁ బిలిచి కొబ్బునదనకోర్కి,
తేటపఱిచి వేఁడ బోటియొట్టి
కేల కొప్పుకొనియుఁ గెలసి యుధిష్ఠిరుఁ,
డనెడి కొడుకుఁ బడసె నజ్జమునికి. ౩౪

శా. ఆచోటన్ ధృతరాష్ట్రుకొయ్యాలియు నొయ్యన్ వేఁకటిం దాల్చి ము
న్నే చూలాలయి కుంతి పట్టిఁ గని తా నెంతో మదిం గొంగుటల్
చూచాయన్విని యోర్వలేక వగతోఁ జొక్కుచుండి లోఁగుంది యా
మ్మాచెన్నారు నెలంత గ్రుద్దుకొనెఁ బాడై చూలొగిన్ జాఱఁగన్.

వ. అట్లాకొమ్మ ఆమ్మ కరము వమ్మగునట్లుఁగా నోగమ్మగాఁ
గ్రుమ్ముకొన్న నెత్తుచెడి క్రొత్తనెత్తురులం జొత్తిల్లి తుత్తునియలయిపడ్డ
కండముత్తములనెత్తి క్రొత్తకడవలలోనం బెట్టించి వ్యాసుండు
నూఱువురఁ గొడుకులను నొర్కకూఁతును బుట్టించె. వందుఁ బెద్ద
వాఁడు దుర్యోధనుండును రెండవవాఁడు దుశ్శాసనుండును వారి
చెల్లెలు దుస్సలయు ననంబరఁగి పెరుఁగుచుండిరంతనిచ్చట. ౩౬

క. అట దుర్యోధనుఁ డొదవిన
దిటముగు నానాఁడె గాలిదేవర వలనన్
దటుకున భీముని గనియెను
నిటఁ గుంతియు మగఁడు పనుప నెంతయు నెలమిన్. ౩౭

క. ఆపిమ్మట వేలుపుదొర
నాపోవక మగఁడు వేఁడ నానఁతియోఁగా

నాపగిది నర్జునుండను
పాపనిఁగని మించెగొంతి బలియుని మిగులన్. 38

క. పెనిమిటి సెలవొసఁగంగాఁ
దనసవతియు నేర్పిపనుప దామాద్రియునుం
గనె వేలుపు వెజ్జుల కొ
య్యానకులుండు సహదేవుఁడనియెడి కవలన్. 39

ఆ. ఇట్లు నేలఁతలంగు నేవురు కొడుకులఁ
బడసి సంతసమునఁ బ్రబలియుండి
యేకతంబ మాద్రియెక్కుడు సోయగం
బొక్కనాఁడు చూచి యోర్వరాక. 40

క. వెలుపన్న దాయల నెందఱి
గెలిచియుఁ దనలోని దాయ గెలువఁగలేకా
బలియుఁడు పాండుఁడు మడిసెను
వలపున నిల్లాలితోడ వడిఁ గలయుటచేన్. 41

తే. అంతమాద్రియు మగనితో నగ్గిసొచ్చె
గొంతిపాటులు వెంటరాఁగొండవిడిచి
కొడుకులను వెంటఁగొని బావకడకువచ్చె
నెల్లవారికిఁ దముఁజూచి యుల్లమవియ. 42

ఉ. కుంతియు బిడ్డలం గొనుచుఁ గూరిమి పెన్మిటిఁ బాసివచ్చుచో
వింతగఁ జూడవచ్చి రలవీటను గల్గినవారలెల్లఁదా
మెంతయు వంతఁబనివి యేడ్చుచు నాధృతరాష్ట్రుఁడాలునుం
గుంతిని వెంటఁబెట్టుకొని కుఱ్ఱలఁదోడ్కొనిపోయి రింటికిన్. 43

వ. అంత ధృతరాష్ట్రుండు. 44

క. తనబిడ్డలు నూఱే తన త
మ్మునిబిడ్డలు నంచు వేఱుపూనిక నదిలో

నను బూనక కొడుకులక
న్నను ప్రేముడి మీఱఁ బెంచె నలి నేపురనున్. 45

సీ. దుర్యోధనుండును దోడివారును దమ్ముఁ
గుఱ్ఱలుఁ బాండుని కొడుకు గమియు
నల్లారుముద్దుగా నాటపాటలఁ బ్రొద్దు
పుచ్చెడు తఱిగాడ్పు ముద్దు పట్టి
బలిమి నందఱమించి పలుదెఱంగుల నొంచి
పలువుర నొక్కటఁ బట్టికొట్టుఁ
జెట్ల నెక్కినవారిఁ జెట్లూఁచి పడవైచు
నిలిచి పొల్చినవారినీటముంచు
నిట్లువడముడి కడగండ్ల నెపుడుఁగుడుప
నీరసంబెత్తి తాళఁగా నేరకపుడు
తనదు మామను శకునిసి దగవునడిగి
తొడరిదుర్యోధనుఁడు చేసెదుండగముల. 46

సీ. నిడు తీవియలఁగట్టి నిదురించు తఱినేటఁ
బడఁద్రోయ మేల్కనివెడలివచ్చె
విసముతోడనుజేర్చి వెసఁగూడు వెట్టింప
నారగింపఁదడవ యరిగిపోయెఁ
బండుకొన్నప్పుడు పాములఁ గఱపింపఁ
గీడొకింతయు లేక కెడపెవాని
దుర్యోధనుఁడుసేయు దొసఁగులు మఱియును
వడముడిఁ జెందకవమ్ములయ్యె
నంత మనుమలఁ జదివింప నద నటంచు
నెఱిఁగి భీష్ముఁడు కృపునొద్ద నెల్లచదువు

లమరఁజెప్పించె మొదలనాకొమరులకును
బిదపద్రోణుఁడునాఁజనుచదువులయ్యె. 47

తే. నేలవేలుపు కృపుబావ చాలవలఁతి,
తనకొమారు నశ్వత్థామఁగొనుచువచ్చి
వీఁడు నేరిన నా నేలవేల్పునొద్ద,
వెనుక విలువిద్దెఁ గఱపించె మనుమలకును. 48

సీ. కవ్వడి తనకోర్కెఁ గడువడిఁ దీర్చెద
నని బాసయిచ్చిన నలరి ద్రోణుఁ
డతని కెక్కువచెప్పెనామీఁదనొకనాఁడు
రాకొమారుల నేర్పరయఁగనఁగ
మిన్నేటికొమరుండు మున్నుగు వారికి
విన్నవించినవారు వేడ్కతోడఁ
గొలువుండి చూడంగ వెలయించి రెల్లరుఁ
దమతమ నేర్పు చందమ్ములెల్ల
నందు దుర్యోధనుఁడు భీముఁడడరితాఁకి
గుదెలఁబోరవారిని ద్రోణుకొమరుఁడడిపె
నర్జునుండును విన్నాణ మమరఁ జూపి
మారు లేకుండ నొక్కఁడు మలయుచుండె. 49

క. అక్కడ కప్పుడు కర్ణుం,
డక్కునఁ జనుదెంచి క్రీడి నొక్కటఁ దాఁకన్
బెక్కు తెఱంగులఁ బోరిరి,
యొక్కొకరికి వట్రుపడక యోరిమిపేర్మిన్. 50

క. పోరెడియప్పుడు కర్ణుని,
బీరంబున కెదను మెచ్చి వేయంగము నాఁ

జేరైన నేల నతనికిఁ,
దోరం బగుకూర్మి నిచ్చి దుర్యోధనుఁడున్. 51

వ. అతనితోడి చెలిమి కలిమి ననిలోనం దన పినతండ్రికొడుకుల నాతండు గెలువఁగలం డను గట్టి నమ్మకమ్మున నాతనిం దనయొద్దఁ బెట్టుకొని సంతసించుచుండెనంత. 52

క. తనవలనఁ జదువుగఱచిన,
యనినేసెడు రాచవారి నందఱ ద్రోణుం
డును జేరఁ బిలిచి ద్రుపదునిఁ,
దనకడకును బట్టి తెండు తడయక యనుడున్. 53

సీ. అందఱు నరదంబు లాయితంబుగఁ జేసి
వెలువడి ద్రుపదుని వీడు చేరి
కోటలు పడద్రొబ్బి క్రొత్తడంబులు గ్రొచ్చి
యూరెల్ల దల్లడమొందఁ జేయ
ద్రుపదుఁడు విని వచ్చి దుర్యోధనుఁడు లోను
గాఁగల మగలను గదిసి తాఁకి
వాలంప గుంపుల వానలు గురియించి
చిందఱ వందఱ జేసి దండు
నెల్లచోటులఁ దానయై యేపు చూప,
వెఱచఱచి పాఱి రందఱు వీఁకచెడుచు
నంత విప్పచ్చుఁ డాతని నడ్డగించి,
తోడ భీముఁడు గుదెఁబూని తోడుసూప. 54

క. తననేర్పు మెఱయఁ దూపులఁ,
గనలునఁ బరఁగించి ద్రుపదుగరువంబడఁగన్
జని పట్టి కట్టి తెచ్చెను,
గనువారలు డెందములను గళవళ పడఁగన్. 55

ఆ. అట్లుపట్టి తెచ్చి యాతని నొజ్జల,
కాళ్ళమీఁద వేయఁ గనికరమున
నుల్లసంబు లాడి యొడయనిఁ బొమ్మని,
క్రీడి ద్రోణుఁడుగొనియాడి మెచ్చె. 56

చ. ద్రుపదుఁడు దొంటికంటునను ద్రోణుఁడు తన్నటు చిన్నపుచ్చఁగా
దపసితనంబు పూని కడుఁదాలిమి వేల్పులఁ గొల్చి ద్రోణున
చ్చపుఫుబవరంబునం గెడపఁ జాలు కొమారుని దిట్టయైన వే
లుపుదొరపట్టి యూలయి వెలుంగుకొమారితఁ గాంచెఁ జిచ్చునన్. 57

క. కని యిటు దృష్టద్యుమ్నుం
డనుచుఁ గొమారునికిఁ గృష్ణయని కూఁతునకుం
దనరఁగఁ జేల్లిడి ప్రోలికిఁ
జని ద్రుపదుఁడు వింతసంతసంబున నుండెన్. 58

వ. అంతనిచ్చట. 59

తే. విద్దెచేతను గొనముచేఁ బెద్దయైన
జముని కొమరుని రాచటికమునఁ దనకు
సాయముగఁ జేసికొనితానుసంతసంబు
నొందుచుండెనుధృతరాష్ట్రుఁడుద్ది లేక. 60

ఉ. అప్పుడు తమ్ము లెల్లకడలందును బోరుల గెల్పుఁ గాంచుచుం
జెప్పెడి దేమి పేరుగల చిక్కనిజేఁడుల నోర్చి వారిచేఁ
గప్పము లెంతయుంబలిమిఁ గైకొని యన్నకుఁ దెచ్చియిచ్చుచున్
గొప్పతనంబు వాసియును గూర్పఁగ నోరువలేక యీసునన్. 61

సీ. మంతనంబున మేనమామను శకునిని
దుస్ససేనునిఁ గర్ణుఁదోడి తెచ్చి
దుర్యోధనుఁడు వానితోడను దలపోసి
యాకటుపులఁ బట్టి యయ్యకడకుఁ

జని కన్నులనునీరు జాఱఁగ నురపిల్లి
యెట్టకేలకు తేనియొలుక చెఱిచి
పాండునికొడుకుల వారణావత మనునూర
నుంచెదునట్టు లొప్పుకొనఁగఁ
జేసి వచ్చినవారలఁ జేరఁబిలిచి,
తల్లితోఁగూడి యేవురుఁ దరలునట్లు
నేర్పుతోఁజెప్పి ధృతరాష్ట్రుఁ డేర్పడంగఁ,
బుచ్చెమేలెంచకప్పుడాప్రోలికరుగ. 62

సీ. దుర్యోధనుం డంతఁ దొడరి పురోచనుఁ
డనువాని రావించి యతనితోడ
మంతనంబునఁ గొంత మాటాడి మునుచని
లక్కయి ల్లొక్కటి చక్కఁగాను
వారణావతమున వడిఁగట్టి గొంతియుఁ
గొడుకులు నందుండి కూర్కియుండు
తఱినిప్పుముట్టించి తడయకరమ్మని
చెప్పి పుచ్చినవాఁడుఁ జెలఁగి యరిగి
లక్కయిల్లుకట్టి చక్కఁగఁ గై సేసి
యునుపఁ గుంతిబిడ్డ లుండిరందు
నంత విదురుఁ డిచట నంతయుఁ బరికించి
కీ లెఱింగి సరగఁ గీడుతొలఁగ. 63

ఉ. ఉప్పరవాని నొక్కరుని నొంటి యుధిష్ఠిరు పాలికంప నా
చొప్పెఱిఁగించి వాఁడు కడు సూటిగ నేలసొరంగ మొందు నే
ర్పొప్పఁగఁ ద్రవ్వి చూపుటయు నోయనభీముఁడు తల్లినన్ననుం
దప్పక తమ్ముల న్వెలికిఁ దార్చి సొరంగము దారి దవ్వుగన్. 64

క. పనిచి పురోచనుఁడును జెం,
తను గొడుకు లయిదుగు రేలుకతయు నిదురింపం
గని లక్క యింటి కగ్గిని,
గనలునఁ దగిలించిపోయెఁ గడునడురేయిన్. 65

క. ఆరాతిరి యాయిల్లటు,
గోరముగాఁ గాలిపోవఁ గూరిన వగతోఁ
నూరను గలవారెల్లను,
జేరువఁ జనుదెంచి కాంచి చిడిముడిపడుచున్. 66

క. గొంతియుఁ గొడుకులుఁ దెగిరని,
యెంతయు వగఁబొంది యేగిరిండ్లకునచ్చో
నంతయు దృతరాష్ట్రుఁడు విని,
యింతం తనరాని కస్తి నెదలోఁ బొందెన్. 67

ఆ. గాడ్పుపట్టి యచటఁ గన్నతల్లిని దోషఁ,
బుట్టువులను మీఁదఁ బెట్టుకొంచు
ముండులనక పెద్ద గండులనక యేగెఁ,
గాఱుకానలందుఁ గరము దవ్వు. 68

ఆ. రేయి వారు వడెడి రాయిడిఁ బాపంగ,
నెంచియపుడు వెలుఁగుఁబంచెదయ్య
మనఁగఁ బ్రొద్దుపొడిచె నావల నాఱ్వురు,
నెండ యెక్కుదాఁక నేగి యేగి. 69

క. కడుబడలి యెండతాఁకున,
వడగొట్టిన బిట్టుసోలి వారలుపడఁగా
వడముడి నీళులకొఱకుం
గడుదవ్వుగఁ బోయి మరలి కదిసెడుఁగొనన్. 70

తే. ప్రొద్దువాలినఁ గెంజాయ పొదలిపిదపఁ
గాఱుచీఁకట్లు మింటను గ్రమ్ముకొనిమె
ఱేవెలందుక దాల్చిన కావికోక
విడిచి నల్లని చీరను దొడిగె ననఁగ. 71

క. ఆచీఁకటిలో నీళుల
మోచుకొనుచు వచ్చి చెట్టు మొదటనుగూర్కం
జూచియు వారల లేపక
కాచుకొని యతండు నిలిచెఁ గడుఁ గడిమి మెయిన్. 72

సీ. అప్పుడక్కానలో నెప్పుడునుండు హి
డింబుఁడన్ రక్కసుఁ డిమ్మునుండి
వారలఁ గని పొంగి వడిపడిఁ జెలియలిఁ
బనిచె హిడింబను వారిఁ బట్టి
వంటకుఁ దేనాపె వడముడిఁ దిలకించి
వలపున మోమోటపడుచు నిలువ
నేజామునకుఁ జెల్లెలేతేరమికి నల్గి
పయనమై మఱి తానె వచ్చినిఁగూడ
భీముఁ డాతని దవ్వుగాఁబిఱిఁది కీడ్చి,
దొమ్మికయ్యమ్ములో వానిఁగ్రుమ్మిచంపి
యున్నపనుపఁగఁ దల్లియు నవ్వుననంగఁ,
బెండ్లియాడె హిడింబను బేర్మితోడ. 73

తే. దానితోఁగూడి కొన్నాళ్ళు కానలందుఁ
బగలు వలరాచపనులను మిగులఁ బెనఁగఁ
బుట్టెఁదగ ఘటోత్కచుఁ డనుపట్టియొకఁడు
వాఁడితనమును జిత్తులు బలిమిగలిగి. 74

చ. తలఁచినయప్పుడెల్ల నిముదాకొని వచ్చెదనంచుఁ జెప్పి యా
బలియుఁడు తల్లిఁదోడుకొని వారల వీడ్కొని యేగెనిచ్చమై
వెలువడి యేకచక్రమను పేరిట యూరికిఁ బోయి రన్నయున్
నలువురుతమ్ములు న్త్వరపునం దమతల్లిని గొంచుఁగాల్నడన్. 75

వ. అట్లుపోయి. 76

తే. నేలవేల్పుల వేసంబు లోలిఁ దాల్చి,
యొక్కబాఁపనియింటనునుండియూరఁ
దిరిప మెత్తుచుఁ బ్రామిన్కు లరసికలచు,
చుండిరేవురు సైదోడులొజ్జలొద్ద. 77

సీ. ఆకుప్పమున బకుఁ డనురక్కసుఁడొకండు
కాఁపురంబుండి యక్కడనునున్న
వారి నేప్రొద్దు నిల్వరుసను నొక్కని
బండెఁడు కూటినిఁ బసుల రెంటిఁ
దడవులనుండి సాపడుచుండు నట్లుండ
నొకనాఁడు పొలదిండికోరెముగను
బోవలసిన వంతు పొందుగా వారున్న
పుడమివేలుపు పాలఁ బడిన నతఁడు
మిన్నువిఱిగి పడిన చెన్నున నేమియుఁ
దోఁపకాలుఁ దానుఁ దోడివారుఁ
గూడి యొక్కపెట్ట గొంతెత్తి యేడ్వంగఁ
జొచ్చె గొప్పముప్పు వచ్చెననుచు. 78

క. ఆయేడుపు విని గొంతియు
డాయంగాఁ బోయి యడిగి డగ్గుత్తికతో
నాయింటి పాటుఁ దెలుఁగం
జేయుచు వడి భీముఁ జేరి చెప్పిన నతఁడున్. 79

క. ఒడ లుప్పొంగఁగ రక్కసుఁ
గడ తేర్చెద నంచుఁ బలుఁకగా నాపాఱుల్
కుడువంగఁ బెట్టిరోరెము
వడముడికిన్నంచి పిండివంటలతోడన్. 80

చ. అటువలె నారగించి కఱవాఱఁగ సత్తువపట్టి లేచి మి
క్కుటముగఁ దొంటి వంటకమెకూర్చినబండిని నెక్కిరక్కసుం
డటుకునఁ జేరి మాఱుకొని తన్నియుఁ గ్రుమ్మియు నట్టకేలకుం
బెటపెట నెమ్ముకల్వఁజేచి పీఁచమడంచెను నొక్కవేల్మిడిన్. 81

సీ. అమ్మాడ్కి బకుఁ జంపి యందఱ నలరించి
నెమ్మదినుండంగ నెమ్మి మీఱ
బసచేసి యున్నట్టి పాఱునియింటికి
జన్నిగ ట్టొక్కఁడు సరగవచ్చి
ద్రుపదుండు తనకూఁతు ద్రోవదిఁ గొనఁగోరు
రాచకొమాళ్ళెల్ల రావలెనని
చాటింప నాలించి జగములోఁ గలరాచ
వారెల్ల నచటికి వరుసగాను
బోవుచున్నారు నేనును బోదునటకు,
నీవి మిక్కిలి బాఁపల కిత్తురంచు
విన్నవాఁడను గావున వేడ్కతోడ,
ననుచుఁ జెప్పిన నలరారి యపుడకదలి. 82

చ. బసదిగియున్న పాఱుతను బాఱుని వీడ్కొని గొంతి బిడ్డలున్
వెసఁ జని యొక్కటన్ ద్రుపదువీటికిఁ బోయెడుదారి వ్యాసుతోఁ
బొసఁగఁగ మాటలాడి వడిఁ బోవుచు వేలుపుటేటి చెంతనా
నిసితఱిఁ గ్రీడి చేకొఱవి నెయ్యమునం గొనిత్రోవ చూపఁగన్. 83

ఆ. ఏగుచున్నయప్పు డింతితో నంగార,
పర్ణుఁ డనెడు వేల్పుపాటకాఁడు
తిరుగులాడుచుండి దిటముగ నర్జునుఁ,
దాఁకి తూపు లొడలు దవుల నేసె. 34

క. ఏసినఁ గవ్వడి వడివడి,
నీసుమెయిం జిచ్చఱమ్ము నేర్తెఱ వైవన్
గాసిలి యరదముఁ గోల్పడి,
యోసరి యంగారపర్ణుఁ డుడిగిన కడిమిన్. 35

తే. కదలివచ్చి యుధిష్ఠిరుకాళ్ళ వ్రాలి
ధౌమ్యుఁ డనునొజ్జ నొడఁగూర్చి తగవునెఱపి
చిచ్చఱమ్మును గవ్వడిచేతఁ బడసి
యింతిఁ దోడ్కొని తనయిచ్చ నేగెనంత. 36

సీ. పాండుని కొమరులు నిండువేడుకతోడ
ద్రుపదుపీటనుజేరి యుపముమెయిని
గుమ్మరవానింట నిమ్ముగా దిగియుండి
యొకమీండ్లు గుమిగొన నేగియున్న
రచ్చతావునకేగి రచ్చట ఱేఁడులు
మిన్నంటఁ గట్టిన మీనునీడ
క్రింది నీళులఁజూచి ముందఱ మోపెట్టి
యున్నవింటిని జేత నొనరఁ దాల్చి
నింగి మచ్చెంబు నేయంగ నేర్పుమెఱసి
యెత్త లేరైరి యొకకొంద ఱెత్తియేయఁ
జాలకుండిరి కొందఱు చాలువఱకు
నేసికొట్ట నోపక విడి రాస లెదల. 37

క. అప్పుడు కన్నడి పాలుని,
మొప్పునఁ జనుదెంచి నిలిచి యొకచే వింటిం
జప్పున మోపిడి యేసెను,
నప్పుడ మచ్చియపుజంత్రమరతెగి పడఁగన్. 88

తే. దానిఁ గన్గొని దొరలెల్ల నాన పూని
ద్రుపదు నడఁగింపఁ దొడరినఁ దోడుచూపి
కర్ణు నర్జునుఁ డోడించెఁ గడిమి మెఱసి
భీముఁడోడించి శల్యుని బెగడువఱిచె. 89

తే. అంత సిగ్గున దొరలెల్ల నరిగి రిండ్లు,
కవల ద్రోవది నర్జునుఁ డరదమునను
బెట్టుకొనివచ్చి తల్లితోఁబిచ్చ మొకటి,
తెచ్చితినటన్నఁగలహంపు దెలియకామె. 90

క. ఏవురునుం గైకొనుఁ డని,
యావల ద్రోవదిని జూచి యలజడిపడఁగా
నావడి వ్యాసుం డచటికి,
వేవచ్చి తెఱంగు చెప్పి వెంటనె వారిన్. 91

క. ద్రుపదునికడకుం గొనిచని
యపురూపపుఁ గతలుచెప్పి యైదుగురకు నొ
క్కపడఁతి ద్రోవది నియ్యఁగ,
నపుడె యొడంబఱిచి యేగెనతఁడుతనంతన్ 92

ఉ. అంతట మంచి మూర్తమున నందఱు నెయ్యురఁ జుట్టపక్కములో
వింతగఁ జూడ రాఁగఁ గనువిందుగ నాద్రుపదుండు కూఁతునున్
సంతస మారఁదెచ్చి వరుసం జముప్పట్టికి గాఙ్పుపట్టికన్
వంతునఁ గ్రీడికి న్గవలవారికిఁ బెండిలిచేసె వేడుకన్. 93

సీ. పెండిలి నడచిన వెనుకను గొన్నాళ్ళు
పాండుని కొడుకులు పదిలముగను
ద్రుపదుని ప్రోలనె తోడాసపడియుండ
వాలించి ధృతరాష్ట్రుఁ డలరి మదిని
గొడుకులు మఱిదియుఁ గూడిచెప్పినయట్టి
చెనఁటిమాటలఁ బెడచెవులఁబెట్టి
విదురుఁడు ద్రోణుండు భీష్ముండుఁ గలిపిన
హితవును విని చాల నెఱుకమీఱ
విదురు నెలమిని ద్రుపదుని వీటి కంచి,
పాండుకొమరుల రప్పించి వారికపుడ
సగము నేలకు దొరతన మొసగినొసంగి,
ఖాండవ ప్రస్థమున నుండఁగాను బనిచె. 94

ఉ. అప్పుడు కృష్ణుఁ డాయికను సచ్చటికిం జని వేల్పు తేనితోఁ
జెప్పుడు విశ్వకర్మ బనిచె న్నగరొక్కటిఁ గట్టు నాతఁ డా
చొప్పునఁ బంపఁగాఁబసుటు సూటి యెలర్పఁగ విశ్వకర్మ తా
నొప్పుల కెల్ల నున్కియయి యుండెను వీటినిగట్టి దానికిన్. 95

వ. ఇంద్రప్రస్థం బను పేరువెట్టి నెట్టన గాద్పుపట్టియున్న కిచ్చిన నచ్చోలు
వున కచ్చెరువడి పాండుతంను తమ్ములుం దానును నొక్క మంచినాఁ
డందుఁజొచ్చి తక్కుంగల నేల యేలికలెల్లఁ దన కరిగాఁపులుగా
నుండ నిండు వేడుకతోడ నేల యేలుచుండె నంత నొక్కనాఁడు. 96

క. వేలుపుఁ దపసియుఁ దగ నా,
ప్రోలికిఁజనుదెంచి కాంచి ద్రోవదితోడం
బోలఁగ నొకయేఁ డొకఁడుగ,
నోలిని నుండంగఁ బనిచి యొండొకకడపన్ 97

సీ. పగిన నొకని వేఁపురు నొక్కొక్క
 యేఁటను గూడుట కియ్యకొనుచు
నొకరితో నుండ వేఱొకరు చూచిన నేల
 నొకయేఁడు వలగొన నొక్కకట్టు
చేకొనియుండంగ వేకువ నొకనాఁడు
 పుడమివేల్పొక్కఁడు వడిగ వచ్చి
తనయావు నొకదొంగ కొనిపోవుచున్నాఁడు
 విడిపింప రమ్మని విన్నవింప
విల్లునమ్ములుఁ గైకొన నల్ల బోయి,
యన్నతో నున్నద్రోవది నపుడు చూచి
పుడమిఁ దిరుగంగ నివ్వచ్చు డెడము సేయ,
కపుడె వెల్వడె నెవ్వ రేమన్న వినక. 98

ఆ. నేలవేల్పు మొదవు నిముసంబులోఁ దెచ్చి,
యిచ్చి పుడమిలోని యేళ్ళఁ గ్రుంక
వెడలి యొక్కనాఁడు విన్నేటిలో మున్గి,
యొద్దుతఱిని వేల్వ నున్నతఱిని. 99

క. వలపున నాతనిఁ గొని చని,
చిలువ వెలందుక యులూచి చెచ్చరఁ దనదా
నెలవునఁ జేరిచి క్రీడిం,
గలయ నిరావంతుఁ డనెడు కంటువు పుట్టెన్. 100

క. ఆవెనుక న్మణలూరిని,
జేవమెయిం జేరి క్రీడి చిత్రాంగదనున్
వావిరిఁ బెండ్లాడి పడసె,
నోవక మఱి బభ్రువాహనుం డనుకొడుకున్. 101

సీ. అచ్చోటఁ గొన్నాళ్ళు విచ్చలవిడినుండి
మామను నీడ్కొని సేమమునను
ద్వారకకును బోయి దగ్గఱ రైవత
కంబుకొండను గదిసి యచట
నుండంగఁ గృష్ణుఁడు నిండువేడుకతోడ
నచ్చటి కరిగి వివ్వచ్చుతోడ
మాటాడి యేగి యామమునాఁడు తనవీటి
వారిని బంధుగు పేరుపెట్టి
తోడుకొనివచ్చి యటమున్న దొంగకావి,
తాల్పు వేసంబు నచ్చోటఁదాల్చియున్న
క్రీడి కందఱ మ్రొక్కించి వేడుకలర
నతని నింటికిఁ గొనిపోయి యవల నునిచి. 102

క. తనచెలియ లగు సుభద్రను
బనిచెను సన్యాసియొద్దఁ బనిసేయంగా
నెవరున నర్జునుమది యా,
ననఁబోఁడిం దగులు కొత్తఁగి నగరున నొకచోన్. 103

తే. కోరికలుజాజిపొలఁతుల కూర్మితీఱి,
జగములోఁబోడలగుచెందుసాజనురయఁ
గోరికలుమీాజిపొలఁతులకూర్మిఁగోరి,
యక్కజంబుగఁదాబోడయయ్యెఁగ్రీడి. 104

సీ. ఉవిదపై దవిలిన యుల్లంబుతోఁ గ్రీడి
కనువిందుగాఁ బనుల్ గొనుచునుండ
మాతనంబునఁగృష్ణుఁడంతయుఁదలిదండ్రు
లకు జెప్పియొప్పించియొకటఁబెండ్లి

పనులెల్లసాగించి పండువు పేర్వెట్టి
బలరాము నొకదీవి పజ్జకంపి
పెండిలిగావించి వెలఁదిని మఱఁదిని
నదురేయితన తేరువడిగనిచ్చి
యంపవారును దేరెక్కి యరుగుచుండ,
నూరి కావలివారెల్ల నొకటఁ గాఁకి
యార్చి పేర్చినఁ గవ్వడి యోర్చి వారిఁ,
బెరలఁగాఁ జేసెనుసుభద్ర తేరుగడప. 105

చ. అటువలెఁ గ్రీడి మాఱుకొని యాఁపతిఁగూపరఁ జేసి చేడియం
దటుకున వెంటఁబెట్టుకొని దారిని సాగి యసంబు పస్వఁగా
దిటమున నూరుచేరి తన దిట్టతనంబును నెల్లవారు మి
క్కుటముగఁ జెప్పుకోఁగఁ బెనుసూరిమిఁ దొయ్యలితోడ నుండఁగన్.

క. కొడుకభిమన్యుండనఁగను,
బొడమె సుభద్రకును దండ్రిఁ బోలెడు సూపుం
గడిమియుఁ బ్రోడతనంబును,
వడియును బీరంబుగలిగి బలువిలుకాఁడై. 107

వ. మఱియు నప్పాండుని కొమాళ్ళకేవురకు న్వరుసగాఁ గొడుకులేవురు.

క. ప్రతివింద్యుఁడు శ్రుతసోముఁడు,
శ్రుతకీర్తియు ననఁగ మొదలసారిదినివెనుకన్
జతగ శతానీకుండును,
శ్రుతసేనుఁడుఁ బుట్టిరపుడు ద్రోవదియందున్. 109

సీ. కవ్వడియొకనాఁడు దవ్వులయడవికి
వెన్నునితోఁ గూఁడి వేఁటకరిగి
నేలవేలుపుసూపుఁ దాలిచియచ్చోట
వెసమెలంగెడి వేఁడివేల్పుఁజూచి

మున్నొకరాయెకిమీఁదు జన్నంబుగావించి
మిగుల నేతివేల్పఁ దెగులువొడమి
తన్నుఁగాఱించుట విన్నవించినవిని
తగుమందు ఖాండవమగుట తెలిసి
యగ్గివేల్పుచే గాండివ మనెడువిల్లు,
పడసివేల్పురాయనితోఁట వడిగఁజొచ్చి
కాల్పనాతనిఁ బురికొల్పఁగడఁగిచిచ్చు
తోఁటలోఁజొచ్చి మంటలు ఘోరముగను. 110

క. కాలువఁ దొడరినఁ గనలున
వేలుపుదొర యడ్డుసొచ్చి వెసమబ్బులచేఁ
జాలఁగ వానలు గురిసినఁ
దూలక యవ్వానిఁ గ్రీడి దొలఁగఁగఁజేసెన్. 111

క. దానికిఁగాఁజేజేదొర
పూనికొని దురంబొనర్ప ములుకులు పెక్కుల్
మేనన్నాటించి కలఁచి
జానుచెడంజేసి క్రీడిసరగం బఱపెఁ. 112

చ. మయుఁడనువాని నయ్యెడను మంటలుబిట్టుగఁ జుట్టుముట్టినన్
మొయివడఁకంగ వచ్చివగమీఱఁగఁ గ్రీడి మఱుంగుసొచ్చినఁ
గుయివినజాలిపుట్టి యెదఁగూరిమి మీఱఁగఁ గాచెనాతనిన్
మయుఁడును దానికల్లమున మల్లడినొందెడు సంతసంబునన్. 113

క. సెలవుంగొని చనియెను న
వ్వలఁదగ నావేడివేల్పు వడిఁదనియంగా
నలరుందోఁటను గాలిచి
యెలమిని జెవులెల్లఁబాసి యిచ్చంజనియెఁ. 114

వ. అంత నొక్కనాఁడు. 115

క. పాండుని పెద్దకొమారుని
యండను గఱివేల్పుతోడ నచ్చోటను గూ
ర్చుండినకవ్వడి కిట్లనె
దండముగావించి మయుఁడు తద్దయు నెమ్మిన్. 116

క. నెవఱున నునుఱులు నిలిపిన
కనికరపుంగనికి నొకటి కైకొనిచేయం
గనునేర్తు నెయ్యెనను నే
నొనరంగ నాచేతనైన నదొక్కటి సేతున్. 117

తే. చేయివిచ్చఁగించినవాఁడఁజెలఁగినన్నుఁ
బనుపుఁ బెద్దయైనను నొక్కపనియొనర్ప
నేను రేద్రిమ్మరులలోన నెక్కుడైన
నేర్పుగలవాఁడనిండ్లుపొందికగఁగట్ట. 118

వ. అనవుడు నతండు. 119

క. అపురూపమైనయోలగ
మిపు డొనరింపంగవలయు నీవని వేడ్కం
గపురంపువిడియం బిడి
యపుడంపిన సంతసించి యాతఁడు వేగన్. 120

చ. బలుపగడంపుఁ గంబములు బంగరుదూలములందమైన చ
ల్వల దొరతాయరంగులును బచ్చల యచ్చపుఁ దోరణంబులున్
వలుద సుపాణి ముత్తియపు వన్నెల సోరణగండ్లు మంచి కెం
పుల నెలకట్టులుం గలిగి పొల్పగునట్టుగఁజేసెఁ గొల్వుగాన్. 121

క. మఱియుం గేళాకూళులుఁ
దఱుచగు క్రొవ్విరులఁ బండ్లఁదగు పూఁదోఁటల్
వఱలెడు డిగ్గియలుం బలు
దెఱఁగులుగల యాటపట్లు తేటగనొప్పన్. 122

ఆ. అట్లు కొలువుగట్టి యాజముపట్టికి
నొసఁగనేల వేల్పు లొక్కమొగిని
దీవెనలనొసంగ దేవేరితోఁగూడి
కొలువుసొచ్చి జమునికొమరుఁడుండ. 123

ఉ. హత్తులఁగ త్తలానులను నందపురోవిరిఁబోండ్ల జాళువా
మొత్తముదెచ్చియిచ్చి సతమున్మదిమెచ్చుచుఁ గొల్చుచుండు దూర్
క్రొత్తగ నాల్గుసంద్రములకున్ నడుమంగల రాచసింగముల్
మొత్తములై యలంగొలువులోపల నొప్పెడు నేలదాలుపున్. 124

వ. అట్లుండ నొక్కనాఁడు. 125

శా. ఏలా వేఁడివెలుంగు నేలకును నిట్లేతెంచుచున్నాఁడు నేఁ
డో లేఁబాయపు బిడ్డలారకనుఁడం చొక్కొక్కచో మానుసుల్
గేలుందోయి తెమల్చిగుంపులయి యోలింజూడరా నింగియుం
గ్రాలన్నారదుఁ డేగుదెంచెఁ గడువేడ్కం గవ్వడింజూడఁగన్. 126

తే. వచ్చి రాచపాడినిగూర్చి పలుకులాడి,
చనఁగ సమకట్టియున్నచో జమునిపట్టి
కొలువునకుఁ దోడుకొనిపోయి కూర్మిఁజూప!
నారివేరంపుఁ దపసియునవియె నిట్లు. 127

క. వినుమిట్టిది మున్నెన్నఁడుఁ
గనుగొనలేదెందు నీజగమ్మున నెపుడున్
వినియు నెఱుఁగ మానుసులం
దును నిది యప్పురూపమనుచుఁ దోఁచెడునాకున్. 128

ఆ. అనుచుఁజాల దానియందంబు గొనియాడి,
పుడమిఱేఁడ్ల నెల్లఁ బోరగెల్చి
కూర్చుసొమ్మునన యొనర్చెదుజన్నంబు,
వడిగనీవు చేయవలయునంచు. 129

క. పాండుఁడు నీతోఁ జెప్పఁగ,
నిండుమది న న్నన్నఁ బుచ్చి నీకడకనుచుం
దండిగఁ జెప్పి యొసఁ బఱచి,
యొండుకడకుఁ బోయెఁ దనసియొయ్యననింగిన్. 130

క. అంతయుధిష్ఠిరుఁడప్పుడె,
మంతనమున, గృష్ణుతోడ మాటాడి వెసం
జెంతను నర్జును భీముని,
నంతసమునఁ బిల్చి యిపుడచని వెన్నునితోన్. 131

క. ఆలమున జరాసంధునిఁ,
గూలిచి రండనుచుఁ బనుపఁగొల్చనఁ జని యా
ప్రోలికి వాసన్నొరొక్కటి,
యోలింబరిమార్చె భీముఁడొక్కఁడుఁ గడిమిన్. 132

తే. అట్లుకలన జరాసంధునవురఁ గ్రుంచి,
యతనికొడుకైన సహదేవునకు దొరత
నమ్మఁబూనిచి ముగ్గురు నెమ్మివచ్చి,
గొంతికొలిపట్టికిని జెప్పిరంతనట్టు. 133

క. నలువురుతమ్ములు నడిఁ జని,
నలుగడలుం గెల్చి మేలినగలును గుఱ్ఱా
ములు నేనుంగులు రొక్కము,
వలువలునుం దెచ్చి యొసఁగ వలనుగ తేఁడున్. 134

ఉ. జన్న మొనర్చి వెన్నునకుఁ జక్కఁగఁ దమ్ముల మియ్యఁ బోనఁగాఁ
గన్నుల నిప్పులొల్కఁ గని కాఱులు ప్రేలుచు నెల్లవారలుం
బన్నమునొందఁ గృష్ణు శిశుపాలుఁడు తిట్టినసల్గియప్పుడే
వెన్నుఁడు చుట్టుకైదువున ద్రెవ్వడి ద్రుంచెనుఁ వానితుత్తుకన్. 135

క. అంతయుఁ గని దుర్యోధనుఁ,
డెంతయు మది వనటనొంది యీసునవారిన్
వంతలఁదగిలిచి సిరిఁగొన,
మంతనమున మామతోడ మఱిమఱిచెప్పెన్. 136

క. అతఁడునుసల్లునిఁ గొనిచని,
ధృతరాష్ట్రుని కెఱుకపఱిచితిన్నఁ గదొరయా
నతిఁగొని జూదంబునకున్,
గొతుకకపిలిపించె నటకు గొంతికొమాళ్ళన్. 137

తే. పిలుచుకొనివచ్చినట్టియావిదురువలన,
నంతయునెఱింగియునుభీమునన్నకడఁగి
శకునితో నాడిపుడమినిసరకుగములఁ,
దమ్ములనుదన్నువరుసగాఁదవిలియొడ్డి. 138

తే. ఓడిపిమ్మట ద్రోవదినొడ్డియోటు,
వడెయుధిష్ఠిరుఁ డప్పుడు వగపుతోడఁ
బ్రాతిగామిని ధృతరాష్ట్రుపట్టిపంచి,
కొలువునకుఁగృష్ణ రప్పించెఁగూళగాన. 139

సీ. అపుడు దుశ్శాసనుఁడాయింతిఁ గొల్వులో
దలపట్టియీడిచి తులువయగుచు
నన్నపంపునఁ గట్టుకొన్నబట్టయు విప్పఁ
గని భీముఁడెంతయుఁగనలువొడమి
చివ్వానతనిపొట్టఁ జీలిచినెత్తురు
త్రావెదనంచును బ్రతినవట్టి
తొడమీఁదఁ గూర్చుండఁ దొయ్యలిఁ జేసన్నఁ
బిలిచిన గాంధారిపెద్దకొడుకుఁ

వెనఁకవను రోఁకటను దొడల్ విఱుఁగఁగొట్టి
యెడమకాలను దలఁదన్ని యెలమిఁ గాంతు
ననుచుఁ బెనుబాసచేసిన నంతయు విని
ద్రోవదినిబిల్చి ధృతరాష్ట్రుఁడీవి నెఱపి. 140

క. దొరతనమెల్లను మరలం,
గరమక్కటికముననిచ్చి కలుపుకొని యుధి
ష్ఠిరు నంచినఁ దనవీటికి,
నరిగెందమ్ములను నాలి నాతఁడు గొనుచున్. 141

క. అదిగని సుయోధనుఁడపు,
డెదలోనంగుంది మామ నేకతమునకుం
గదియించి కొన్నినాళ్ళకు,
నవనారసిచెప్పి తండ్రి యానతిఁగొనుచున్. 142

ఆ. ప్రాతిగామినంచి పాండుకొమాళ్ళను,
నటకు మరలవచ్చునట్లుచేసి
కత్త్రిపెద్దయన్నఁ గడువడిఁ బురికొల్పి,
నెత్తమాడునట్లు మెత్తపఱిచి. 143

సీ. జూదాన నోడినచో దొరతనమెల్ల
విడిచి పండ్రెండేఁడు లడవినుండి
యామీఁద నొక్కయేఁడమరంగ నెవరికిఁ
గానరాకుండంగఁ గడపవలయు
నీలోన నెవ్వరి కేనియుఁ గనిపింప
మరల నెప్పటియట్ల జరపవలయు
ననిచెప్పియొప్పించి యాడినశకుని యు
ధిష్ఠిరునోడించె దిట్టయగుచు

అంతనాతఁడు తమ్ములనతివఁగొనుచు,
నూరివారందఱును జేరి యొకటఁగుందఁ
జిన్నవోయిన మోములవన్నెదఱిఁగి,
కట్టుబట్టలతోడనే కానకేగె. 144
కొడుకులగఱియు సుభద్రయు
వెడలిరి ద్వారకకు నిచట వీరలతివతో
నడవులఁ గాయలుఁ గసురులుఁ
గుడుచుచుఁ గ్రుమ్మరుచునుండఁ గొంకకయొకనాఁ. 145
జెరువు నడ్డగించి తెగువనుబోనీక,
బకుని తమ్ముఁడైన బల్లిదుండు
కినుక మీఱవచ్చి కిమ్మీరుఁడనువాఁడు,
నిక్క వానిభీముఁడుక్కడంచె. 146
అంత నా పాండునికొమాళ్ళు. 147
కడుఁ దపసులు చెప్పుకతలనాలించుచుఁ
గామ్యకంబనియెడి కాననుండఁ
గృష్ణుఁడేతెంచి యేగినవెన్క వ్యాసుని
పంపునఁగవ్వడి పట్టుతోడ
నింద్రకీలంబన నెసఁగెడి మలనుండి
యెఱుకురూపునఁ బంది నేసినట్టి
ముక్కంటితోఁ బోరి మిక్కిలి మెప్పించి
పాశుపతంబనఁ బరఁగునమ్ము
గట్టువిల్తునిచేఁ బొంది క్రాలుచుండ
వేల్పుదొరవచ్చి విప్పచ్చు వెంటఁగొనుచుఁ
దనదు వీటికిఁ జనియుండుఁ దనివిదీఱఁ
గొడుకుతోఁ గొన్ని యేఁడులు కూడియుండి. 148

క. పౌలోమకాలకేయులఁ,
బోలనివాతకవచులను బోలదిండ్లననిన్
వాలమ్ములఁ జంపించెను,
వేలకొలఁది మండగీల విప్పుచ్చుఁ జేన్. 149

వ. ఆలోన నొక్కనాఁడు. 150

తే. ఊర్వసి యనంగ నచ్చరయొర్రుక్రీడి,
చక్కఁదనమును గన్గొనిచాలవలచి
కూడ వేఁడుమ నతఁడొప్పుకొనక కసరఁ,
జేడిగానుండఁ దిట్టెనాక్రీడినాపె. 151

వ. అంతనిచ్చట. 152

ఉత్సాహ. కడమ పాండుకొమరు లచటఁ గదలి దైతమునెడిగా
అడవిఁజేరి కొన్నినాళ్లు లందునుండి పిమ్మటన్
వెడలిగంధమాదనంబు పేరఁ బరఁగుకొండకున్
నడచియందు నెమ్మినుండి నాతి కృష్ణపంపునన్. 153

వ. భీముండు చని. 154

క. జక్కులరక్కసులందల,
లొక్కుమ్మడి డొల్లనేసియుగ్మలి మదికి
న్నక్కువ గలిగిన పూవుల,
నక్కఱకోఁ దెచ్చియిచ్చె నక్కజమొదవన్. 155

తరువోజ. పాఱుని వేసంబు బాగుగాఁదాల్చి పాండునికొమరుల పజ్జనుండి
వీడ్కోఁడితనమున వెలయుజటుఁడను పేరిటిపొలదిండి భీముండువేడ్క
మీఱఁగ వేఁటతమినిఁబోయియుండ మెల్లననందఱ మీఁదకెసుకొని
పాఱినవడముడి పఱతెంచివానిఁ బరిమార్చియందఱి బన్నము వాపె.

సీ. అంతటవివినుండి యర్జునుండరుదెంచి
యన్నకునంతయు విన్నవించి

సుకముగానుండంగ నొకనాఁడు ద్రోవది
పూలుగావలెనంచుఁ జాలవేఁడ
మరల భీముఁడుపోయి మణిమంతుఁ గడతేర్చి
యలరులఁ గొనివచ్చియతివకిచ్చె
నామీఁద నొక్కనాఁడడవిని దిరుగుచు
వడముడి యొక్కచోఁబాముగాఁగ
దారిఁబడియున్న నహుషునినోరఁజిక్కి,
వెడలలేకున్నఁబాండునిపెద్దకొడుకు
పాముకడకేగి యడిగినవానికెల్ల,
బదులుచెప్పఁగనది భీమువదలిపెట్టె. 157

సీ. అట్లుండఁ జూపోపకచట దుర్యోధనుఁ
డేకతంబునఁ గర్ణుఁడెచ్చరింప
మామ యౌనని పలుమాఱును బలుకంగఁ
బసులఁ గాపాడు నెపంబువెట్టి
మొనలదంబముతోడఁ జనుదెంచి పాండుని
కొడుకులుదిగియున్న నెళవునకును
బజ్జగుడారంబు పన్నించి వారిని
వెక్కిరింపఁగ విఱ్ఱవీఁగుచుండఁ
జిత్రసేనుఁడనెడి జేజేలదిట్టఁడు,
వచ్చితాఁకి కర్ణుఁబాఱఁద్రోలి
దొరనుబట్టి త్రాళ్ళతోఁగట్టికొనిపోవఁ,
జెదరి వెఱచిపఱచి సిగ్గుదోఁప. 158

వ. అతనిమూఁకలు. 159

ఉ. పోలియుధిష్ఠిరు న్మఱువుపొచ్చినఁ దమ్ములఁ బంపవారునుం
జాలమునేయకేగి నిముసంబునఁ గూడఁగ ముట్టి పూవులం

గూలఁగనేయ మూఁకలనుగోయని యాఁటిచినిల్వ కేక యా
వేలుపుఁబోఁడ నింగికిని వేచనఁ జూచుచుఁ గ్రీడిప్రోడయై. 160

క. అమ్ములఁగూఁడ దొనరించియు,
నెమ్ములుపడఁ జిత్రసేను నేసిన నెఱచే
నిమ్ముల దుర్యోధనుఁడై,
శమ్మునఁ గవ్వడికినిచ్చి లలిఁబఁవినియెన్. 161

ఆ. కట్లుత్రోఁడనపుడు గాంధారిపట్టిని,
గాడ్పుపట్టి యన్నకడకుఁ దేఁగఁ
గనికరమున మేని కట్లెల్లవిప్పించి,
వడిగహితవుచెప్పి విడిచిపుచ్చె. 162

ఆ. ధౌమ్యునింట నునిచి తగనన్నదమ్ములు,
పాట్లుదేరనడవి పట్లకరుగఁ
గ్రొత్తపెండ్లిచేసికొనుచు నాదారిని
సైంధవుండు చనుచు సరగఁబ్రోల. 163

చ. నిలుకడఁగన్న క్రొమ్మెఱుఁగు నీటున మేనునుదాల్చి యిచ్చమై
మెలఁగెడు గుజ్జుమావివలె మేలిమిచేఁతలుపూని మెత్తనై
చెలఁగు పసిండి బొమ్మవలెఁ జేరువఁబ్రువ్వులుదున్న క్రోఁపదిం
గలయఁగఁజూచి ప్రూవిలుతుకమ్మనిములుకులనొచ్చి క్రచ్చఱన్. 164

క. కదియంజని మిక్కిలి ద్రో,
వది బతిమాలియును దెన్నువడయక బలిమిం
దుద కాయింతిని దేరను
బదిలముగాఁ బెట్టుకొంచుఁ బఱచెంగానన్. 165

తే. ధౌమ్యుఁడఱచుచు వెంటను దవిలివానిఁ
దిట్టుచును బోవనంతలోదిట్టయగుచు

భీముఁడరుదెంచి సైంధవు వేగముట్టి
గడియలోఁబట్టి తలపట్టి గాడ్పుపట్టి. 166

క. అన్నకడకీడ్చి తెచ్చినఁ,
జెన్నతితల రేవులుగను జెరగొలుగంగా
విన్ననయి యున్న సైంధవుఁ
గ్రన్నన విడిపించిపుచ్చెఁగాంచి యతండున్. 167

తే. అవల నొకనాఁడు తమ్ములుఁగవలు నేగి
విసపునీటిని వలదన్న వినక త్రావి
పడినఁ బల్వురగుదెదారిపలుకులకును
నొప్పమార్వల్కి బ్రతికించి యొప్పులొందె. 168

వ. అట్లుండం బడలియు వానలం దడిసియు నెండలంబులను నిడుమలం
ద్రోవదరియు జడియక యడవిలోనుండఁ బన్నెండేండ్లు నిండిన నాఁడండ్ర
మగలు తమతోడఁ గూడనున్న వారి నందఱ నాఁడు పంపించి
మించిన వేడుక నించుకయుఁ గనుఁబడకయెవ్వరు నెఱుఁగకుండ దండ
తనంబునఁ గాఁజడవులంబడి నడచి నడచి కడకొక్కయొక పట్టణంబు
నందగిన వేసంబులు వేసికొని బయలు వెడలి విరాటుని యూరు చేరి
యూరు చేరువం దమకత్తుల మొత్తమ్ములను నమ్ములను విండులను
నొక్క కట్టుగాఁ గట్టి వానిచుట్టును బీనుంగు తోలొక్కటిఁ జుట్టఁ బెట్టి
యప్పట్టుననున్న జమ్మిచెట్టుపయిం బెట్టి. 169

సీ. కంకుఁడు నాఁగను గతలు సెప్పంగ యు
ధిష్ఠిరుఁడా తేసి దెననుసిలిచె
వలలుండనంగను వంటలవాఁడగుచు
వడముడియచ్చోటఁ బనికిసను దె
నచట బృహన్నలయను పేరఁ గవ్వడి
నెలఁతల కాటలు నేర్పఁజేరె

నందెడామ్రగంధి యనఁగను నకులుండు
గుఱ్ఱాలఁ బరికింపఁ గొలువు కుదిరె
నాలఁగానఁ దంత్రీపాలుఁడనెడుపేర
నక్కడనె సహదేవుఁడు నమరియుండె
మాలినియనంగ ద్రోవదిపూలుముడువ
నొడయనివెలందుక సుధేష్ణ యొద్దనుండె. 170

ఆ. జెట్టిపట్లుపట్టి సింగంబుతో నైనఁ
బులులతోడనైనఁ బోరి గెలిచి
దొరకు నతనియనుఁగుఁ దొయ్యలులకు వేడ్క
సలుపుచుండు నొకఁడు వలలుఁడెపుడు. 171

సీ. అట్లు కొన్నాళ్లేగ నప్పుసుధేష్ణను
గన సింహబలుఁడట కొనరవచ్చి
మాలినిఁ దిలకించి మదినామె సొగసెంచి
మాటికెదఁదలంచి మరులుమించి
యక్కకునెఱిఁగించి యిక్కకుఁ జనుదెంచి
పాన్పున మేనుంచి వనరుచుండ
మాలిచేఁ దమ్మునికిఁ గల్లును
రాణిగారంపిన రమణిఁగొనుచుఁ
గృష్ణయేగిననాతఁడు కెరలిపడుచుఁ
దన్నుఁ బట్టంగ వచ్చినఁ దలిరుఁబోఁడి
కొలువుకూటంబు దెసఁబాఱఁగూడవచ్చి
సింహబలుఁ డింతికొప్పను జేతఁబట్టె. 172

క. ఈడిచి యొకరక్కసుచే
నీడిగిలం ద్రోయఁబడుచు నింటికిఁ జనియెం

జేడియచే నంతయు రెయి
వాఁడిమగఁడు భీముఁడెత్తిఁగి పాయనికినుకన్. 173

మత్తకోకిల. ఆఁడురూపును దాల్చి ద్రోవదియట్ల చీఁకటిఁగన్నియల్
గూడి యాటలు నేర్పు గీమునఁగోరి యూరయుచుండఁగా
నాఁడు సింహాబలుండువచ్చి, తనంతగేలిని జాఁప మా
టాడ కుక్కన వానిసం దునుమాడిచేసెను ముద్దగాన్.174

సీ. అట్లుముద్దగఁజేసి యట వైచిపోయిన
దమ్ములు నూర్వురుఁ దరలివచ్చి
చచ్చినయన్నకై చాల సేపేడిచి
పీనుంగుపైఁ గృష్ణఁబెట్టికట్టి
కొనిపోవుచుండగఁ గూయుకెమాలిని
బానసంబున గాష్పుపట్టి వినఁగ
వారును గాటికి వచ్చెడునంతకు
వడముడి యటకేగి బడలువడఁగ
నందఱనుద్రుంచి ద్రోవదినల్లఁబంచి
మాఱుత్రోవనువంటిల్లు మరలఁజొచ్చె
నీటికేతెంచుమాలిని వెలయఁజూచి
ప్రోలివారెల్ల వెఱచిరి బూతమనుచు. 175

ఉ. అంతయునాలకించి యట నాధృతరాష్ట్రినిపట్టి యిచ్చటం
గొంతికొమాళ్ళు పిల్తురని కొంతతలంచి సుశర్మనంచి యీ
వంతయు జాగుసేయ కట నావులఁబట్టఁగఁబంచి తానునున్
మంతురులాలమంచెదిరి మార్కొనఁగల్గినవార్యిన్వో వడిన్. 176

క. మఱునాఁడు వెడలి విరటుని,
పఱగడ మొదవులను బట్టవడచక్కికిఁగ్ర

చ్చుఱఁ బఱితెంచెను గొల్లలు,
వెఱపెల్లునఁబఱచి విరటువీడు సొరంగన్ 177

క. అంతకుమున్న సుశర్ముఁడు,
పంతము లాడుచునువచ్చి పలకడఁబసులన్
వింతగఁబట్టిన విరటుఁడు,
చెంతలనున్నట్టి తనదు చేరువత్తోడన్. 178

క. చనితాఁకి యోడిపోయిన,
నెనరేది సుశర్మయపుడు నెఱమగఁటిమినా
తనిఁ దనతేరికిఁగట్టిన,
వనట న్విడిపించె రేయి వడముడి యతనిన్. 179

సీ. విరటుండు నెయ్యురు వీటనులేనప్పు
డిచట దుర్యోధనుఁ డేగుదెంచి
పసులఁ బట్టెనటంచుఁ బసులవారలు చెప్ప
విని పిన్న గావున విరటుకొమరుఁ
డు త్తరుండింటను నువిదలముందఱ
బీరముల్ వల్కుచు వెడలికృష్ణ
పంపునఁబేడి వార్వములఁ దోలఁగొనుచు
వడివచ్చి ముంగలఁ బగఱఁజూచి
వెఱచి దిగులొంది యరదంబు వెనుకవంక,
త్రిప్పుమన్ననుగవ్వడిత్రిప్పకున్న
బెగ్గలంబునఁ దేరని డిగ్గనుఱికి,
పాఱఁజొచ్చినఁగ్రీడియుఁ బఱుగువాఱి. 180

తే. అతనిఁ గొనివచ్చి యరదంబు నందుఁ బెట్టి
తాను గ్రీడియౌటెఱిఁగించి తాల్మిఁగొలిసి

యతని వరదంబు వడపంగ నానతిచ్చి
యమ్ముల(ను) వింట బెట్టిన జమ్మికడకు 181

క. చని వలసినవాని గై,
కొని తక్కటివాని నందె గుట్టుగనిడి చ
య్యన(జని గాండీవంబును;
గొనయము నెక్కించి మించి గోరము గా(గన్. 182

క. ములుకులు వఱపిన మూ(కలు,
నలు దెసలం బాయ విచ్చి ననసు బఱవన్
బలువానను లోగి(దా(కిరి,
చిలుకల వానలు గురియుచు(జేవయెలర్పన్. 183

క. తఱి(దాట కుండ(గ వ్వడి,
మొఱ(గించుకొనియెను దన్ను నిచ్చట ననికిం
దఱి పలికిన(దఱిక సుట,
మొఱగించెను భీష్ము(దప్ప డెల్లరు నిన(గన్. 184

వ. అంత నర్జునుండు. 185

తే. పసుల మరలించి కావలి పరినిద్రుంచి,
వెనుక(జనుచున్న జేనిని వెంబడించి
కదిసి యోడించి పెఱవారి(గండడంచి,
పొలికలన నేత్రము లుబ్బులు వెలు వరించి. 186

సీ. తమ్ముని తల ద్రుంచి తత్తడులను నొంచి
బలియుని(గర్ణుని(బరవ(జేసె
ద్రోణుని నొప్పించి ద్రోణకుమారుని(
జేయూడకుండంగ(జిక్కువఱిచె(
గృపుని నమ్ములముంచి కినుక మై భీష్ముని
యరదంబుపై సోలి యొఱగ(జేసె

దారను గేరడమాడి దురమున దడములఁ
బీనుఁగు పెంటలుగానొనర్చి
మఱియునందఱ సోలించి మఱచిపోక,
తెచ్చెనుత్తరఁబొమ్మపొత్తికలకొఱకుఁ
బేరుగలవారి తలచీర లారఁగొని,
తనివిదీఱంగ ననిచేసి వెనుకమరలె. 187

సీ. అంతఁ దెలిసి యుస్సురనుచు దుర్యోధనుఁ,
డపుడెభీష్మపలుకులాలకించి
సిగ్గుఁబాటుతోడఁ జేరువతోఁగూడి,
యింటికడకు నడచె నెఱుకగలిగి. 188

క. అప్పుడు కవ్వడి జమ్మిని,
నెప్పటివలె విల్లునమ్ము లిడి యుత్తరున్
మెప్పుగఁ దేరను నిడి తా,
నొప్పుగ నొగలెక్కి చనియె నూరికి నెలమిన్. 189

క. ఈలోన నట యుధిష్టిరుఁ,
డాలములో గెలుపుగొన్న యల విరటునితోఁ
బోలఁగ జూదం బాడుచు,
నాలములోఁ బేడిగెలిచె నని ప్రేటుపడెన్. 190

క. అమ్మఱునాఁ డందఱు నొక,
యిమ్మునఁ దగఁగూడి తొంటి యేపుననుండన్
నెమ్మిని విరటున కుత్తరుఁ,
డిమ్ముల నెఱిఁగించె వారి నెల్లను వరుసన్. 191

క. ఎఱిఁగింప యుధిష్ఠిరునకు,
నెఱిఁగి విరాటుండు లేచి యెల్లఁ దప్పుల్

మఱవంగ వేఁడుకొనియెం,
దెఱఁగుపడం బలికి కూర్మి తెల్లము గాఁగన్. 192

తే. చుట్టముల నెల్ల రావించి జోటిమిన్న,
నుత్తరయనెడి తనకూఁతునొసఁగి పెండ్లి
చేసె నభిమన్యునకు వేడ్కఁ జెన్నుమీఱ,
నెంతయును జూచువారలు సంతసిల్ల. 193

వ. అనిన విని తరువాతి కత నెఱిఁగింపు మనుటయు. 194

క. కలువలవిందును బ్రొద్దును,
మలల న్సంద్రముల నేళ్ళ మఱి యీపుడమిన్
వెలుఁగును జీఁకటిఁ జుక్కల,
నెలమినిఁ గలిగించి ప్రోచి యేలెడి సామీ. 195

మాలిని. జగముల మొకిమీఁడా సాదులం బ్రోచుజేఁడా
పగ యెఱుఁగనివాఁడా పల్వలం ద్రుంచు ప్రోడా
వగ లొందవనివాఁడా వంతసంద్రంపుటోడా
నిగు లడఁచెడివాఁడా నేలకు న్సంగడీఁడా. 196

గద్య. ఇది శ్రీమదాపస్తంబసూత్ర లోహితసగోత్ర శుద్ధాంధ్రనిరోష్ఠ్య నిర్వచననైషధ కావ్యరచనాచాతురీధురంధర సద్యశోబంధుర కందుకూరివంశ పయఃపారావారరాకాకైరవమిత్రసుబ్రహ్మణ్యామాత్యపుత్రసకలసుజనవిధేయ వీరేశలింగనామధేయ ప్రణీతంబైన యచ్చతెనుఁగు భారతమునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

ద్వితీయాశ్వాసము

క. మొదలుం దుదియు నెఱుంగక,
వదిలముగా నెప్పుడు నుండి పాసుగొనంబుల్
వెదకినను లేక మేలై,
పొదలించుచు జగము లేలుచుండెడి వేల్పా. 1

వ. శౌనకుండు లోనుగాఁగల జడదారిఱేండ్లకా సూతుం డిట్లనియె. 2

క. విరటుఁడు కృష్ణుఁడు మొదలగు,
దొరలెల్లను గూడి యుండి దుర్యోధను తుం
టరితనము నగ్గడించుచు,
నరుదుగ నొకరాయబారి నచటికిఁ బంపన్. 3

తే. అందఱును నెంచి యచ్చోటి కరిగి యతఁడు
తెలుపవలసినపలుకులఁ దెలియఁ గఱపి
ద్రుపదు నొజ్జను బంపిరి దొడరి పగను
పుడమి జముపట్టికిని యియ్య నడుగుకొఱకు. 4

తే. అంత నిటఁ గ్రీడి వెన్నునియింటికరిగి
పోరఁ దనతేరునడపంగఁ గోరుకొనియె
నాఁడె దుర్యోధనుఁడువచ్చి నాఁడెమైన
బంట్లఁ బదివేవురను దానుఁ బడసిచనియె. 5

క. నేలఁ గలదొరలలోపలఁ
జాలఁగ దుర్యోధనునకు సాయము చూపం
బాలుపడిరి పెఱవారలు
పోలఁగ జముపట్టిఁ జేరి పొలిచిరి కడిమిన్. 6

చ. ద్రుపదునియొజ్జ యేగియటఁ ద్రోవకురా ధృతరాష్ట్రుతోడఁ గొం
త పొసఁగ మాటలాడి తనదారిని వచ్చిన గ్రుడ్డిఱేఁడును

న్నపము తోలంగఁ బంపెఁ దననేరమి గన్పడ నూరిపోసి నీ
విపుడ యుధిష్ఠిరుం గదిసి యీయనిమానుపు మంచుసంజయున్. 7

సీ. ఆతండు చనుదెంచి యందఱకును మ్రొక్కి
కొల్వులోపలనున్న గొంతికొడుకుఁ
గదిసియందఱు వినఁ గరముఁదీపులుగాఁగఁ
బెనఁకువ మానఁగఁ బెక్కువగలఁ
దేనిమాటలఁ దెల్పి తిన్నని తెన్నున
నడవంగ జముపట్టెఁ దడవు వేఁడి
చదురెల్ల గాన్పించి చక్కని బదులుమా
టలఁ బాండుకొమరుని వలనఁబడసి
వారి వీడ్కొని ధృతరాష్ట్రు పజ్జకేగి,
యెల్లచందమ్ములాతని కెఱుకపఱిచి
యలుకపుట్టించితగవు మైఁబలుకవలయు,
నుడువులెల్లనుదిటముగానుడివిచనియె 8

సీ. అంత యుధిష్ఠిరుఁ డరసి యిచ్చటనుండి
వెన్నని ధృతరాష్ట్రు వీటికంప
నాతని రావించి యనియె నిక్కైవడి
నీవేగి సగపాలు నేలలోన
మాకియ్య జేనిత్రో మఱిమఱి చెప్పుము
వినఁడేని యామీఁద వినుము తెలియ
నేవురకును మాకు నేను ప్రోళ్ళైదను
గడ కిచ్చునట్లుగఁ గడఁకఁ బలుకు
మట్లు చేసిననైనఁ బోరనెడుమాటఁ
దక్కి కూడి బ్రదుకుదుము తఱుచు లేల

యనిన పిమ్మట భీముండు నతనితమ్ము
లవల ద్రౌపది మదిఁ జెప్పి రతనితోడ. 9

ఉ. ఆవలఁ గృష్ణుఁ డేగి మరియాదమెయిన్ ధృతరాష్ట్రుఁ జూచి యా
క్రేవల ద్రోణునిం గృపునిఁ గేల్గవమోడిచి పల్కరించి య
త్తావున నున్న భీష్మునిని దద్దయుఁ గూరిమి గారవించి యు
చ్చో నెరవారఁ గొల్వునను జూపఱ డెందములుం గరంగఁగన్. 10

చ. చనువును బల్మిఁ జూపి పలుచందములం దగఁ జెప్పి యాతఁడో
దనియక యొద్దనున్న జడదారులచేతను జేతనైన లా
గునఁ బలికించి యెందునను గోరిక చేకుఱకున్న నోలగం
బున ధృతరాష్ట్రపట్టిపయిఁ బూనినకిన్కను బల్కు లాడినన్. 11

క. వడిఁ గర్ణుని దుశ్శాసను
చెడుగఱపులు నమ్మి కృష్ణుఁ జెప్పడఁ గట్టం
గడఁగిన దుర్యోధనుఁ డెద
జడియఁగఁ దనరూపు చూపి చనెఁ గృష్ణుండున్. 12

ఆ. అట్లు కొలువు విడుచునప్పుడు వెన్నుండు
బవరమరుగుదెంచెఁ బదిలమనుచుఁ
బలికి వచ్చి కుంతి బసకేగి మాటాడి
విదురు నింటఁ గుడిచి వెడలెవీడు. 13

వ. అట్లు బయల్వెడలి కొన్నినాళ్లకు. 14

చ. విరటుని యూరుచేరి యట వేపురముందర గొంతిపట్టికిన్
సరగున నంతయుం దెలిపి జాగొనరింపక గొప్పదండుతో
దురమున కాయితం బగుట తొల్లటి కర్జముగాఁగఁ జెప్పి యు
బ్బరముగ వాఁడిసూదిమొన మోపినయంతయు నేలనీయఁగన్. 15

క. ధృతరాష్ట్రుని కొడు కొప్పమి
కతలుగ నెఱిఁగించి మిగులఁ గయ్యంబునకున్

హితవుగఁ బురికొల్పినఁ దగ
నతఁ డప్పుడె ప్రమదముపట్టి నందఱుఁ జూడన్. 16

క. పడవాలుగాఁగ నొసరిచి
వెడలి కురుక్షేత్రమనెడి పేరిటి చోటన్
విడియించి మూఁక నెల్లను
గడు సంతోసమున నుండెఁ గల నొసరింప. 17

సీ. వెన్నుండు నడచిన వెంటనె యచ్చట
దుర్యోధనుండును దోడు సూప
వచ్చినజేఁడుల హెచ్చరికను జేసి
గమికి నెల్లను మొనగానిఁ గాఁగ
భీష్ముని నొసరించి ప్రేరేఁచి మొనలును
దమ్ములు నెయ్యురుఁ దవిలి రాఁగఁ
గదలి కురుక్షేత్ర మదనుతప్పక చేరి
విడియించె దడముల వేఱుచోటఁ
గర్ణుఁ డంతకుమున్నె పెక్కండ్రు వినఁగ,
భీష్ముఁడుసుఱులువిడిచినపిదపఁగాని
తాను బోరికి రానని తగని బాస,
చేసికొనె మాటపట్టింపు చేత వీట. 18

క. దళవాయి యైనభీష్ముఁడు,
కలసికిఁ బురికొల్పి మొనలఁ గడుబీరమునన్
దలపడఁ బంచెను జోదుల,
కెలమియుమగఁటిమి చలంబు నెసకంబెసఁగన్. 19

ఉ. అయ్యెడఁ బాండుపెద్దకొడు కందఱు నం దరుదండఁ గాల్నడన్
జయ్యన భీష్ముపాలికిఁ గనం జని వేలుపుఁ జేటిపట్టిచే

గయ్యముసేయ నానతిని గైకొని దీవెన లంది ద్రోణుని
నెయ్యపు మామశల్యుఁ గృపుఁ గని వీడ్కొనివచ్చెఁ గ్రమ్మఱన్.

క. చిందమ్ములప్రోఁతలు మి,
న్నంది మొసఁగ భీష్మదండు లాలపువేక్కం
గ్రందుగ నడచెను బయిషయి,
ముందఱఁబాండునకొమాళ్ళమూఁకలమీఁదన్. 21

సీ. నాగతెక్కి కృష్ణుండు తగుమాడ్కి నిగుడంగఁ
దెల్లనివార్వముల్ తేజరిల్ల
జేజే లొసంగిన చిందంబు నొత్తుచు
నరదంబుపైఁ గ్రీడి యరుగుదెంచి
యిరువాఁగుఁజూచి తానెంతయు మదిలోన
నక్కటికము పుట్టియయినవారి
వేయఁజేతులురాక విల్లునునమ్ములుఁ
దేరనుబడవైచి దిగులుత్తోఁషఁ
గూలఁబడినఁజూచి గొబ్బునవెన్నుండు,
పాడిఁగఱపి పోరఁబగఱనొంచి
గెలువుఁగొంట యేలికలకెల్లఁ దగవని,
మదికినాటఁజెప్పి మఱఁదినపుడు. 22

క. దురమునకుంబురికొల్పినఁ,
బరువడి సందియము వాసివాసి మొసంగం
గురిసెను నమ్ములవానల,
గరువంబఱి పగఱపౌఁజు గలఁగంబడఁగన్. 23

సీ. మూర్తుర మొత్తముల్ మార్కొనిపోరిన
నందడికయ్యంబు జరగెనపుడు.

ద్రోవదికొడుకులు తోడుగ నభిమన్యుఁ
డదరి యొప్పనివారి కడఁకఁ జెఱిచెఁ
గృపుఁడు నశ్వత్థామ కేడించి మూఁకల
పైఁబడి తనలావు బయలుపఱిచి
రుత్తరుండేగి శల్యునిమీఁదఁ బోటొగ్గి
యాపటై నాతనితూపుగముల
నంతభీష్ముండుగవిసివాలంపగములఁ,
దెలుచఁబరఁగించిమూఁకల బెగడుపఱిచి
యెల్లెడలఁ దానయైపొల్చి యేపుచూప,
విరిగిసురిఁగిరిపగవారిబిరుదుమగలు. 24

క. ఆలోనఁ బ్రొద్దుగ్రుంకిన,
నాలముసాలించి నాఁటి కందఱు వీళ్ళన్
జాలముసేయక చేరిరి,
చాలఁగ విన్నెటికొడుకు సారెఁ బొగడుచున్. 25

ఉ. రెండవఁనాటిపోరునను రెండవ ప్రొద్దుకొమారు పోలికన్
దండిమగండు క్రీడి తన త్రాణనుజూపెఁ గరంబుఁ బుచ్చి భీ
ముండును భానుమంతు జముప్రోలికి ద్రోవదితోడఁబుట్టువుం
గండునఁదాఁకి ద్రోణుఁడును గ్రచ్చుఱఁ బాఱఁగఁజేసె నీసునన్. 26

సీ. మూఁడవనాఁడును మొగ్గరంబులుపన్ని
యిరువాఁగు నొండొంటిబెరసితాఁక
దుర్యోధనుఁడు భీమునితోఁ దలపడిపోరి
మే నెఱుంగక తేరిమీఁద సోలె
మూడుజాములయప్డు డీడఁబోవక భీష్ముఁ
డుక్కునఁ బెక్కురఁజక్కడంచి

యెక్కడఁ జూచిన నెమ్ములదిమ్ములుఁ
గండలకొండలు నిండియుండ
నెత్రుటేరులు పఱపింప నిలువ లేక,
బెండువడి క్రీడిఁ జుణిఁగిన వెన్నుఁ డడరి
చుట్టువాలును జేఁబూని దిట్టయగుచు,
నరదమును డిగ్గి భీష్ముపై నరుగుచుండ. 27

క. కవ్వడియువచ్చి వెన్నుని,
నెవ్వడిఁ గౌఁగిటను బట్టి నిలిపి వెనుకకున్
దవ్వులఁ గొనిచని భీష్ముని,
గ్రొవ్వడఁగించెను గడంగి కూటువ చెదరన్. 28

క. నాలవనాఁటి పెనంకువ,
వాలుమగఁడు శల్యుకొడుకు పలుకయు వాలుం
గ్రాలఁగ ధృష్టద్యుమ్నుని,
పైలిఁగవిసి తెగటాఱెఁ బరి పడలువడన్. 29

పంచచామరము. ఘటోత్కచుండు జిత్తులెల్లఁ గానిపించి మూఁకపైఁ
దటాలునన్ మిఱుంగు లీను తళ్కుటంప గుంపులన్
దిటంబు మీఱ నేసి యేసి దిట్టలైన వారినిన్
హటాహుటిం గలంగి పాఱనూకె నుక్కడంగఁగన్.

ఉ. ఏనవనాఁటి కయ్యమున నెంతయు వాఁడిమి చూపె ద్రోణుఁడా
పూనికిఁ జూచి మాఱుకొని పోరెను భీముఁడు చేవ యేర్పడన్
మానక లక్ష్మణుండు నభిమన్యుఁడునుం జలమగ్గలింపఁగా
నేనుఁగు నేనుఁగుం బెనఁగు నేపునఁ బోరిరి చూపఱెన్నఁగన్. 31

క. అఱవనాఁడల వడముడి,
మాఱుకొని గుదియ విసరుచు మావంతులతో

సీఱుగఁగాఱులఁ గెడపెను,
బీఱువడుచు దాయులెల్ల బెదరంజెదరన్. ౩౨

క. అని ద్రోణుఁడు ధృష్టద్యు
మ్నునిఁ గనలునఁ దారసించి మొనలుతలంకన్
దనసింగిణి వాలమ్ముల,
ననువులు నాటంగనేయ నాతఁడుపఱచెన్. ౩౩

తే. ద్రుపదుకొమరుఁడు రారాజుదాఁడరితేరు,
నుగ్గుచేసిన వెన్నిచ్చె సిగ్గువిడిచి
చేకితానుఁడుఁ గృపుఁడును జేవమీఱఁ,
బోరి రేడవనాఁడాలపోతులట్లు. ౩౪

సీ. ననలెత్తువేడ్క సునాభుండు మొదలగు
గాంధారికొడుకులఁ గవిసిభీముఁ
డుద్దవిడినివారిఁ బెద్దనిద్దరఁబుచ్చి
యేనుంగులనుజేసెఁ బీనుఁగులను
మఱి యలంబసుఁడను మానిసిదిండియి
రావంతు మార్కొని లావుచూపి
పెద్దతడవునకుఁ బిద్దించె నాతనిఁ
గవ్వడియొంతయుఁ గస్తిచెంద
మఱిఘటోత్కచుండుమార్కొనిద్రోణుండు,
మొదలుగలుగువారిమురువడంచి
యలఁతిమూఁకనెల్ల నలుఁగులపాల్సేసె,
నవలినాఁడు వేల్పులబ్రపడఁగ. ౩౫

క. ఎనిమిదవనాఁటి రాతిరి,
చనువున దుర్యోధనుండు చనిభీష్మునితోఁ

దనగోడు మొఱ్ఱవెట్టినఁ,
గనఁబఱచెద నెల్లినాఁడు గండని నత్తఁడున్. 36

తే. తొమ్మిదవనాఁటి ప్రొద్దునఁ దొంగలించు,
సంతసంబులు మోములఁ జౌకళింపఁ
గదలియిరువాఁగునుం గాలికలనఁ బొలిచి,
రెత్తికోలునఁబడవాళ్ళు హెచ్చరింప. 37

సీ. అపుడు కోల్తలచేసి యభిమన్యుఁడడరిన
నరిగియలంబుసుఁడడ్డపడియె
వివ్వచ్చుఁడరుదెంచి పీఁకఁజూపినఁ బాఱు.
దొరలకు ద్రోణుండుతోడు చూపె
బాసటయగుచు దుశ్శాసనుఁడు శకుని
వెంటరా భీష్ముండు వేఁడి చూపి
వాఁడినారసములఁ గ్రీడిని నొప్పించి
వెన్నునినంపఱ వెగడుపఱిచి
రావుతులఁ గ్రుంచి పొలియించి మావతులను
నరదములవారి నొంచి కాల్వురనడంచి
కడిమిచూపిన దళములు గలఁగఁబాఱ
లేట మొగములుపడి రెల్ల మేటిమగలు. 38

క. చేయునదిలేక కవ్వడి,
యాయమ్ములనాఁటియున్న యమ్ములవెతతోఁ
బాయవడు మొనలఁ బిలుచుచు,
నోయునదూపులను నేయుచుండెను భీష్మున్. 39

శా. అచ్చొప్పంతయుఁ జూచి కృష్ణుఁడెదలో నారాటముం జెంది వి
వ్వచ్చుండెంతయు నొచ్చియుంట నొగలన్వార్వ్యంపుఁ బగ్గంబులన్

మెచ్చుల్గుల్కఁగఁ గట్టి తేరు డిగి యామిన్నేటిపట్టిం బొరిం
బుచ్చెంగా నడతెంచెఁ గేల బలితంపుఁ జుట్టువాలొప్పఁగన్. 40

క. త్రోడనెపఱతెంచి వడిం
గ్రీడియునిరుగేలఁ బట్టి కృష్ణుని మరలం
దోడుకొనిపోయి తేరున
వేడుకఁ గూర్చుండఁబెట్టి వేఁడుచుబలిమిన్. 41

క. తియ్యనిమాటల వెన్నని
నియ్యకొనంజేసి వెడలి యీరసమెసఁగం
గయ్యమునకు డాసినపుడె
యొయ్యనఁ బ్రొద్దత్తమిల్లె నుడిగెదురంబుల్. 42

తే. నాఁటిబవరంబుఁగని మదినాటుకొన్న
యుమ్మలమ్ముననింకఁ గయ్యమ్ముమాని
కానలకు నేగుదునటంచుఁగెడఁకఁబలుకు
నలయుధిష్ఠిరు నూఱార్చియనుపుమీఱి. 43

క. వెన్నుండారే యాతని
విన్నేటికొమారుడకకు వివ్వచ్చునిత్తోఁ
దిన్నఁగగొని చనియాయన
సన్నగ నడిగించెఁ జావుచందముఁ దెలుపన్. 44

ఉ. అందున కాతఁడిట్టనియె నాఁడుఁదనంబును దొల్తఁదాల్చి యా
పొందికఁబాసి వెన్కమగపోడిమిఁ దాలిచియున్న వారిపై
నెందును నేయకుందునని యోఁ బ్రతినందగఁ బట్టినాఁడ మీ
యందుశిఖండి యట్టిఁడగు టాతని ముందిడికొంచు నాపయిన్. 45

క. నేనేయనితఱిఁ గవ్వడి
నోనేసినఁ గూలువాఁడ నునుఁదూపులచేఁ
బూనియటుచేయుఁ డంచును
నానతియిడి పంచె మంతనంబున వారిన్. 46

ద్రుపదుఁడు విరటుండుఁ దోడుచూపఁగఁగాంతి
తొలిపట్టిద్రోణునితోడఁ బెనఁగి
వ్యాఘ్రదత్తుఁడు మొదలైనవారిని గోలు
పోయి ద్రోణునిచేతఁ బోరఁ దాను
బట్టువడనున్నతఱిని వివ్వచ్చుఁడడరి,
యంపవానలు గురియించు చరుగుదెంచి
యల్లయొజ్జలవేఁడిమి యెల్లనుడిపెఁ,
బ్రొద్దువాలెనునంతలోఁబొదలెనిరులు. 58

ఉ. రెండవనాఁటి వేకువను గ్రీడి యుధిష్ఠిరుతోడఁ జెప్పి త
న్నొండెడ నాలముంజలుప నూరకపిల్చు సుశర్మదండుతో
గండునఁ బోరఁబోయి కడఁకం దనలావును జేవఁజూపిబల్
కొండలపిండు మొండునను గూలిచెఁ బల్వురమేలి జోదులన్. 59

క. మఱియు న్సంశప్తకులును,
బిఱుసనక పెనంగఁజూచి వెఱఁగందకయే
త్తెఱ వివ్వచ్చుఁడు తనయం,
పఱపాలుగఁజేసె వేలవంతునవారిన్. 60

సీ. ద్రోణుఁడు మిక్కిలి రోసంబుమీఱంగ
సత్యజిత్తును జముసరసకంచి
దూదితిట్టలమీఁదఁ దొడరుచిచ్చునుబోలె
మొనలపై వడిఁజూపి కనుపుగొట్టి
సూర్యదత్తునిఁజంపి సూరెలబారులఁ
బలుచక్కియలకును బాఱఁద్రోలి
మాఱులేకుండంగ మలయుచుండఁగ భీము
ఁడన్నయుఁగవలును మున్నగాఁగ

నందఱును గూడితాఁకిన నవలఁ గృపుఁడు
కర్ణుఁడును శల్యుఁడును లోనుఁగాఁగలట్టి
వారలెల్లను నడ్డంబు వచ్చిపోరఁ
బాలికలఁననెల్లఁ బీనుంగుప్రోవు లయ్యె. 61

మ. భగదత్తుండును సుప్రతీకమను చెల్వంబైన యేనుంగుతోఁ
దగ భీముం దలపడ్డ తెచ్చవడి యాతం డెల్గుసూపంగ నా
జగజెట్టి న్మొననెల్ల మాఱుకొని యాసం బోర నాయందఱున్
వెగడొందన్ భగదత్తుఁ డేసె నటుపై వివ్వచ్చుఁ డేపారఁగన్. 62

క. చనుదెంచి వాఁడితూపుల
ననుపులు నాటించి దొడ్డయమ్మున భగద
త్తునిఁ బుడమింబడ నేసెను
వెనఁగెడి యేనుంగుతోడఁ బీనుంగునుగాన్. 63

సీ. అది చూచి శకునియు నాతనిబలగంబుఁ
జొరవమై నర్జునుఁ జుట్టుముట్ట
బలునారసంబులఁ బలువురఁ దెగలించి
శకుని నాతఁడు పాఱచనఁగఁజేసి
యార్పులు సెలఁగంగ నరుదెంచి తాఁకిన
సంశప్తకుల వెఱచఱవ నొంచి
నకముడితోడుత వచ్చి కర్ణుఁ దాకెఁ
పొలియించె నతనితమ్ములను మువురఁ
దేరు డిగివచ్చి భీముండు తెఱపి గాంచి
కర్ణుచుట్టాల వేవురఁగం డడంచె.
నింతలో ద్రోణుఁడును తేఁడు నేగుదెంచి
కర్ణుఁగాచిరి కవ్వడి కడఁకనుండి. 64

ఆ. అంతఁ బ్రొద్దుగ్రుంకె నప్పుడ యిరువాఁగు
నెలవుపట్లు కేగి నిదురపోయి
మరల నెప్పటట్ల మఱునాఁడు చనుదెంచి
కలనికాయితమయి నిలిచి రంత. 65

సీ. సంశప్తకులు క్రీడి జగడంబునకుఁ బిల్చి
దవ్వుగఁ గొనిపోయి తడవు పెనఁగి
రీలోన ద్రోణుండు నిచ్చటఁ దమ్మిమొ
గ్గరమును బన్నించి కడిమి మెఱయ
వడముడి లోనైన వారెల్ల దానిని
జింపంగ నేమియుఁ జేతఁగాక
యభిమన్యు వేఁడిన నాతండు గండున
ద్రోణునిఁ దూపులఁ ద్రాణ చెఱచి
మోహరంబును జొచ్చి యమ్మొనలనెల్ల
జిక్కువఱచుచుఁ బెక్కురనుక్కడంచి
నేలకును గోలకును దెచ్చె నేర్పు మెఱసి
పగఱజోదుల నెల్లను బలియుఁడగుచు. 66

మ. మఱియుం బోవక తాఁకినట్టి కృపునిన్మూర్ఛజేసి దుర్యోధనున్
నెఱఁకల్ దూఱఁగఁగొట్టి ద్రోణుకొడుకున్బిట్టేసి దుశ్శాసనుం
బఱవంజేసి వెసన్ బృహద్బలుని చేవం బాపి యాకర్ణున్
గొఱవోవంగను నేసి శల్యుకడిమిం గోల్పుచ్చె బీరంబునన్. 67

క. ఈలో నభిమన్యునకును
నాలములోఁ దోడుసూప నరిగెడి భీమున్
మేలిమగలఁ బోనీయక
చాలిక నెదిరించి యాఁపె సైంధవుఁ డొకఁడున్. 63

సీ. ఇంతలో నభిమన్యుఁ డేపున వృషసేను
నుక్కున మార్కొని యొల్లఁబోవఁ
జేసినఁ దేజీలు చివ్వకు దవ్వుగఁ
దేరీడ్చుకొని పోయెఁ దీవరముగ
బిరుదుమగలు వేనవేలుగఁ జనుదెంచి
మంటలోపలఁ బడి గ్రుంగునట్టి
మిడుతగుంపులమాడ్కి మీఁదిమీఁదికి వచ్చి
పరగ నాతనిచేత సమసిరొకట
మాటలేటికిఁ బగవారి మేటిమగల
లోన నొకఁడైన లేఁడయ్యెఁ బూని వెదక
సూదిమొన మోఁపదగునంతచోటనయిన
గాయములు లేని నెమ్మేనుగలుగువాఁడు. 69

వ. వెండియు నభిమన్యుండు. 70

క. రారాజుకొడుకు లక్ష్మణుఁ
బోరం బరిమార్చి పేర్చి పొరిగొనె నొకబల్
నారసమునను బృహద్బలు
దోరించెను వారిబారి దొరలగ్గింపన్. 71

క. నెత్తురులఁ దొప్పఁదోఁగియు
మొత్తములై పాఱు తనదు మొనకాండ్రవెతన్
మెత్తనఁగని దుర్యోధనుఁ
డత్తఱిఁ జెయివీచె నంతటాతనిఁ బొదువన్. 72

సీ. వెఱ పెల్లునను బాఱు వితమునఁ గర్ణుండు
వెనుకఁ బ్రక్కకువచ్చి విల్లు తునిమె
ద్రోణుఁడీలోపల దోరించెఁ దేజీలఁ
ద్రుంచెఁ గృపుఁడు క్షేరువోలువానిఁ

గడఁగి యశ్వత్థామ కరవాలు నఱుమాడె
నాఱు శల్యుఁడు మేన నారసముల
మఱిచేయఁగల దండిమగలెల్ల దొమ్మిని
బయిఁబడి యలయింపఁ బాలుపడిరి
యేమిచెప్పుదు నభిమన్యుఁ డేపు చెడక
మేను నెత్తుట జొత్తిల్లి మింటి కెగసి
దుస్ససేనుని కొమరునిఁ దొడరివాని
గీటడంచియు నలసిచేఁ గెడసెఁ దాను. 73

ఆ. అంతఁ బ్రొద్దుగ్రుంక నాలంబు చాలించి
మొనలఁదివిచికొంచు మొగమునందు
విన్నఁదనము తోఁపవెనవీటికిని బోయె
జమునిపట్టి కొందలమున మునిఁగి. 74

క. కవ్వడియు వచ్చి కొమరుఁడు
చివ్వనుగడతేఱు టన్న చెప్పఁగ వినిలో
నెవ్వగఁబొగులుచు నడలెను
నవ్వారాఁపినను నాఁగ కెలుఁగెత్తివడిన్. 75

ఉ. అంతటఁ గొంతసేపటికి నాతఁడు నెంజిలివాసి యిట్లనుం
బంతముచూపుఁ జెల్లిపరిమార్చెద సైంధవు నేరుగాచినన్
బొంతలఁ బ్రొద్దుగ్రుంకుటకు మున్నుగ సందఱుఁ జూచుచుండ నే
నంతయుఁ జేయలేనియెడ నగ్గిని చొచ్చెద గాండివంబుతోన్. 76

క. అని ప్రతినపట్టినంతయు
విని మదిలో సైంధవుండు వెఱపైకొనఁగాఁ
జని దుర్యోధనునకుఁ దెలి
పిననాతఁడు దిటము చెప్పి వెఱపుడిగించెన్. 77

వ. అట్లారేయి కడచిన. 78

సీ. బండి మొగ్గరమును బన్నించి మఱునాఁడు
ప్రొద్దున ద్రోణుండు మొగమునందుఁ
దానిల్చి యవ్వల దవ్వుల సైంధవు
జోదులనడుమను జుణుఁగఁబెట్టి
యాయితంబయి యుండ నర్జును డన్నను
గాపాడ సాత్యకిఁ గావలిగను
బెట్టి యొడ్డను డాసి బిట్టేసి తాటిపం
డులుఁబోలెఁ దల లెన్నొ డొల్లనేసి
దున్నసేను నొంచి ద్రోణుని వడిమించి,
మొగ్గరంబుసొచ్చి మొనలవ్రచ్చి
కినుక యినుమడించి కృతవర్మఁదూలించి,
చని శ్రుతాయుధునిసిఁ జక్కడంచె. 79

క. ఈనడుమ ద్రుపదు కొమరుఁడు,
ద్రోణునితోఁ బోరిపోరి త్రోలఁగిన నలుఁగుల్
మేనన్నించుచు సాత్యకి,
నోనేసెం ద్రోణునపుడు నూర్వురు మెచ్చన్. 80

ఉ. కవ్వడియంత సైంధవునిఁ గానఁగఁ బోవుచునుండఁ ద్రోవలో
నెవ్వడి నడ్డుసొచ్చి వడి నీల్గిరి విందుఁడు వానితమ్ముఁడున్
జివ్వకుఁ గత్తళంబలఁగఁజేరి సుయోధనుఁ డాలమిచ్చి మై
నొవ్వగఁ బాతెఁ గ్రీడియును నూల్కొనిసైంధవు డాసెనీసునన్. 81

తే. అపుడు కృపుఁడు నశ్వత్థామ యల్ల సైంధ
వుఁడును బ్రొద్దు కొడుకును శల్యుఁడు మొదలగు
పన్నిరువు రొక్కపెట్టను బన్నివచ్చి
పొదివి రలుఁగుల నర్జునుఁ బోతరమున. 82

ఉ. అందఱు కన్నిరూపులయి యాతఁడు ఘోరగఁ జుట్టుముట్టి యా
సందునఁ గాలిమూఁకలును జాలఁగ బోరొనరించి రయ్యెడన్
గ్రుంచెడు నేనికల్ -నమయుమూపులుఁ గూలెడు కాలిబంటులున్
గుందెడి మేలిమానిసులుఁ గ్రుంగెడు తేరులు నయ్యె నయ్యెడన్. 83

క. అదియెల్ల గని యుధిష్ఠిరుఁ,
డెదలోఁ దలఁకొంది యప్పుడే సాత్యకినిం
గదలఁగఁబంచెను గ్రీడికి,
నదనున సాయంబుచేయ నచటికి నెమ్మిన్. 84

తే. ఇంతలో యుధిష్ఠిరుఁ బోజనేగి ద్రోణు,
నొకటమాఱ్కొనిచేప్పడిఱోఁడిపాఱె
నపుడలంబసుఁడాముననదరితాఁకి,
గ్రుంచెనుఘటోత్కచునిచేతమతియునచట. 85

సీ. సాత్యకి ద్రోణుని సరకు సేయక దాఁటి
జలసంధుఁడనువానిఁ జక్కడంచి
దారిని సాగిసుదర్శను బొలియించి
దుశ్శాసనునితోడఁ దొడరి రెంచు
తనవలాతనినొంచి తడయక చనుదెంచి
వడిఁ గ్రీడియొద్దకు వచ్చి చేరె
నచ్చట ద్రోణుండు మచ్చరంబున క్షత్ర
వర్మలోనుగఁగలవారిఁద్రుంచె
నన్నపంపున భీముండునరుగుదెంచి,
ద్రోణుని మెఱుంగుటమ్ములఁ దూలఁ బుచ్చి
యడ్డపడువారినెల్లఁగ్రొవ్వరుఁగఁజేసి,
కవ్వడిని జేరఁజనుచుండెఁగడిమిమెఱసి. 86

మ. చనుచున్ భీముఁడు త్రోవలో బలిమిమైఁ జక్కాడె శత్రుంజయుం
డును లోనౌ ధృతరాష్ట్రపుత్రులను నెంతో కిన్కఁ గర్ణుండు భీ
ము నవిన్ లోఁగొని తిండిపోతనుచు నేమో యుల్లసంబాడి పు
చ్చిన వివ్వచ్చుఁడు వచ్చి పోతర మడంచెం గర్ణునాలంబునన్. 87

ఇంద్రవజ్రము.

భూరిశ్రవున్మార్కొని పోరిడయ్యెన్,
ఘోరంబుగా సాత్యకిఁ గూల్చి నేలన్
దోరింపఁ జేయెత్తుడు దొడ్డయమ్మున్,
సారించి వివ్వచ్చుఁడు జానుమీఱన్. 88

తే. త్రుంచె భూరిశ్రవుని చేయి త్రుళ్ళిపడఁగ,
నంతఁ గృష్ణునితమ్ముఁడు నంతసమున
లేచి యడిదంబు పూని చేసాఁచి యతని,
తలను దునుమాడె నెల్లరు వలదనంగ. 89

తే. మరలఁ గర్ణుండు సాత్యకి మాఱుకొంచు,
వేలుపులు మెచ్చునట్లుగఁ బెనఁగి తడవు
పొలిచి యాతని దాడికి నిలువలేక,
పాఱిపోయెను బగవారు మీఱినవ్వ. 90

సీ. పదపడి సాత్యకి వడముడియును దోడ
నరుదేర నలుకమై నర్జునుండు
సైంధవు దెసకును జాఁగి వేగము పోవ
రారాజు పంపున రాధకొడుకు
కవ్వడికడ్డంబుగా వచ్చి పోరాడి
మొదలు నొచ్చిన సిగ్గువిడిచి పాఱెఁ
గృపుఁడు నశ్వత్థామ వృషసేనుఁడును శల్యుఁ
డడరి పోరిరి క్రీడియానననంగ

వెన్నుఁడొసరించు చీఁకటి కన్నుఁజింగి,
క్రీడిసైంధవు తలద్రుంచి కీడుతలఁగఁ
బాశుపదమున నద్దానిఁ బడఁగవైచెఁ,
దండ్రితొడమీఁద నంతనీరెండవచ్చె. 91

ఉ. అప్పుడె కృష్ణుఁగూడి చని యర్జునుఁడన్నకు మ్రొక్కి సైంధవుం
డొప్పమిచేసి కూలుట యుబ్బునఁ జెప్పె నతండుపొంగఁ గాఁ
దప్పను ద్రోణుమీఁద నిడితా ధృతరాష్ట్రనిపట్టి యచ్చటం
జెప్పెడిదేమి రేయి యనిసేయఁగఁ బంచెను మేటిజోదులన్. 92

చ. ద్రుపదునివంకవారలను ద్రుంపక మైనుఱు వృద్ధనంచు నే
నపసను ద్రోణుఁడుం బ్రతినవట్టె నటుండఁగఁ జంపె గాలివే
లుపు కొమరుండు దుష్ప్రహుఁడు లోసగు నాధృతరాష్ట్రి బిడ్డలన్
గృపుఁడును గర్ణునిం బదరెఁ గిన్కను రజ్జులువల్కుచుండఁగాన్. 93

క. ఈలోనశ్వత్థామయు,
నాలములో రక్కసి దొర నంజనపర్వుం
గూలిచె నప్పుడె భీముఁడు,
వాలమ్ములు మేనగ్రుచ్చి బాహ్లికు ద్రుంచెన్. 94

తే. సాత్యకియుసోమదత్తుండుచలముమీఱ,
నొండొరులతోడఁబోరాడుచుండనందు
వెన్నతమ్ముఁడుమిక్కిలి బీరమునను,
సోమదత్తునితలద్రుంచె సూడు మిగుల. 95

క. అదిగని యందలి ద్రోణుఁడు,
మొదలగువారలు కడంగి ముట్టుకొనంగా
నెదిరించి నిలిచి రిందును,
బొదువంగల జోదులెల్లఁ బొంగెడుమదితోన్. 96

తే. అపుడు కర్ణుండు సహదేవు నదిమిపట్టి,
వింటికొప్పునఁబొడుచుచు విడిచిపుచ్చె
నెక్కుడైనట్టి పగవారి నెపుడునీవు,
తలపడకుమంచుఁదులువ మాటలనుపలికి. 97

సీ. కర్ణునివలె చెడుకఱపుల సాత్యకి
నొంపఁగ దుర్యోధనుండు దలఁచి
పలువురనొక్కటఁ బయిఁబడఁగాఁ బంచెఁ
జేరి మున్నభిమన్యుఁజేసినట్లు
మఱి ఘటోత్కచుఁడప్డు మగఁటిమి నెదిరించి
చంపె నలంబుసు జటునికొడుకు
నంత హాలాయుధుఁ డదరి వేఁడిమి చూప
వానినిఁ బొలియించి నాఁడిచూపి
యాహిడింబకొమరుఁ డందఱఁ గలపంగఁ,
గర్ణుఁ డపుడు వాసిగండడంచె
వేల్పుఱేఁడు తనకు వెలయ నిచ్చినయట్టి,
సత్తిచేత నెడఁదజలదరింప. 98

చ. విరటుఁడు వచ్చి తాఁకినను విసరవోసి కడంక ద్రోణుఁడా
ల్లరుఁ గన నాతనిం దునిమి లావునఁ బైఁబడు కాలిమూఁకలన్
బొరిగొనుచొక్కచో ద్రుపదుఁ బోరనహూపడఁగించె నంతటన్
విరియఁగఁ దామరల్ సరిగ వేఁడివెలుంగును దోఁచెఁ దూర్పునన్. 99

వ. అప్పుడు. 100

సీ. వచ్చి యుధిష్ఠిరు వంకవారెల్లను
దనుఁదాఁక ద్రోణుండు తాల్మిచెడక
యందఱ నొనేయ నర్జునుఁ డరుదెంచి
చేవమైఁ బోరె జేజేలు మెచ్చ

నప్పుడశ్వత్థామ యనుగౌరు చచ్చుట
నెపముగా భీముండు నేర్పుమెఱయ
ద్రోణునికడకేగి ద్రోరె నశ్వత్థామ
యనిచెప్పి వినఁడయ్యె నతనిపలుకు
లంతఁ జెప్పె యుధిష్ఠిరుఁ డభుకు దక్కి,
పోర నిప్పుడశ్వత్థామ పొలిసెననుచు
నమ్మి ద్రోణుండు తేరిపై సొమ్మసిల్లి,
విల్లునమ్ములుఁ గ్రిందను విడిచిపడియె. 101

క. పీనుఁగువలెఁ బడి యుండిన
వానిందలద్రుంచి వైచె వాలుననలుకన్
మానక ధృష్టద్యుమ్నుఁడు
తానే యాతనినిజంపఁ దగువాఁడనుచున్. 102

సీ. ఎవరు చెప్పిన విన కేచి ధృష్టద్యుమ్నుఁ
డటుతండ్రిఁ బఱచుట యాలకించి
కినుక నశ్వత్థామ చనుదెంచి యాకూళ
నిప్పుడె కని పొలియింతు ననుచుఁ
బలుకుచు దళముల పై దూపు లడరించి
నారాయణంబను పేరుగలుగు
గోరంపుటమ్మును గొబ్బున విడిచినఁ
బలువురఁ నది నేలపాలుచేసె
దాని వేఁడిమి కెవ్వరుఁ దాళలేక,
కలఁతనొందంగ వెన్నుండు కనికరమున
వడముడిని దేరుడిగఁబంచి యుడిపెదాని,
వాడియంతయుఁదననేర్పువన్నెకెక్క. 103

క. అమ్ములు మఱియుం బఱపుచు
దమ్మయి యవియెల్లఁ బోవ వగఁగూరినడెం
దమ్మున నశ్వత్థామయుఁ
గ్రమ్మఱెఁ జేయునది లేక గరువంబడఁగన్. 104

ఆ. అంతఁ బ్రొద్దుగ్రుంక నాలంబు చాలించి
యలరి గొంతికొడుకు లరిగి రిండ్ల
కలుక ద్రోణుచావుఁ దలఁచి దుర్యోధనుఁ
డడలు చిల్లునేరెనపుడ వెడలి. 105

క. అమ్మఱునటి నాఁడొక్కటఁ
దమ్ములయు దొరలయు నెదుటదళవాయినిగా
నమ్మిన కర్ణుని నొనరిచి
క్రమ్మఱ దుర్యోధనుండు కలసికి వెడలెన్. 106

క. పదియాఱవనాఁ డటువలెఁ
బొదలుచు నిరువాఁగుఁ దాఁకి పోరాడంగా
సదమదముచేసె వడముడి
యదనారసి క్షేమధూర్తి యను నెకిమీనిన్. 107

క. వడముడి యశ్వత్థామయుఁ
దడవు పెనఁగి సొమ్మసిలిరి తగ నిరువురు న
ప్పుడ కర్ణుఁడును నకులునిఁ
గడఁక యుడిపి తేరు చదిపి కాఱులుప్రేలెన్. 108

తే. దుస్ససేనుండు సహదేవుతోడఁ బెనఁగి
సొమ్మవోయెను దనవారలుమ్మలింపఁ
గృపునిఁ దాఁకి ధృష్టద్యుమ్నుఁడపుడు పోరి
యోడిపాఱెను నవ్వంగఁ దోడివారు. 109

ఆ. తోడరి జమునికొడుకు దుర్యోధనుఁడుఁ దాఁకి
పెద్దతడవుకడిమిఁ బెనఁగనందుఁ
దేరుగోలుపోయి రారాజుమైనొవ్వ
నొల్లఁబోయెఁ జెలులయుల్ల మెరియ. 110

ఉ. కవ్వడి కర్ణునిం దొడరి గాటముగా బడలించి తూపులన్
దవ్వుగఁ జోపె నాతనినిఁ దక్కినజోదులు నడ్డుసొచ్చుచుం
గ్రొవ్వడఁగించె వారి నెలగోలున నంతటఁ బ్రొద్దుగ్రుంకుటన్
జివ్వను మాని మానుగను జేరిరి యిర్వురు పీడుపట్టులన్. 111

క. మఱునాఁటిపోర శల్యుని
మఱిమఱిబలిమాలి కడకు మైకొన నతనిన్
గఱువయగు కర్ణునరదము
నెఱిఁ దోలఁగఁ బంచె ఱేఁడు నేరుపుతోడన్. 112

సీ. నాఁగ లెక్కి శల్యుండు తగఁ గర్ణుఁ జేర్కొని
మది కలంగఁగ బీసమాటలాడి
కాకిమీఁదను బెట్టి కాఱు లాతనిఁ బల్కి
కతలు పెక్కులు చెప్పి కడఁక చెఱిచె
నంతటఁ గర్ణుండు కొంతతాలిమి దాల్చి
పొంత యుధిష్ఠిరు బొంగడంచి
ద్రుపదునికొడుకులఁ దోడరి పెక్కండ్రను
వాలమ్ములడరించి నేలఁగలిపెఁ
జొచ్చి భీముఁడు కర్ణుండు చూచుచుండ
వానికొడుకును నలసత్యసేనుఁ దాఁకి
దొడ్డ నారసమునఁ దలఁ దునిమివైచెఁ
బగఱమూఁకలు గుండియల్ పగిలిపఱవ. 113

క. దురమునఁ గర్ణుఁడు యుధి
ష్ఠిరు నొప్పించి వెఱ గందుచెడి పాఱెడు నా
దొరను వెనుదవిలి పెక్కులు
పరుసంబులు వలికి సిగ్గుపాటొనరించెన్. 114

సీ. అన్నబన్నము చూచి యలుకమైభీముండు
కర్ణుని మార్కొని కడఁకచూపి
క్రొవ్వాఁడితూపెద గుఱిచేసి యేసిన
నరచచ్చి తేరిపై నతఁడు వడియె
నప్పుడు వడముడి యతనిమీఁదికిదాఁటి
నాలుకకోయంగ వాలువెఱికి
తగవు గాదని చెప్పి తనమామ శల్యుఁడు
సురలింప నాపని మానివచ్చి
మఱియు దుర్యోధనునితమ్ము లఱువులడర
వచ్చి శ్రుతవర్మ మొదలైనవారుతన్ను
నొక్కపెట్టన తాఁకిన నుక్కుమీఱ
వారినందఱ జమునిల్లుసేరఁబనిచె. 115

స్రగ్విణి. వీఁకనంశప్తకుల్వేనవేల్కవ్వడిన్
దాఁకవాల్దూపులాతండు మైనించుచున్
మూఁకలంజావఁగామోదె డెందబులం
దేఁకువల్వీడియెందేనియుఁబాఱఁగన్. 116

తే. కృపుఁడుచంపె సుకేతునిద్రుపదుకొడుకు
నతనిమూఁకలుమ్రాన్పడివెతపడంగఁ
దివిరి దుర్యోధనునిఁ దాఁకి తేరు చదిపి
మురియడంచెదృష్టద్యుమ్నుఁడురువడించి. 117

ఆ. క్రీడిమీఁదఁ గవిసి కినుక నశ్వత్థామ
పెనఁగెఁ గొంతసేపు బెట్టిదముగ
నేచి క్రీడితునిమె నేనుంగుత్తోఁ గూడ
నపుడు దండధారుఁడనెడు జేని. 118

సీ. మలయధ్వజుండన నలరారు నెకిమీఁడు
బలిమి నశ్వత్థామ పయిని గవిసి
వేల్పులు పొగడెడు విత్తమునఁ బోరాడి
రూపుమాసె నతని తూపుగములఁ
గర్ణుండు ద్రుపదుని గట్టిమొనలముట్టి
తల్లడిల్లఁగఁ జేసె నెల్లవారి
దుర్యోధనుఁడు భీముతోఁడను ననిఁజేసి
వెన్నిచ్చి పాఱెను వెఱపు గదిరి
క్రీడి సంశప్తకుల నోర్చి కెలసియార్చి
యెదురుకొన్న యశ్వత్థామ యేపుమాపి
వచ్చుచుయుధిష్ఠిరుఁడు చాలబన్న మొంది
కవలఁ గొనియింటికేగినకతనువినియె. 119

క. విని కర్ణుని మూర్కొనఁగాఁ
జనకయొప్రక్కకుఁ దొలంగిచని వెన్నునితో
మనికికిఁ బోయెను మిగులఁగ
ననినొచ్చిన యన్నసేమ మారయుకొఱకున్. 120

వ. అయ్యుధిష్ఠిరుండును. 121

క. వచ్చినవారిం గనుఁగొని
చచ్చెనుగా కర్ణుఁడంచు సంతోసముతో
ముచ్చటపడి యడిగినవి
వ్వచ్చుఁడు కలరూపు చెప్పె వనట పెరుఁగఁగా. 122

ఆ. దాన నొడలుమండి తమ్ముఁడంచును జూచి
కాదరానిమాటలాడెనతనిఁ
గవ్వడియును నలిగి కరవాలు జళిపించెఁ
బట్టి తలనుగోయువాఁడనంచు. 123

వ. అప్పుడు. 124

ఉ. వెన్నుఁడు వారినిద్దఱను వేఁడిమిఁబోవఁగ బుజ్జగించిలో
నున్న కడింది కిన్కనొక యొప్పున మానిచి క్రీడి నప్పుడే
యన్నకు మ్రొక్కఁబంచి తనయందలి తప్పునుసైఁప వేఁడనుం
చన్నను దెల్వి తెచ్చుకొని యన్నను గవ్వడి వేఁడెనంతయున్. 125

తే. అతని వేఁడికోలున నల్ల నుపుడెకరఁగి
చెలఁగి తమ్ముని గౌఁగిటఁజేర్చియెత్తి
యాలమున గెల్వదీవించి యరుగఁబంచెఁ
గర్ణుమీఁదికి జముపట్టి కత్తివపుడ. 126

క. ఈనడుమున భీముండును
మానుగఁ బోరాడి యూడి మామను శకునిన్
బీనుఁగువలెఁ బడనేసెను
మేనెఱుఁగక తేరిమీఁద మించినకడిమిన్. 127

సీ. వడముడి లోనగువారలతోఁ బోరు
కర్ణునిఁ గవ్వడి కదియ వచ్చి
భీమునకును నన్న నేమ మెఱింగించి
గాంధారికొడుకులఁ గడఁగి తాఁకి
పదువుర నొగి నేలపాలుగఁ గావించి
వృషసేనుమీఁదికి వేగ వెడలి
తండ్రి కర్ణుఁడు చూడఁ దలఁద్రుంచి యాతనిఁ
బట్టపగటిప్రొద్దువలె వెలింగె

దుస్ససేనుని భీముండు తొడరితాఁకి
నేలఁ బడవైచి ఱొమ్మునఁగాలుమోపి
పయిని గూరుండి పొట్టను బ్రచ్చికినుక
నెత్రు ద్రావెను నెల్లరునిలిచిచూడ.

తే. అంత దుర్యోధనునిచెంత కరుగుదెంచి 128
హితవు గఱపె నశ్వత్థామ యెఱుక మెఱయఁ
గర్ణుఁడర్జునుఁ బరిమార్పఁ గలఁడటంట
వెఱ్ఱియని తెల్పియుఁ గేఁబొందు వేఁడుమనుచు. 129

క. దానికి నాతం డీకొన
కౌనని యా మంచిమాట లాలింపక బల్
పూనికఁ బరిఁ బురికొల్పెను
మానక మార్తురదడంబుమాఱుకొనంగన్. 130

మహాస్రగ్ధర.

ఒగి వివ్వచ్చుండుఁ గర్ణుం డొకరినొకరి తామోర్చిమించంగనానం
దగఁబోరాటంబు సల్పం దఱుఁగని బలిమిం దద్దయున్మేలుచేయై
పగవాని న్నొంచిచాలం బడలుపఱచిక్రొవ్వాఁడితూపుల్మెఱుంగుల్
నిగుడంగామేన నెల్లన్నెఱఁకులు దవులన్నేర్పుతోఁ గ్రీడినాటెన్.

క. అది గని దుర్యోధనుఁడపు
డెదిరింపఁగఁ జేయివీచె నెల్లరఁ గ్రీడిన్
సదమదము చేసెఁ బలువుర
నెదిరింపఁగఁ జన్నవారి నీసున నతఁడున్. 132

తే. వేలుపులతేఁడు తనకియ్య వెలయుదానిఁ
బెక్కునాళులనుండియుమిక్కిలిగను
గొలుచుచుండెడుదానిఁ బెంజిలువతూపు
నర్జునునిమీఁద నాకర్ణుఁడలుక నేసె. 133

తే. చెడియె నది శల్యుమోసంబుచేత నవలఁ
గృష్ణునేర్పుచేతను నొక్కకీడు గ్రీడి
కొదవకుండంగ నేమందు నదియుఁ గ్రీడి
బొమిడికంబునుగూలిచెఁ బుడమిమీఁద. 134

ఆ. అంతఁ దనివినక యప్పాఁపతూపును
నేలనుండి లేచి నిగిడి మగుడఁ
గ్రీడివంక మరల గీటడఁచెను దాని
వెన్నుఁ డనుపఁ గ్రీడి వెరపుమీఱ. 135

క. అమ్మాడ్కిఁ బాఁపఱమ్మది
వమ్మయి చనఁ గర్ణుఁడెదను వనటనుబొందెన్
బిమ్మటఁ గవ్వడి యాతని
నమ్ములసోనలను ముంచి యళుకొందించెన్. 136

మ. ఒడలెల్లం గడు నెత్తురుల్ దొరుగఁగా నుక్కెక్కి పోరాడుచోఁ
బుడమిం గ్రుంగెను దేరుదానిఁబయికిం బొల్పొందఁగా నెత్తుచోఁ
గడిమిం గర్ణుని కుత్తుకందునిమెఁ గిన్కం గ్రీడి వాల్దూపులన్
గడఁక న్వెన్నుఁడు పంపఁ బాడిఁ దలఁపంగా లేక పెంపేదఁగన్. 137

ఆ. కొడుకుచావుఁ జూచి వెడలిపోయెనొ నాఁగఁ
బ్రొద్దుజాఱెనంతఁ బొంగిమదిని
పాండుకొమరులెల్ల నిండుల కేగిరి
వనటమొదల నెదుటివారు చనఁగ. 138

క. మలుచటినాఁడలశల్యుని
దళవాయినిగాఁగఁ జేసి దండులతోడన్
వెలువడి దుర్యోధనుఁడటఁ
బొలికలనికి నడచెఁ గడఁక పొలుపొందంగన్. 139

క. ఆరేయి కృపుఁడు హితవుగ
రారాజును జేరఁ జెప్పి రహి నిపుడైనన్
జేరి యుధిష్ఠిరు పొందును
గోరు మను చతఁ డతని పలుకులు వినఁడయ్యెన్. 140

సీ. శల్యుండు తేరెక్కి చనుదెంచి బీరంబు
రూపుదాల్చినమాడ్కి నేపుచూపి
యేనుంగులను నెల్లబీనుంగులను జేసి
వారువంబుల నేలపాలొనర్చి
యరదంబులను గరం బఱువజ లొనరించి
కాలిబంటుల జముప్రోలికంచి
పెక్కుతెఱంగుల నుక్కుచూపుచునుండ
వడముడి వడివడి వచ్చి తాఁకి
గుదియ చేకొని పెద్దయు నుదుటుమీఱఁ
బోరి యాతని క్రేల్మిడిఁ దేరిమీఁద
నొఱగఁజేసినఁ గృపుఁడప్పు డొద్దనుండి
తనదు తేరిపై నిడుకొని చనియె నతని. 141

తే. కర్ణుకొడుకుల మూవుర గండడంచె
నకులుఁ డప్పుడు కుత్తుకల్ నఱికివైచి
సురథుఁడనువాని మార్కొని సొంపుచెఱిచి
తలనుదునిమె నశ్వత్థామ ములికిగముల. 142

ఉ. ఆవల శల్యునిం గవిసి యార్చి యుధిష్ఠిరుఁ డేపుచూపియుం
జేవచెడం బడల్పడియుఁ జెచ్చెరఁ దేరున సోలి యంతలో
నే వడిఁ దెల్వి నొంది తనయేటును బోటును జూపి శల్యునిన్
మావులఁ జంపి తేరు నుఱుమాడి కలంచెను వాఁడితూపులన్. 143

క. కని యపు డశ్వత్థామయుఁ
దనతేరున శల్యు నునిచి దవ్వుగఁ గొనిపో
యెను మఱియొక యరదంబును
గొనిశల్యుఁడు మరలివచ్చి ఘోరముగాఁగన్. 144

క. కయ్యంబొనరిచి క్రీడిని
డయ్యంగాఁజేసి భీము డాసి కలంచెన్
జయ్యన యుధిష్ఠిరుఁ డడరి
వెయ్యేటికి సత్తిచేత వెసఁదలఁద్రుంచెన్. 145

తే. శల్యుఁ ద్రెళ్ళిన నెవ్వగ జాలిఁగనలి
చుట్టు ముట్టిరి ప్రాఁదిట్టు చుట్టు లెల్ల
వడముడియుఁ గ్రీడి సాత్యకి యడరి వారి
రూపుమాపిరి తారాజు రోసిచూడ. 146

అ. దుర్విషహుండు మొదలు దుర్యోధనుని తమ్ము
లను గడంకఁదాఁకి లావుమెఱయ
నొక్కఁడైన మిగులకుండంగ నందఱ
భీముఁ డపుడు వెదకి పిలుకుమార్చె. 147

క. శకునికొమారు నులూకుని
నొకమోటము లేక చంపె మొనలు దలంకన్
జికిలి మెఱుఁగు నారసమున
నొకయేటునను సహదేవుఁ డుసుగని కడిమిన్. 148

ఆ. కొడుకుపడిన రోసని మిడుకుచు నడతెంచి
వాఁడువములదంపు బలసిరాఁగ
నకులుఁ బొదివి వాఁడినారసమ్ములు గ్రుచ్చి
తుదకుఁ దానె పెద్దనిద్రవోయె. 1[illegible]

సీ. భీష్ముఁడు లోనైన పేరెన్నికను గన్న
మగఁటిమి గలవారు మ్రందుటయును
గర్ణుఁడు మొదలుగాఁగలుగు సంగడికాండ్రు
పేరులేకుండంగ బిద్దుటయును
దుస్ససేనుఁడు మొదల్ తోడునీడగనుండు
తమ్ములందఱుఁ జోరనమ్మగుటయు
శల్యుఁడు మున్నుగా సాయంబుచూపిన
దొరలెల్ల నుసుఱులు తొఱఁగుటయును
జూచి దుర్యోధనుఁడు వెఱసొచ్చి నొచ్చి
బడలి ద్వైపాయనంబను మడుఁగుచొచ్చి
యెవ్వరు నెఱుంగకుండంగ నేకతంబ
నీరిలో డాఁగియుండెను నిలువరముగ. 150

క. అప్పుడు పాండునికొడుకులు
తప్పక పగవారినెల్లఁ దలలుదఱిగి తా
మెప్పటియున దొరఁ గానక
యప్పుడ వెదకంగఁ జొచ్చిరందును నింకన్. 151

తే. ఒకటఁ గృపుఁడు నశ్వత్థామయుఁ గృతవర్మ
తప్పిచని ఱేఁడు మడువులో దాగియుంట
యెఱిఁగి ముప్పురు నచ్చోటి కేగి తమ్ముఁ
దెలిపికొని మాటలాడిరి తెలివిదప్పి. 152

క. వడముడికిని నంజుడు దె
చ్చెడు మెగముల వేఁటకాఱు చెచ్చెర దానిం
బొడగని వచ్చి యుధిష్ఠిరు
కడఁ జెప్పిరి తామువిన్న కన్నవియెల్లన్. 153

సీ. తమ్ములుఁ గృష్ణుండుఁ దక్కటిదొరలును
దెగి వెంటరాఁగ యుధిష్ఠిరుండు
మడుపుకడకు వచ్చి మఱిమఱి యెమ్ములు
చిల్లులువోవంగఁ జెల్లుగాను
రోఁతమాటలు పల్క రోసంబు మదిఁబుట్టి
దుర్యోధనుఁడు తాను దోడులేక
యొంటరియై యుంటయును వారు పలువుర
త్రోడ్పాటుననుబల్మితోడరియుంట
చెప్పియొక్కఁడొక్కఁడితన్నుఁజేరిపోర
నందఱనురూపుమాపెదనంచుఁబలుకఁ
దగినతేరునువాలును మొగి నొసంగి
యొక్కనినెపోరుసలుపంగనిక్కవముగ. 154

క. పనిచెద ననుచు యుధిష్ఠిరుఁ
డనఁగా నమ్మాటబలిమి నందఱు చూడం
గను మడువు వెడలివచ్చెను
దనచేతను గుదియ యొప్పఁ దగ రారాజున్. 155

క. అప్పుడు వెన్నుఁడు భీముని
నొప్పఁగఁ బురికొల్పఁ బోరి కొగి బలరాముం
డప్పుడవచ్చి పెనంగెడి
చొప్పును నిర్వరచలంబుఁ జూడఁగ నిలిచెన్. 156

తే. అప్పుడెల్లరు మడువును నల్లవిడిచి
పాలికలని కేగుదెంచిరి పొలుపుమీఱ
గుదియలను గేల నంకించి యునుటుపాదల
గాడ్పుపట్టియు రారాజు గదిసిరంత. 157

చ. వెనుకకుఁ బోవుచు న్మగుడ వీఁక మెయిం బఱతెంచి తాఁకుచుం
గనుఁగవ నిప్పుకల్ సెదరఁ గన్గొనుచుం గుదెలొక్క పెట్టునన్
గనలునఁ ద్రిప్పి యొండొరులఁ గండలు రాలఁగఁ గొట్టుచున్ జలం
బున నడగొండలట్లు కనుఁబోరిరి నెత్తుటఁ దొప్పఁదోఁగియున్. 158

వ. ఇట్లు మ్రోటిమగలు నిగులఁ దెగువ మెయిం బెనంగుచు గుదియలు
పూని మేనులు సించుచు నొంచుచు నొండొరుల మించుచు నాయం
బులు పగిలి గాయంబులనుండి పెల్లుగం దొరయంగు క్రొన్నెత్తురుల
వెల్లువలు కొండలనుండి వెలువడిన సెలయేర్ల కెంజాతమ్ములఁ బురు
డింప నొండొరువులకు వ్రట్టడక కడిమి చూపుచుండ దుర్యోధనుండు
తన నేరిమి పేరిమిని వడముడి కొడిదంపు గుదియ వ్రేల్మిం దప్పించు
కొనుచుననుచు వేడుకతోడఁ దన ప్రౌఢతనంబు చూపఁ గడంగిన
నెఱింగి కఱివేలుపు సంపునం గన్వాసి వడముడికి సైఁగజేసిన నాసన్న
కన్నెఱింగినవాఁడై యాతండు కయ్యంపుఁబాడిఁ దొఱంగి. 159

క. బెడిదంబగు గుదెపెట్టునఁ
దొడలు విఱుగఁ గొట్టెఁ గ్రిందఁ దొడిఁబడ బుడమిం
బడియుండిన దుర్యోధనుఁ
గడఁకం దలదన్నె నెడమకాలనలుకతోఁ. 160

ఆ. అట్లు పాడి విడిచి యాతనిఁ దన్నుట
చూచి యలుకవొడమి చూడ్కులందు
నిప్పులురుల లేచి యప్పుడ బలరాముఁ
డడరి భీముఁ జంపఁగడఁగుటయును. 161

క. వెన్నుం డడ్డముగాఁ జని
యన్నను మరలించి తెచ్చి యాతనికినుకం
దిన్ననిమాటల మానిచి
మన్ననతో నన్న నంచె మనికిం జేరన్ 162

క. తొడలు విఱిగి నేలఁ బడియుండి రారాజు
నోరి దురద దీఱఁ జీరి కృష్ణు
నెల్ల వారువినఁగఁ బెల్లుగఁ బెక్కులు
కానిమాట లాడె మేనువడఁక. 163

క. అంతటను వీఁడుపట్లకు
గొంతికొమాళ్లెల్లఁ గృష్ణుఁ గొని చని రెలమిన్
గంతునవెన్నుఁడుకరిపురి
కెంతయుగాంధారినూఱడింపఁగఁ జనియెన్. 164

క. చని పనిదీఱిచి క్రమ్మఱఁ
జనుదెంచినఁ గృష్ణుఁడపుడ జముఁ పట్టిని నా
తనితమ్ముల సాత్యకినిం
గొని మోఘవతియను నేటికుఱఁగటి కరిగెఁ. 165

సీ. కృపుఁడు నశ్వత్థామ కృతవర్మయునుగూడి
పడియున్న యెడయనిపాలికరిగి
కన్నీరు మున్నీరుగా మీఁదఁబడి యేడ్చి
యెలుఁగులు రాల్పడ నెట్టకేల
కాతని నూరార్చి రందు నశ్వత్థామ
యెకిమీనిఁగనుఁగొని యిట్టులనియె
నీరేయి యేనేగి యెల్లెనఁ బాండుని
కొడుకులఁ జుట్టాలమడియఁజూచి
తలలు గొనివచ్చి యేలిక దగ్గఱకును
దెచ్చి చూపెద నాతండ్రిఁ దెఱఁగుమాలి
తలను గోసిన తులువను దప్పకుండఁ
జంపువాఁడధృష్టద్యుమ్ను జంపుమాని. 166

క. అని వీడ్కొని చని తెరువునఁ
జనువునఁ గృపుఁ డట్లుచేయఁ జనదని చెప్పన్
వినకొక్కఁడుఁ దగువెరవును
దనలోఁ దలపోయుచుండెఁ దత్క్రమానికడన్. 167

ఆ. అపుడు గూబయొకటి యచ్చటి కరుదెంచి
యాదమఱచి చెట్టుమీఁదఁగూర్కి
యున్న కాకిగములనొక్కటఁబొలియించె
మెడలుగొఱికిగోళ్ళనొడలుపెఱికి. 168

క. అదియంతయుఁ గన్నులఁ గని
యిదియేతగు వెర వటంచు నెంచి యుడిగిదముం
గుదురుగఁ గేలం దాల్చి
కదలెను నడిరేయి తనదు కర్జము నడుపన్. 169

చ. చని కృతవర్మనుం గృపునిఁ జక్కఁగఁ గుమ్ములయందుఁ బెట్టి తాఁ
గనికరమేది కైదువయుఁ గ్రాల గుడారము దూఱి లోపలన్
బెనుపఱి మేనులన్మఱచి నిద్దురఁ జెందెడునట్టి జోదులం
గనుఁగొని యద్ది కానిపనిగా మది నెంచక యాసుపెంపునన్. 170

తే. తొడరి నిదురించువారి గొంతుకలుకోయఁ
దొడఁగె బాపఁడయ్యును బచ్చి తురకవోలె
నప్పు డల్ల యశ్వత్థామ యలుక యొకటె
పెద్దగాఁ జూచుకొనిపాడి పేరుమఱచి. 171

క. మొదలనె దృష్టద్యుమ్ననిఁ
దుదముట్టించుటయు కాక తోరపుఁ ద్రాటన్
బ్రదికినపుడె మెడఁగోసెను
నెదమీఁదను గూరుచుండి యేమఱి కూర్కన్. 172

సీ. అత్తావు వెల్వడి యుత్త మోజునిఁ బట్టి
యొక్కవ్రేటునవానియసువులుగొనియె
గాలిబంట్లను హత్తిగముల మావులఁ ద్రుంచి
మడువులు గట్టించె నొడలి నల్లఁ
గడచి యచ్చోటును గని శిఖండిని దాఁకి
ద్రోవది బిడ్డలతోడ నతనిఁ
బొదివి గీటడఁగించి పిదప నేవురఁజంపె
ద్రోవదికొడుకులఁ దూపుగముల
నంతఁ బగవారిపరి జముచెంతకరిగి
పీడు సద్దడఁగుటఁ జాల వేడ్క నొంది
కదలి మామను గృతవర్మఁగలసికొంచు
నరిగెఁ గూడియశ్వత్థామదొరనుజూడ. 173

క. కసి దుట్టూపిరిత్రోడను
గనులం దేలగిలవైచి కాఱియఁబడు నా
తని చెవులవేసె నంతయు
వనటెల్లనుబాసి మేనువదలెను ఱేఁడున్. 174

సీ. మఱునాఁడు వేకువమానిసియొక్కండు
రోఁజుచుఁ బఱతెంచి బొమ్మమోఁది
కొనుచు యుధిష్ఠిరుఁ గని కాళ్ళపయివ్రాలి
యేడ్చుచు నడురేయి నిల్లుచొచ్చి
యొకఁడు నశ్వత్థామ యోర్చి ధృష్టద్యుమ్నుఁ
దమ్ములఁబరిమార్చియుమ్మలింప
ద్రోవదికొడుకుల నేవురఁ బొలియించి
తక్కటివారలతలలుద్రుంచి

పోయెనని కన్నులను నీరుపొరలఁజెప్ప
సొలసి యాతఁడుడెందంబుగలఁగి వ్రాల
గ్రేవనున్నట్టివారలు లేవ నెత్తి
యూఱడింపఁగఁ దేఱి కట్టూర్పు విడిచి. 175

క. తనతోఁ గ్రీడిని వెన్నునిఁ
గొని యశ్వత్థామనడఁప గోరి వెడలఁగా
విని యాతఁ డోడల బూడిద
ననువునఁ బూసికొని తపసియు ట్లయ్యెవెఱన్. 176

ఆ. వారలతనిఁ గదియవచ్చిన బీతున। బ్రహ్మశిరము నాఁగఁ బరఁగుతూపు
విడిచిపెట్టనదియెవిశ్వచ్ఛేఁదునునేసె। నొకటినొకటిరెండునొనరఁ దాఁకి.

క. మింటి కెగసి రెండును బెను
మంటలు వెడలంగఁ బేర్చి మఱిమఱిజగముల్
వెంటనె కాల్పఁగఁ జొచ్చిన
దంటయగుచువ్యాసుఁడుడిపెఁదగనానెగులున్. 178

క. వ్యాసునిపంపున నిరువురు,
నీసులు విడనాడి తూపు లెవరివి వారా
వ్యాసుని యెదుర ని యుడిపిరి,
రోసమునం ద్రుపదుకూఁతురున్ వడముడితోన్. 179

క. అలఁతం గొడుకులకొఱకుం,
బలవించుచు ద్రోణుకొడుకుఁ బరిమార్చి మదిం
గలయుమ్మలికము వాపఁగఁ,
బలుదెఱఁగులవేఁడనతఁడు పరుగునఁ జనియెన్. 180

క. మఱియాయశ్వత్థామయె,
పఱపిన యామేటితూపు పడఁతుల కడుపుల్.

పతియలుగఁ జేయఁజొచ్చినఁ,
గటివేల్పుత్తరకడుపును గాచెం బెరిమన్. 181

క. నిసువులు నిద్దురవోవఁగ,
నుసుఱులు గొన్నట్టి కూళ నోడించి తలన్
బసలీను మానికముఁగొని,
యొసఁగిరి భీముఁడును గ్రీడి యొగి ద్రోవదికిన్. 182

తే. దానద్రోవదియెంతయుఁ దనివిసఁగొ
నట్లు తలదాల్చు మానికమదియుఁ బోవఁ
బెంపుదఱిఁగి యశ్వత్థామ జంపు మాని
యపుడె కానలపాలయ్యెఁ దపసియగుచు. 183

వ. అనినవిని యవ్వాలి కత నెఱింగింపు మనుటయు. 184

క. ఎన్నికయిడ రాకుండఁగ
నన్నియొ జగములను జేసి యెంతొ నెనరుతో
నన్నింటిని గాపాడుచు
నెన్నండున మఱపులేక యేలెడుదంటా. 185

మణిగణనికరము.

తలఁచుట వలననె తగఁ బలుజగముల్
గలుగఁగ నొనరుచు కడిది యొడయఁడా
మెల పునఁ గొలఁదికి మిగులు జగములన్
నెలవుకొనబయలనిలుపు బలియుఁడా. 186

గద్య. ఇది శ్రీమదాపస్తంబసూత్ర లోహితసగోత్ర శుద్ధాంధ్రనిరోష్ఠ్య
నిర్వచన నైషధ కావ్యరచనా చాతురీధురంధర సద్యశోబంధుర
కందుకూరివంశపయఃపారావార రాకాకైరవమిత్ర సుబ్రహ్మణ్యా
మాత్యపుత్ర సకల సుజనవిధేయ వీరేశలింగనామధేయ ప్రణీతం
బైన యచ్చతెనుఁగు భారతమునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

తృ తీ యా శ్వా స ము

క. తలఁపులచేతను మఱియుం
బలుకులచే నందరానివాఁడ వయి జగ
మ్ముల నెల్లెడ లోపలను
న్వెలుపలను న్నిండియుండి వెలిఁగెదువేల్పా. 1

వ. శౌనకుండు మొదలుగాఁగల తపసుల కాసూతుం డవ్వలికత నిట్లు
చెప్పందొడంగె. 2

సీ. కొడుకులు చుట్టముల్ పుడమియేలికలును
ప్రెగడలు మొదలుగాఁ బెరుగలుగు
వారెల్లఁగూలిన వగఁగూరి ధృతరాష్ట్రుఁ
డడలుచు సెజ్జపైఁ బడికరంబు
సొమ్మవోయియు లేచి జొటజొటఁ గన్నీరు
వఱదలుగట్టంగ వనరుచుండ
విదురుఁడు వ్యాసుండు వెనుక సంజయుఁడును
నెంజిలి దీఱిచి నెమ్మదిగను
బాలికలనిఁజూడరమ్మని పలుకుటయును
గొంతియును నాలుఁగోడండ్రుఁ గూడిరాఁగ
వచ్చెనంత యుధిష్ఠిరుఁ డచ్చెరువుగఁ
దమ్ములను దోడుకొని పెదతండ్రిఁ గదిసె. 3

ఆ. కదిసి తండ్రికెఱఁగి గాంధారికిని మ్రొక్కి
తక్కఁగలుగువారిఁదగఁగఁగాంచి
తియ్యమాటలాడి నెయ్యంబుఁ గడుఁజూపి
కట్టియున్నవారి కనలు మాన్పె. 4

తే. ఆడుకొన్ననునాఁగక యంతకంత
కడరి మదిఁబొంగి పొరలెడునలుక కతన
జమునిపట్టినదిట్టంగఁ జలముపూని
నట్టిగాంధారి నోదార్చె వ్యాసుఁడపుడు. 5

క. వడముడియును గాంధారికిఁ
గడుఁదీపులు పుట్టునట్టుగా మఱుమాటల్
నొడివి యడంకువ నాయమ
యెడఁదం గలయట్టి కినుక నెల్లను నుడిపెన్. 6

ఉ. ఆ తఱి నామె యానతిని నన్నయుఁ దమ్ములు ద్రోవదింగడుం
బత్తిని వెంటఁబెట్టుకొని పాండుకొమారులు తల్లి పాలికిం
గుత్తుకబంటి నెవ్వగలఁ గూరి చనంగఁ గొమాళ్ళనెల్లఁ దా
నెత్తికవుంగిలించుకొని యేడ్చె నొకించుక సేపు గొంతియున్. 7

క. అటుపిమ్మట నడుగులఁబడి
పొటపొటఁ గన్నీరుజాఱ బుగ్గలుతడియన్
గటకటఁబడు కోడలి మి
క్కుటముగ నూరార్చి యాపె కుందుడిగించెన్. 8

సీ. అంతవారందఱు నడలెల్ల విడనాడి
సరగ నెయ్యంపు ముచ్చటలు నెఱపి
చుట్టపక్కంబులు చుట్టును నడ క్షేర
వెషలి యందఱు నొక్క పెట్టుగాఁగ
ధృతరాష్ట్రు కడఁజేరి తెఱవలు నెయ్యురు
బంటులు వెను వెంటనంటి రాఁగ
నెల్లవారును గూడి యల్లన నాలంపు
నేలకు నడిచిరి చాలఁ దాల్మి

నెదురఁ బీనుంగులయియున్న యేనుఁగులను
తఱుచు తప్పించుకొనుచును తఱినిగూలి
తిట్టలయియున్న వార్వంపు టట్టగములఁ
ద్రోచికొంచును జని రందుఁ ద్రోవఁగనక. 9

క. అప్పుడు గాంధారి యనిం
గుప్పలుగాఁ గూలిపడిన కొడుకులు మొదలౌ
గొప్పవలంతులఁ గనుఁగొని
దెప్పరముగ నిట్టుపెక్కు దెఱఁగులనేడ్చెన్. 10

సీ. పలుమానికపుఁగోళ్ల పసిఁడి మంచము మీఁద
నంచపాన్పునఁ బవ్వళించు నీవు
కటకటా యిటువంటి కటికినేలఁ బరుండ
నోర్చితివెట్లు దుర్యోధనుండ
వేనవేలెప్పుడు వెనుకముందులఁ జేరి
కొలువుసేయుచు నుండ నలరునీవు
దాయలుబ్బఁగ నక్కటా యొంటిఁ బడియుండఁ
జాలితివెట్లు దుశ్శాసనుండ
యెండకన్నను వానకన్నెఱుఁగ కెపుడుఁ
గడమపడకుండు సుకములఁ గాంచుమీరు
వానకును నెండకును నెట్లు వరుససైఁచి
కుందకున్నారు నాముద్దు కుఱ్ఱలార. 11

క. పలువురు జోదులు పయిఁబడి
కలనం దగవేది మేనఁ గఱకు ములుకులన్
జలమున నడరించి నిన్నుం
బొలియించిరె నానలేక పోరి నభిమన్యూ. 12

తరల. పరఁగ నాఁడటు జూదమొక్కటి పన్ని యాడి యుధిష్ఠిరున్
పరగ లోఁగొని యన్నియుం గొనఁజాలి యక్కట యిప్పుడీ
దురపుజూదమునందు నేరుపుతోఁచ కూకర యాడి మ
చ్చరము హెచ్చఁగ మాద్రిపట్టి కొసంగితే శకునీ యొకల్. 13

సీ. దుస్సల సమ్మోడ్కి దొసఁగులపాల్సేసి
చనితివే మముఁబాసి సైంధవుండ
నినునమ్మ దుర్యోధనునకుఁగా నసువులు
తొఱఁగితే ద్రోణుండ త్రోడువచ్చి
యొజ్జలంచునునైన నొక్కింతమోమోట
మెన్నక కెడపిరే నిన్ను నేఁడు
మఱచెనొకో మేనమామ యనుమాటయు
శల్యుండ నినుఁజంపు జమునిపట్టి
తండ్రిపోయిన బిడ్డలఁ దగఁగఁ బెంచి
చదువుసాములు చెప్పించి సాకినట్టి
నిన్నుఁబడసేయఁ జేయాడెనె యకటకట
పాండుని కొమాళ్ళకోయి భీష్ముండయిట్లు. 14

వ. మఱియు నప్పొలికలనియందు. 15

సీ. మడిసినమగలపైఁ బడి సొమ్మసిలి లేచి
యార్పులు మిన్నుముట్ట నఱచువారుఁ
బొలిసిన చెలికాండ్రఁ దిలకించి క స్త్రైఁ
బుడమిమీఁదను బడి పొరలువారుఁ
గన్నబిడ్డలమేను గాకులు పొడువంగఁ
గనలేక యెద మోఁదుకొనెడువారుఁ
జాఁపకట్టుగఁబడ్డ సైదోడులను గాంచి
యెడఁద ప్రయ్యలువాఱ నేడ్చువారు

నగుచువగచెడు మగువల యెడలు టులివు
పుడమియును నాకసంబును ముంచుకొనియె
నేమిచెప్పను నదిగన్న నెట్టిరాతి
గుండెవారికి వగ పుట్టకుండ దపుడు. 16

తే. అప్పుడెంతయుగాంధారియలుకవొడమి
యిట్టికీడులుమూడుట కెల్లఁగుదురు
వెన్నుఁడేయని యాతనితెన్నుదిరిగి
యిట్టులనితిట్టెఁగడుఁబెద్దయెలుఁగుతోడ. 17

క. నేఁటికి ముప్పదియాఱవ । యేఁటను నొండొరులనెదిరి యీతీరుననే
యోటునకుఁదు నీవారలు । గీటడఁగెన వీవు నట్లు కీడ్పడి యొంటిన్.

ఆ. వినులారవినియువెన్నుఁడాపలుకుల । కించుకయుఁ దలంక కిట్లు లనియె
మును పె తిట్టిరిట్లు కినుకను జడదారు । లిప్పుడిందుఁ గ్రొత్తయేమిగలదు.

క. ఐనను నన్నూఁపక యిటు । కానక తిట్టుటను నీదు గరితతనం బో
చాన కొఱఁతవడుఁ గాకే । మేనియు మేలొదవఁగలదె యిందున నీకున్.

క. అనినంతట ధృతరాష్ట్రుం । డనితోనం జచ్చినట్టి యలతేండ్లకు నె
ల్లను నగ్గియియ్యజముకొడు । కునుబనిచిననాతఁడపుడెకొద లేకుండన్.

సీ. పొదలను బేర్పించి సొరిదినంటఅ కగ్గి
యిప్పించి యామీఁద నెల్లవారుఁ
దనవెంట బారులై చనుదేర జముపట్టి
విసువాఁక కడకేగి మునిఁగి యంత
దుర్యోధనుండును దుశ్శాసనుండును
లోనైనవారికిఁ దానుఁదండ్రి
నువ్వులు నీళ్ళును నెవ్వగ నొకచోట
వదలుచు నుండంగ వచ్చి కుంతి

కన్నుఁగవ నీరుకాఱంగఁ గదిసి యచట
నెల్లరు వినంగఁ గర్ణుండు తొల్లి తనకుఁ
బ్రాహ్మవలనను గలుగుట పొసఁగఁ దెలిపి
యతనికిని నీళ్ళు విడువఁగ నతివవేఁడె. 22

ఉ. అప్పుడు గొంతిపెద్దకొడు కందఱముందఱ నన్నకై కడుం
దెప్పరమైన నెవ్వగలఁ దేలి వితాకునఁ దల్లిదూఱుచుం
జెప్పెడి దేమి కర్ణునకుఁ జేసెను నూవుల నీళ్ళపోఁతయుం
దప్పక కర్ణునిం దడవి తక్కినవారును గుంది రెంతయున్. 23

తే. పిదప మిన్నేటిగట్టునఁ బెద్దదైన
గుడ్డయిల్లొండు గట్టించి గొంతికొడుకు
బంధుగులుఁ జెలుల్ మొదలైనవారితోడ
మూఁడు నెలలందు నిలిచెనుమురిపమెసలి 24

సీ. అచ్చోటి కొక్కనాఁ డయ్యుధిష్ఠిరుఁ జూడఁ
గోరి వ్యాసుండును నారదుండు
కణ్వుండు లోనుగాఁ గలిగిన జడదారు
లరుదేర నెదురుగా నరిగివారిఁ
గొనివచ్చి మరియాద లొనరించి యందఱ
నొగిఁబీఁటలను గూరుచుండఁబెట్టి
యడుగులఁబడి లేచి యందఱ సేమంబు
లారసి వేర్వేఱ యపుడు జముని
పట్టిచేదోయి జోడించి యిట్టులనియె,
నేను జచ్చిన వారికి నీళ్ళువదలు
నప్పు డమ్మ కర్ణుండు నా కన్న యంచుఁ,
జెప్పె నప్పటినుండియు నొప్పదఱిఁగి. 25

క. ఉల్లం బెంతయు నడలెడుఁ
దల్లియె నాకిట్టివెతను దారిచె నకటా
బల్లిదు నన్నను జంపుక
యెల్లర మొగములను నింక నే నెటుచూతున్. 26

తే. బవరమున నాఁడు కర్ణుని బండికల్లు
పుడమిలోపలఁ గ్రుంకుట పోలఁగంటి
దానికిఁ గతంబు నారద యానతీవె
యనుడు వేలుపుఁదపసి యిట్లనుచుఁజెప్పె. 27

సీ. చిన్ననాఁ డటు తల్లిచే విడువంబడి
యడుగుఁ బుట్టువునింట నలరుచుండి
విలువిద్దె గఱచుచు వింటనమ్ములు గూర్చి
వెరవుమై నొకనాఁడు విసుచుచుండ
వాలుఁదూపొక్కటి నేల వేలుపు దూడ
కునుదాఁకి యది నేలఁ గూలుటయును
నలిగి పాఱుఁడతని యరదంబు పుడమిలో
దిగఁబడుఁగాకని తిట్టి చనియె
మఱియు బాపఁడ నని బొంకిమట్టుమీఱ
భార్గవునియొద్దవిలువిద్దెఁబడసికడకు
గాలు దొలిచిన పురుగుచేఁ గల్ల దెలిసి
తిట్టుఁబడెఁబోరునెడవిద్దె తెలివిపోవ. 28

క. అని యంతయు వాక్రుచ్చిన
విని మోమున విన్నఁదనము వ్రేలుచునుండన్
గనుఁగవ నీరొలుకఁగఁ గ
ర్ణునిఁ దడవితడవి యుధిష్ఠిరుండును నంతన్. 29

సీ. చెప్పక కర్ణుని చొప్పును దాఁచిన
తనతల్లి నేమియు ననఁగలేక
యిఁక ముందు పుడమిలో నేకతమెప్పుడు
తలిరుఁబోఁడులవద్ద దాఁగకుండుఁ
గాకయంచును నల్కఁ గడలుకొనఁగ దిట్టి
కాయగూరలు దించుఁ గానలందుఁ
దానుండునని లేవఁ దమ్ములు ద్రోవది
పెక్కువగలఁ దెల్ప బెడచెవులను
బెట్టి పట్టిన పట్టును విడువకుండె
నంత జడదారు లందఱు ననువుమీఱఁ
బలుదెఱంగుల నాయముల్ పలికి మదికి
హత్తు నాఱిపోసినఁగొంతమెత్తనయ్యె. 30

క. జడదారిదొరల నుడువుల
నెడఁదం గల కలఁక తొలఁగి యీకొనెఁగడకున్
బుడమిం గైకొనియేలఁగ,
నడవుల కేగెడితలంపు లడుగంటంగన్. 31

చ. తపసులు చుట్టముల్ చెలులుఁ దమ్ములునుం బెదతండ్రి తోడ రా
నపుడ యుధిష్ఠిరుండు తగ నచ్చటు వెల్వడి వీడుచేర న
చ్చపుఁ దెలివిం జనెం బజలు సంతసమారఁగ భీమునన్న తా
నెపు డరుదెంచు మమ్ము నెపుడేలు నటంచును గాచియుండఁగన్.

వ. మఱియు నంతకుమునుంగలన యయ్యూరివార లంతయువిని యంతం
తనరాని సంతసంబున. 33

సీ. కమ్మకస్తురినీటఁ గలయంపి చల్లించి
ముత్యాలముగ్గులు మొగి నమర్చి
యపరంజికంబాల నరఁటిచెట్లను గట్టి
క్రొమ్మావిదోరణా లిమ్ముపఱిచి

కరువేళ్ల పందిళ్లు కొమరొప్ప వేయించి
సరిగంచుచందువాల్ జతనుపఱిచి
నెత్తావిగల పూవుబెత్తులు గట్టించి
యగరువత్తులతావి పొగలువెట్టి
ప్రోలు గై సేసి రంతటఁ బోలుపుమీఱ
వెన్నుడును దమ్ములిల్లాలు వెంటరాఁగఁ
బుడమివేల్పులు దీవెన లిడుచునడవ
వేడ్కతో యుధిష్ఠిరుఁ డల్లవీడు సొచ్చె. 34

క. చివురుంబోఁడులు మేడల
చివరల నందముగ నిల్చి చేతులనిండం
బువులుగురియంగ దొరయును
దవుమాడ్కిని బెరువుదాఁటి దఱిసెం గొలువున్. 35

క. ముత్తెదువలు నివాళుల
న త్తఱిఁ బాటలను బాడి యలరుచు నియ్యం
జొత్తెంచెఁ గొలువుఁ గూటము
త త్తఱమునఁ గొంతికొడుకు తద్దయు నెలమిన్. 36

తే. వెదకి యప్పటిజోస్యులు వెట్టినట్టి
మంచిమూర్తంబునందును మించువేడ్క
దొరతనంబును బూనెను సరసనున్న
తపసు లొక్కటదీవింపఁదనరి తేఁడు. 37

ఉ. అమ్మొయిఁ బూనఁ దెమ్మెరలు నల్లనఁ బల్మఱు వీచె వేలుపుం
గొమ్మలు క్రుమ్మరించి రొగిఁ గ్రొన్ననమొత్తము నేలవేల్పులో
క్కుమ్మడి సేసఁబ్రాలు పయి నూరక చల్లిరి కాఁపు లెల్లరున్
నెమ్మదులందు సంతసము నిల్పి రతం డటు నేలఁ దాల్చుటన్. 38

క. కాఁపుల కెల్లను సేమము
చేపట్టునఁ గొఱఁతవడక యెలమి యొసంగన్
గాపాడుచు నందఱు నొక
చూపునఁ జూచుచు యుధిష్ఠిరుం డరసెఁబజన్. 39

తే. ఇట్లు కొన్నాళ్లు నేలను నేలుచుండి
డెందమూఱటఁ జెందక కుందుచుండఁ
గలఁకవోఁ గృష్ణుఁగనిపాడిగఱపవేఁడ
నతఁడు కొనిపోయె భీష్ముని యండకతని. 40

ఉ. తమ్ముల వెంటఁగొంచు చనిగి తాతను గన్గొని జేఁడు మ్రొక్కఁగా
నమ్ములపాన్పునందు వెతలందుచు నుండియు వెన్నుమన్ననన్
నెమ్మదిఁ జెంది మన్మలకు నెట్టన దీవెనలిచ్చి యోలిన్నై
నిమ్ములఁ జెప్పెఁబాఁడికత లిట్లని భీష్ముఁడు భీము నన్నకున్. 41

క. కాఁపుల నొప్పింపక తా
నేపట్టున రవ్వపడక యెల్లరు మెచ్చం
గాఁపులవలనను బన్నుల
నోపికతోఁ గొనఁగ వలయు నొడయం డెపుడున్. 42

క. పుడమిఁ దనకంటె బలియునిఁ
దొడరిన నెగ్గగును గాన దొరయగువాఁడా
యొడయనితోడను బొందే
యొడఁగూర్పఁగవలయుఁజాల నుపమయొసంగన్. 43

క. దండుల నని లేనపుడును,
మెండుగ నుంచుకొను చెపుడు మెలఁకువతోఁ దా
నుండంగావలె నెకిమీఁ,
డొండు దొరతనంపువింత లొప్పఁగఁగనుచున్. 44

క. ముచ్చులచేత లేకుండఁగ,
నిచ్చలుఁ బరికించి యెందు నెఱి చెడకుండన్
హెచ్చుగఁ గాఁపుల మేలును,
నచ్చుపడం బుడమియేలి కారయ వలయున్. 45

క. కలిమియుఁ జదువును జాలం,
గలిగినచో మిడిసిపడక కడు నడఁకువతో
మెలఁగం జను నెల్లరకును,
దలకూడును బేరుఁ బెంపుఁ దద్దయు దానన్. 46

క. చాలఁగఁగీ డగునపుడును, దాలిమియే పూనవలయుఁదప్పక దానన్
మేలిమి చెందును మానిసి, నేలంగలవారిలోన నెగులర యడఁగన్

క. నవ్వులకు నైననుం దగ, దెవ్వారికిని నొప్పి నించుకేనియుఁ జేయన్
గవ్వలయాటల నైనను, గ్రొవ్వున దబ్బఱలనాడఁ గూడదసుమ్మా.

క. కలదానిలోనె చాగము,
సలుపుచు నిచ్చలును బీదసాదల నరయన్
వలయును దనచేత నయిన,
కొలఁదిని నొరులకును మేలుగూర్పఁగ వలయున్. 49

క. ఒరు లొనరించిన మేలును,
గరువంబున మఱవరాదు కలలో నైనన్
దొరపడి చీటికిమాటికిఁ,
బొరయం దగ దలుక దానఁ బొమువును జేటుల్. 50

క. ఒరు లేవి తనకుఁ జేయఁగ, నరయన్మదిఁ గోరుచుండు నయ్యవి [illegible] తా
నొరులకుఁ జేయఁగ వలయును, దిరముగఁదా మేలు సెందఁదివి రెడు నేనిన్

తే. మఱియుమిగిలిన రాయంపుఁ దెఱఁగులెల్ల,
మదికినాటంగఁ దెలిపెనుమనుమనికిని
భీష్ముఁ డప్పుడచ్చోటికి వేడ్కమీఱఁ,
దపసిఱేఁడులువచ్చి రాతనిని జూడ. 52

తరల. అచటివారలచేత గౌరవమంది యాజకదారులున్
ముచటదీఱఁగ నందు వెన్నుని మోడ్పుఁగన్నులఁ జూచి వేఁ
డుచును దద్దయుఁ బ్రొద్దుపుచ్చి కడుం గడుం జముపట్టితో
నెచటనుం గనరాని నాయము లెల్లఁ జెప్పిరి కూరిమిన్. 53

తే. పిదప భీష్ముండు మనుమని వెరవుమీఱఁ,
బున్నెములజాడలను చెప్పిబుజ్జగించి
ప్రోలికంచెను వ్యాసుపంపునను నంత,
నుండి పదిమేను నాళ్లతఁ డూరనుండి. 54

ఉ. ఆవలఁ దోడఁబుట్టువులు నందలిపెద్దలు నూరిపౌరులున్
బావయుఁ జుట్టముల్ గొలుచువారలునుం బెదతండ్రితల్లియుం
బ్రోవులుగట్టి వెంబడిసి బోరనరాఁగ యుధిష్ఠిరుండు న
త్తావునకేగుదెంచెఁ దనతాతను గ్రమ్మఱఁ జూచువేడుకన్. 55

క. ఏతెంచి జోతచేయుడు
నాతండును మోడ్పుఁగన్ను లరతెఱచి వడిం
జేతుల నిమురుచు మనుమని
నాతఱి దీవించి యిట్టులనె ధృతరాష్ట్రిన్. 56

క. కొడుకులపోకకు మది వగ
గుడువకు మించుకయు నీదు కొదవల నెల్లం
గడువడి నుడువు యుధిష్ఠిరుఁ
డడలక యీతనినె నమ్ముకున్నిటికింకన్. 57

ఆ. అనుచుఁ జెప్పి పిదప నందఱి సేమంబు,
లరసి కనులు మొగిచి యబ్బురముగ
మొదలుఁదుదియులేని మొనవేల్పుమదినిల్పి,
విన్ను వాఁకకొడుకువిడిచెనుసుఱు. 58

ఆ. కొంతసేపు తాత కొలఁకును జముపట్టి, కనుల నీరునించి కళవళించి
వెనుకఁ బెద్దవారి పనుపున నతనికి, నగ్గిపనులు దీర్చె నఖలుతోడ. 59

మ. వెనుకన్ భీమునియన్న తాతకును దావిన్నెటిలో నావులన్
వనటంబొందుచు నీళ్లతో వదలి యూనాఁడేటినిం దాఁటి క్రో
వను నన్నింత దనతాతఁ జంపుటకుఁగా వంతం గనుం బొంది కా
ననుమండం జనువాఁడనంచుఁ బలుకన్ వ్యాసుండునుం గృష్ణుఁడున్.

తే. పలువెఱుంగులఁ దాల్మిమాటలనుగఱపి,
యింటికియుధిష్ఠిరుని దెచ్చి రెట్టకేల
కంతవ్యాసుండు జముపట్టి ననువుమీఱ,
వారునవుజన్న మొనరింప నేఱుపఱిచె. 61

క. పోరున దాయల నటువలె, దొరించిన దోసమెల్లఁ దొలఁగును నీకన్
వారునవు జన్నమున నని, ప్రేరేప యుధిష్ఠిరుండు నెరి దిగఁ ద్రావెన్

ననమయూరము. కవ్వడిని గుఱ్ఱమును గావఁగను బంచెన్
నెవ్వడిని జన్నమును నివ్వటిలఁ జేయున్
నవ్వుచును వెన్నునిని నాయముగ వేఁడెన్
దవ్వగు నుఱ్ఱపి పగతాలిమిని దాల్చెన్. 63

మత్తకోకిల. అన్నపంపునఁ గ్రీడి విల్లును నమ్ములుం దనరారఁగన్
దిన్నఁగా నల మావుపోయిన తెన్నునం జనుచుండఁగా
మున్నుగా నరుదెంచి జక్కువ మోఁది పట్టు త్రిగర్తలం
జన్నపోరున గెల్చి చెచ్చెరఁ జేరె నొంపు విలాసికన్.

శా. అంతం దత్తడి పోయిపోయి గరువం భారంగఁ బ్రాగ్జ్యోతిషం
బెంతో వైళమ చేరెఁ జేరుటయు నద్దే వజ్రదంతుండు దా
నంతోసంబున వచ్చి పట్టుకొనియెం జక్కెం జలం బొప్పఁగాఁ
బొంతం గవ్వడి వచ్చి తాఁ గెనతనిం బోటొగ్గి వాల్గాపులన్. 65

క. భగదత్తుని కొమరునితోఁ,
దగఁ బోరాటంబు సల్పి తనదుమగఁటిమిన్
బాగడఁగ జేజేల్ గన్గొని,
తెగువం గౌరును నడంచి తెరలిచె నతనిన్. 66

తే. అపుడు జన్నంబు చూడరానతనిఁ బిలిచి,
వారువము వెంట నచ్చోటువాసి క్రీడి
చేరె లాఁతివిలాతిని సింధువనెడు,
పేరఁ బరఁగెడుదాసినిఁ బెంపుమిగుల. 67

క. అయ్యెడ నచ్చటివారలు,
కయ్యమునకుఁ గ్రీడిఁ గవిసి కడుబీరమునన్
డయ్యఁగఁ బోరి తొలంగిరి,
నెయ్యురతోఁ గూడి కడకు నివ్వెఱ గదురన్. 68

క. తనతండ్రిఁ జంపినాతఁడు
చనుదెంచె ననంగ గుండె జల్లనవినిగ్ర
క్కున నసువులు విడిచెను నిం
టనె సైంధవుసికొమరుఁడు దిటం బెడలంగన్. 69

తే. అతనికొడుకును నెత్తికొం చచటి కపుడు
వచ్చి దుస్సల వివ్వచ్చు పజ్జ నిలిచి
బుడుత నాతని కాళ్లపైఁ బడఁగవైచి
కన్నులను నీరు కాల్వలుగట్ట ననియె. 70

తే. అన్నయీతఁడు నీమేనయల్లుబిడ్డఁ
డితనిఁ గనికరింపుము నెమ్మొదఁదలిర్ప
వీనితండ్రియు నీరాక విని కలంగి
మీఁది యూపిరి మీఁదనె మిడిసి విడిచె. 71

క. అన నక్కటికం బెదలోఁ
బెనఁగొనఁ జెల్లెలిని నెత్తి బిగికవుఁగింటం
బెనఁచి కడుం గారవమునఁ
దనుపుచు నూరార్చి మంచితనమున ననియెన్. 72

క. అమ్మా నీవేమియు డెం। దమ్మున వందురక పీనిఁ దగఁ గొంచును నీ
విమ్ములనింటికినరుగుము। కొమ్మా నేఁబోయినత్తుఁ గొఱఁతెన్నకుమా.

క. అనివారువంబు వెంటను। జనఁగానదియు మణలూరు చక్కికి నతనిం
గొనిపోయెఁ గ్రీడిరాకను। విని యెంతయు సంతసించి వేడుకతోడన్.

వ. కవ్వడికిం జిత్రాంగదవలనం గలిగి యెవ్వరుం దనకు సాటి రాకుండ
నిండు మగంటిమి నవ్వీడేలుచుండు బభ్రువాహనుండు. 75

తే. ఎదురుగా వచ్చి కాళ్లకు నెరఁగి లేచి
యోరనిలుచుండ నాతని దారిఁగనక
చిన్నపుచ్చిన నలుకయు సిగ్గు గదురఁ
దండ్రిత్రో నాలమొనరింపఁ దలఁచి పిలిచి. 76

క. వన్నికొనివచ్చి దండుల। నన్నిటిత్రోడను నెదిర్చి యాలము చేసెన్
వెన్నికబభ్రువాహనుఁ। డెన్నియొవాలమ్ము లతనియెద నాఁటంగన్.

సీ. చెచ్చెరఁ దనమీఁదఁ జిచ్చుటమ్మును నేయ
నీటితూపున దాని నోటువఱిచి
చలము డింపక ఫూని మలయులుఁగును నేయ
మగతాతి వాల్కలమరలఁజేసి
మానని కినుకతో మబ్బుముల్కి నిగుడ్చ
గాలితూపున దానిఁ గ్రమ్మఱించి
చిఱువిసంబును గ్రక్కు చిలువకోలను దార్చ
గరుడితూపున దానిగండడంచి

వేలుపులు మెచ్చఁ బోరాడి వెనుకఁ గ్రీడి
బభ్రువాహనుతూపునఁ బడియె నేల
నంతఁ జిత్రాంగదయువచ్చి యడలఁ దొడఁగెఁ
గొడుకుదూఱుచు మగనిపైఁబడి కడంగి. 78

తే. క్రన్న నులూచి పాఁపజగమ్ముఘండి,
మణిఁగొనివచ్చి యిచ్చిన నందముగను
లేచికూర్చుండెఁ గవ్వడిచూచి యెల్ల
వారుమరలఁ జచ్చినవాఁడు బ్రదికెనంచు. 79

ఆ. తలఁచి సంతసిలిరి తర్వాతఁ గొడుకును । దండ్రికాళ్ళ వ్రాలి తడవుఁ బిలిచి
తప్పుసైపవేఁడఁ దటుకునఁ నక్కునఁ । గదియఁ జేర్చి పట్టి గారవించె.

చ. అటుపిదపం గుమారు నలరారఁగ వీడ్కొని యొండుచోటికిం
దటుకునఁ బోయి కానలను దత్తడితోడను జొచ్చి యేఱులన్
దిటమున దాఁటి యెండకును దిమ్మకు నోర్చుచుఁ గ్రీడి కొన్ని నా
ళ్ళటునిటు నూరకే తిరుగులాడుచు గుఱ్ఱము వెంటఁ బిమ్మటన్. 81

క. చొచ్చి జరాసంధుసుప్రో,
లచ్చట నాతని మనుమని నాలములో వి
వ్వచ్చుఁడు లోఁగొని కానుక,
లచ్చపడం బుచ్చుకొనియె నాతనివలనన్. 82

తే. పిదప గాంధార మనునేలఁ జేర్మితోఁపఁ,
గ్రీడిజన్నపుగుఱ్ఱంబుతోడఁ జొచ్చి
గోర మగుపోర నచ్చటివారి నోర్చి,
వారికడసొమ్ముఁగొని వెన్కవంకమరలె. 83

ఆ. అంతఁ గ్రీడిరాక నటమున్నె వెన్నుండు,
జమునిపట్టితోడ నమరఁ దెల్పె

సంతసంబు మీఱఁ జనుదెంచెఁ గ్రీడియు,
నూరుసేరఁజాల నోడమిఁ గొనుచు. 84

ఉ. తమ్మునిరాకకు న్మదిని దద్దయు సంతస మంది యక్కునన్
నెమ్మిని గారవించి తగుసేమముతోడను మావుజన్నమున్
నెమ్మదిఁ జేయఁగాఁ దివిరి నేలను గల్గిన జన్ని గట్లకున్
సొమ్ములు గొల్లగా నొసఁగి చొచ్చి యుధిష్ఠిరుఁడల్ల జన్నమున్ 85

క. ఎల్లరుమెచ్చఁగ నొనరిచి, యుల్లము తల్లడము దీఱ యొజ్జల నీవిం
బెల్లగు మన్ననలఁ దనిపి, యెల్లరఁ దగవీడుకొల్పి యెలమింబొంటెన్.

తే. రహిని గాంధారికిని ధృతరాష్ట్రునకును,
బనులు సేయుచువారలు బ్రాఁతిఁబడసి
కాఁపులెల్లను దన్నెప్డుఁ గన్నతండ్రి,
వడువునను జూడజముపట్టి పుడమినేలె. 87

సీ. తెల్లవాఱఁదడవ యల్లనఁ బాండుకొ
మారులు సేమంబులారయంగఁ
గొంతియుఁ గోడండ్రుఁ గూరిమితో వచ్చి
పలుమాఱు నిచ్చలుఁ బనులుసేయఁ
గొలువుడు కాండ్రెల్ల నలసట యెఱుఁగక
కెలనఁగాచుక యుండికొలువు సేయ
నారగించినవెన్క నరుదెంచి పాటలు
కదలక వేడుకకతలు సెప్పఁ
గొడుకు లెల్లను బోయినకొఱఁత యించు,
కేనిఁగానరాకుండంగ నెసఁగుచుండె
దానుధృతరాష్ట్రుఁడల్ల గాంధారిఁగూడి,
జమునికొమరుండుతగినట్లుజరుపుకతన. 88

క. బీదకు సాదకు బాపల, కాదటఁ దానిచ్చుచుండు రాముడుసత్కృ
గాదనక కాసుపీసము, ప్రోదిగఁగొడుకియ్యఁ బంధువులఁ బబ్బములన్.

సీ. ఈమాడ్కిఁ గొన్నియేం డ్లేమిటను గొఱంత
లేకుండ నచట మేలిమిగనుండి
యొకనాఁడు ధృతరాష్ట్రుఁ డొంటిగ వచ్చిన
జనుపట్టి నొద్దకుఁ జక్కఁబిలిచి
యెవ్వరు వినకుండ నేకతంబునఁ జెప్పె
నాతండ్రి నీవిల్లు నడుపుచుండఁ
గొడుకులు గలనాఁటి వడువునకంటెను
జాల మేలుగఁ బ్రొద్దు జరుగునాకు
నిచటి సుగములనెల్లను నిచ్చతీఱఁ,
గుడిచినాఁడను నేండ్లను గడచెఁ జాల
నింకఁబెఱజగమ్మును గోరుటలేవు నాకు,
నడవికేనిబోయి యుండఁగ నానతిమ్ము. 90

తే. అనినఁగుండెలుబ్రద్దలై యతఁడుకొంత,
వడివితాకునఁ బెదవులుదడుపుకొనుచుఁ
బలుకఁగా లేకయెట్టకేనిలుఁగు తెచ్చు,
కొనియుధిష్ఠిరుఁ డలతండ్రికనియెనిట్లు. 91

క. మీరడవులకుం జనఁగా,
నేరను నేనుండ నిచట నేనునుమీతో
గారవమున వచ్చెద నిదె,
యూరలు ననుఁ గూడఁ గొంచు నేగుఁడు వెంటన్. 92

క. పోవలదని పలువెఱఁగులు, గా విన్నపమును నొనర్చి కాళులమీఁదన్
లేవక పడఁగా వ్యాసుఁడు, తా వచ్చి యుధిష్ఠిరుఁ గని తగనిట్లనియెన్.

తే. అరయ నీతండు పెద్దవాఁడైనవాఁడు,
బలసి పుడమిపైఁ బెక్కేండ్లు బ్రతుకఁబోఁడు
కానలో నుంట యేయింకఁ గరము లెస్స,
యితని నంపుమి యొండాడకిపుడు తేఁడ. 94

క. అని యెట్లో యొప్పించిన, వినియుందఱు నెఱిఁగి వచ్చి వెలవెలవోవన్
జనుదెంచి కుంతి యడవికిఁ బనివడి తా బావ వెంటఁ బయనంబయ్యెన్

క. మానుపఁ జాలక యామెను, గానకు గాంధారితోడఁ గలఁగక పంపం
గా నొడఁబడిరి కొమాళ్ళును, మేనులు వడఁకంగ నోరు మెదలుపకోర్మిన్

సీ. అప్పుడు ధృతరాష్ట్రుఁ డనిలోన మున్నట్లు
చచ్చినవారికై చాగములను
జేయంగఁ గోరినఁ జెప్ప నలవిగాని
రొక్కంబును యుధిష్ఠిరుం డొసంగ
విచ్చలవిడి నేలవేల్పులకును నిచ్చి
చెప్పి యెల్లరవద్ద సెలవువడసి
నారచీరలు గట్టి నాతిగాంధారియు
సంజయుండును గొంతి సరస విదురుఁ
డరుగుదేరంగ వెల్వడి యడవి కేగెఁ,
జాలదవ్వుగ నాతని సాగ నంపి
తానుఁ దమ్ములు వీడ్కొని తల్లి నచట,
వీడుచేరెను జముపట్టి వెనుకవచ్చి. 97

మాలిని. తల్లియు నా ధృతరాష్ట్రుఁడుఁ గానకుఁ దద్దయు వేడుకతోఁ జనఁగా
నుల్లము పల్లటిలఁగను గుందుచు నొక్కటనుండి యుధిష్ఠిరుఁ డుర్
బెల్లుగ వారలఁ జూచెడు కోరిక వేగిరపెట్టఁగఁ దమ్ములతో
సిల్లట వెల్వడి వారల రోయుచు నేగెను నందఱు నున్నెడకున్

తే. ఇట్లుఁజను దారిలోనొక్కయెడను విదురుఁ,
దుండెనెత్తివాఁడునుబోలెనొప్పదటిగి
యతనిఁ గనియుదెనినుఁజూడనరుగుదెంచి,
నాఁడనంచుయుధిష్ఠిరుఁడాడునంత. 99

తే బదులు పల్కక యొకచెట్టు మొదలఁజేరి
మీఁదు చూచుచు నప్పుడ మేను విడిచె
నతనికొలఁకయి కొంతసే పచట నుండి
వనట జముపట్టి చనెఁ దనవారిఁ జూడ. 100

క. చని విదురుని చావెల్లరు,
వినఁగాఁ జెప్పినను వారు వెత హెచ్చంగాఁ
బనవి రతనిని దలంచుచు,
మునుకొని జముపట్టియాత్రముం జెందంగన్. 101

తే. వగపు లుడిగినపిమ్మటఁ దగినకరణి,
దద్దయును వేడ్కతోనాఁటిప్రొద్దుగడపి
రెల్లవారలు జడదారు లేగుదెంచి
పున్నియపుఁగత లోపిక పూని చెప్ప. 102

క. ఈ కరణిని నొకనెలయట, నీకొని జముపట్టి నిలువ నెల్లరు నెలమిం
జేకొని కొలంత యేమియు, లేకుండఁగ నుండిరందులియ్యముగాఁగన్.

తే. అట్టులుండంగనొక్కనాఁడరుగుదెంచి,
వ్యాసుఁడొకరేయియచ్చటవారితోడఁ
గడపిమఱునాఁడు ప్రొద్దునఁగదియఁ బిలిచి,
చీకుఱేనికిహితవునుజెప్పిచనియె. 104

తే. సాగి వ్యాసుఁడచ్చటినుండిచనకమున్నె,
యతనియానతిఁ దలఁబూనిజతనమునను

అంత ధృతరాష్ట్రుఁ డెంతయు మంతనమునఁ
జెంతకునుభీమునన్నను జేరఁజీరి. 105

తే. పోలు తెఱఁగున నొక్కింత బుద్ధిగఱపి,
నేర్పుమాటల నాతని నేలయేల
నొయ్య వీటికిఁ బోవంగ నియ్యకొలిపి,
యంచెఁ దమ్ములతోఁ గూడ నతని మరల. 106

క. వచ్చి యుధిష్ఠిరుఁ డొప్పఁగ,
నిచ్చటఁ గొన్నాళ్ళు నేలయేలుచు నుండన్
వచ్చి యొకనాఁడు నారదుఁ,
డచ్చపడం జెప్పె నంగలార్చుచు నిట్టులన్. 107

సీ. ఒడయండ నీవట్లు నడతెంచినంతట
నీతండ్రి కుంతిని నెలఁతఁ గొనుచు
వేల్పుపేటికిఁ బొంత వెలయుకానను జేరి
యాకటింటను నెమ్మియలరనుండి
మఱఁదలుఁ దెఱవయు మఱివెంటఁ బడిరాఁగ
నడవిలో నొకయెడ నడచుచుండఁ
గాఱుచిచ్చొల్లెడఁ గ్రమ్మి మంటలు నింగి
ముట్టంగ నల్దెస లట్టెకవియ
నాఁడువారును జీకును నయినకతనఁ,
బోవఁగాలేక మూవురుఁ బొలిసిరందు
నేను నచ్చటివారిచే దీనివించు,
నరిగి చూచితిఁ బీనుంగు లైనవారి. 108

తే. కాలుగలవాఁడు గావునఁ గమరిపోక
సంజయుం డొక్కకొండను సరగ నెక్కి

వేసములను ధృతరాష్ట్రుచే వేఁడఁబడుచు
నుసుఱులను గాచుకొనియెఁ దానొక్కరుండు. 109

క. అని చెప్పుడు నేలంబడి,
కనుఁగొలుకులనుండి నీరు కాలువపాఱం
గను నేడ్చెఁ దల్లిఁ దండ్రిని,
బెనుగొంతున, దలఁచి వేర్వేఱకడున్. 110

తే. వారి లిద్దఱికొఱకు గాంధారికొఱకు,
మిక్కిలిగ నుమ్మలించియమ్మేటిపేఁడు
నారదుం డూఱడించిన గారవమున,
డెందమున నొక్కయించుక కుందువాసె. 111

క. ధృతరాష్ట్రునకును గొంతికి, వెత గాంధారికిని వేలువేలుగ నగల్
జతనుపఱిచి నూపులత్రో, జతనంబున నీళ్ళు విడిచి చాగము లిచ్చెన్.

సీ. బవరంబు నడచి యిప్పటికిని బదునెన్మి
దేఁడులు గడచె నొక్కింతలోన
మఱి పదియేడేండ్లు మాఱుగ జముపట్టి
పుడమినేలెను వగలెడఁద బలియ
ముప్పదియేనేండ్లు ముగిసిన నొకనాఁడు
వెన్నునిఁ జూచెడు వేడ్కతోడ
ద్వారక కల్లవిశ్వామిత్రుఁడును నార
దుండును గణ్వుఁడుఁ దొడఁగి వచ్చి
యూరిబయలనునడయాడుచుండఁజూచి,
దుడుకుఁదనమున వెన్ననికొడుకు లెల్ల
జాంబవతికిని బుట్టిన సాంబునకును,
నాఁడు వేసంబు నమరించి యాగడమున. 113

తే. కడుపుతో నున్నలాగునఁగానఁబడఁగఁ,
బుట్టములుచాలఁ బొట్టకుఁజుట్టఁబెట్టి
పలువురును గూడిచుట్టుగుంపులుగనపుడు,
నవ్వుచును వాడవాడలఁ గ్రొవ్వుమీఱ. 114

క. తిరుగుచు నా జడదారుల, సరసకుఁ గొనిపోయి వాని సాగిలఁబడఁగా
వెరవున నొసరిచి కడుఁబ్రో, తరమున నిట్లనిరి కన్నుఁదమ్ముల నగుచున్

మధ్యాక్కర. జడదారులార యీకొమ్మ సరిగాను దొమ్మిదినెలల
కడుపుతోనున్నది దీని కడుపునఁ గూఁతు రొదవునో
కొడుకు పుట్టునో చెప్పుఁడయ్య కోరిక లొడఁగూడ నన్న
నొడలు మిక్కిలిమండి వార లొయ్యన నిట్లని పలుక. 116

తే. మీకొలంబున కెల్లను మిత్తియైన,
పెద్దరా యొక్కఁ డీపెకు వేగఁ బుట్టుఁ
బొండు మామాట తప్పదు పొండనంగ,
వెడలి రింటికి మోములు వెల్లవాఱ. 117

క. వారందఱు వగచుచు నిలు,
సేరం జని సాంబు కట్టుచీరను విప్పం
గా రాయొక టూడిపడెన్,
వారలయుల్లంబు లెల్ల వ్రక్కలుగాఁగన్. 118

క. పొడగని దానింగొని చని,
వడివడిఁ బొడుముగ నొనర్చి వదలక దానిం
గడలిం గలిపిరి యంతటఁ,
బొడవడఁగెడు నంచు నెంచి పూనికి మీఱన్. 119

సీ. అట్టులు వారలఁ దిట్టినతపసుల
నోరెట్టిదో కాని నునుపుమీఱ

నామఱుసటినాఁడె యాచోటనెల్లను
జెల్లుగాఁ గ్రొవ్వాఁడి ఱెల్లు మొలిచె
నొకనాఁడు బలరాముఁ డుద్ధవుండును బోయి
కోరిక ల్విడనాడి చేరి రడవి
వెఱ్ఱంతు మిగిలిఁవీటివారల నెల్ల
జాతరనేయంగ సంద్రమునకు
వెంటఁ గొనిపోయె వారిలో వేనవేలు,
కల్లుఁద్రావుట మైకము గప్పి మిగుల
నొడలు తెలియక తూలుచు నొకరి నొకరు,
తిట్టుకొంచునునూరక కొట్టుకొంచు. 120

ఆ. అన్నలనక తమ్ములనకుండ నొండొరుల్,
తప్పఁద్రాగి కాళ్ళఁదాఁచుకొనుచుఁ
జెంత ఱెల్లు పెఱికి చేతులకొలఁదిని,
గొట్టుకొనఁ దొడఁగిరి కొంద ఱందు. 121

ఉ. వారిని జూచి వారు తెగువం గలయంబడి రెండుపాయలై
నొకకొలంది నొండొరుల నూఱులు కాఱులు ప్రేలుకొంచు నె
వ్వారిని జీరికింగొనక వాఁడితనంబునఁ బోరియొద్దునం
గోరముగాఁగ నేలపయిఁ గూలుచు నీల్గిరి ఱెల్లుదెబ్బలన్. 122

క. కృతవర్మయు సాత్యకియుం, బ్రతుకుల కేమియును నాసపడ కెప్పటివో
కతలపుడు త్రవ్వుకొంచును, వితగాఁ బోరాడియాడివిడిచిరి యసువుల్.

క. నెఱిఁ బ్రద్యుమ్నుఁడు సాంబుఁడు,
మఱియుం గలయట్టిమేటిమగలతెగలునుం
గొఱమాలిన యాలంబునఁ,
మఱివోయిరి లేనిపోని పట్టింపులచేన్. 124

క. పోరను జావఁగ మిగిలిన,
వారువముల నేనుఁగులను వరుసను గొనుచున్
ద్వారక కేగెను వెన్నుఁడు,
దోరినవారినిఁ దలంచి క్రొక్కటపడుచున్. 125

వసంతతిలకము. వెన్నుండు చుట్టములు వేలకొలంది చావన్
గన్నారఁ గాంచి వెతఁ గవ్వడిఁ జూచుకోర్కిన్
బన్నంబు నొందియును బంచెను నాఁడెపోవం
జెన్నార దారకునిఁ జెచ్చెరఁ గ్రీడిఁ జేరన్. 126

ఆ. ఇట్టు లతనిఁ బంపి యేమియుఁ దోఁచక,
కొంతతడవు లోనఁ గుందుచుండి
కడకు నిల్లువెడలి కానల కొక్కట,
నన్న మున్ను పోయినట్లు తాను. 127

కమలవిలసితము.

చని యడవులకును సరగను నన్నన్,
గనుఁగొని జరగినఁ గతఁ దెలుపంగన్
విని యతఁడు నపుడె విడిచెను మేనిన్,
వనటను మఱిమఱి పనువు మవారిన్. 128

తే. అన్నపోయినపిమ్మట వెన్నుఁడడవిఁ,
దిరుగుచెందుఁగాల్నిలువకదిగులుతోడఁ
జెట్టుమొదలికిమేనును జేరవైచి
యొడలు వడఁకంగఁ దద్దయు నడలు మండె.

తే. కాలు గదలుట దవ్వులఁ గాంచియొక్క
బోయ యది యొక్కమెకమని బుద్ధిఁదలఁచి
వింటఁ బలుతూపు గూరిచి వేసెనతనిఁ
జెల్లె వెన్నుండు నాదెబ్బచేత నపుడు. 130

సీ. వెన్నునిచే నట్లు మున్ను పంపఁగఁబడి
దారకుఁ డరుదెంచి తగినయట్లు
పాండుపుత్త్రకులఁ దండకుఁ జని వారి
కందఱకును జోత లమరఁ జేసి
ద్వారకలోఁ గృష్ణు బలఁగంబు మడియుట
యెల్లను వగచుచు నెఱుకపఱచి
వెన్నుండు సరగను నిన్నుఁ జూడఁగఁ గోరి
నన్నుఁ బంచెనని యర్జుననకుఁ జెప్ప
నపుడ పయనమై విష్వచ్చుఁ డన్నయొద్ద
సెలవు గైకొని ద్వారక చేరియందుఁ
గృష్ణుఁ గానక వందురి కీడుమీఁది
కీడుగా వసుదేవుఁడు కెడయఁ జూచి
యతఁడకని నగ్గికర్జంబు లపుడ తీర్చి. 131

క. అడవులఁబడి కవ్వడి వడి,
నడలుచుఁ జెలికానికొఱకు నందును నిందుకా
దడఁబడ నడుగులు దడవుచుఁ,
బొడగనెఁ బీనుంగు జెట్టుమొదలనునొకచోన్. 132

తే. అట్లు కని మొదల్నఱికిన యరఁటివోలె,
నేలఁబడి గోలుగోలునఁ జాల నేడ్చి
తన్ను దఱివార లూఱార్పఁ దాల్మిపూని,
కడకుఁ బీనుంగుపైఁబడికౌఁగిలించి. 133

తే. లేచివెనుకటి నెయ్యముల్చెప్పికొనుచు
నడుగులొకకొన్ని వారిత్రోనడచిమ్రోలఁ
గాంచి బలరాము పీనుంగుఁ గదిసి దాని
వగపు సంభ్రదంబులోపల మిగులమునిఁగి. 134

తే. తాలిమియె తెప్పగా దాని దాఁటి యచట
చిదుగు లెల్లను నేతించి సొదలు పేర్చి
పీనుఁగులరెంటి నందుంచి పెట్టి చిచ్చు
తిన్నఁగా వారి నిద్దఱ మన్నుసేసె. 135

సీ. చేసి యచ్చటనుండి చెచ్చెర వెల్వడి
మరల ద్వారకఁజేరి మఱుఁగునెట్ట
కందఱితోఁ గృష్ణుఁ డన్నయు సమయుట
చిన్న మొగముతోడఁ జెప్పివైచి
యావీటఁ గలవారి నందఱఁ దోకొని
మేలిసరకు లెల్లఁ బోలఁగొనుచు
గుఱ్ఱంబులను నేనుఁగుల నావులను వెంట
నడపించుకొని క్రీడి కదలిగట్టు
చేరె నంతట నేమని చెప్పవాఁడ
నప్పు డంగద లొంటిరా వనెమనట్టి
సామెత నిజంబుగానుప్పు సంద్రమునను,
మునిఁగిపోయెను ద్వారక మొదలుముట్టి. 136

ఉ. అక్కడనుండి క్రీడి తగనందఱిఁ దోడ్కొని వచ్చు దారిలోఁ
దెక్కలికాండ్రు బోయ లొగిఁ దెన్నున కడ్డమువచ్చి కవ్వడిం
జిక్కఁగఁజేసి కైదువులు చేకొని వెండియుఁ గూడవచ్చునా
చక్కెరబోండ్ల సొమ్ములను జాలఁగ దోఁచుకపోయి రొక్కటన్.

ఆ. మగనిచావు క్రీడి మొగమున రుక్మిణి,
మొదలుగాఁగఁ గలుగు ముద్దరాండ్రు
సొరది నాకించి సొదపేర్చుకొని చొచ్చి,
కాలి చచ్చి రొండు క్రచ్చులుడిగి. 138

తే. సత్య మొదలైన తక్కినచాన లెల్ల
గోరికలఁ గోసి యడవిశాకులను మేసి
యిచటి సుగముల నెడఁబాసియెసఁగఁదలఁచి
యపుడు యడవులపాలైరి యడలుతోడ. 139

క. తక్కినవారలఁ దోడ్కొని,
మిక్కిలి వెసనంబుతోడ మే నదరంగా
నెక్కుడు పయనంబులఁ దన,
యిక్కకు నరుదెంచి చేరె నెల్లరతోడన్. 140

క. అచ్చటికి వ్యాసుఁ డప్పుడు,
వచ్చినఁ గనలేక మొగము వంచుకొనుచు వి
వ్వచ్చుఁడు పలుకం జాలక,
వెచ్చన నూర్చుచును జెమట వెల్లువగట్టన్. 141

తే. కాళ్ళపయి వ్రాలి యేడ్చుచుఁగదలకున్న,
లేవఁగా నెత్తిమదిలోనఁజేవపూన
నూఱుతెఱఁగుల నాతని నూఱడించి,
యిప్పగిదిఁగుందఁగతమేమొ చెప్పుమనియె 142

మ. అసినం గన్నుల నీరునించుచును నేయంబొప్ప నన్నెప్పుడుం
దనయట్లే కనుఁగొంచుఁ బోర నసుఁ బెద్దంజేసి తామావులం
జనఁగాఁ దోలుటకైన నొప్పుకొని సన్ సైదోడుకన్నం గడుం
బనిగాఁ బ్రోచిన కృష్ణుఁ డిప్డు మడిసెం బల్కుల్ మఱింకేటికిన్.

క. బలరాముండును దక్కం,
గల వెన్నునివంకవారుఁ గడతేఱిరి మొ
క్కలముగ నొండొరువులతోఁ,
జలమునఁ బోరాడి కల్లు చవిగొని యుంటన్. 144

తే. కడకు ద్వారకమునిఁగెను గడలిలోనఁ,
జొచ్చి నేవెన్నునిల్లాండ్రఁ దెచ్చుచుండ
బోయ లెదిరించి యాపువ్వుఁబోఁడ్ల నగలు
దోచుకొని పోయిరంచ నడదొద్దవెట్టె. 145

తే. అనుచుఁ దెల్పిన వ్యాసుండు ననువు మీఱ,
నిఁక మీఁద నీజగమున నీర లుంట
తగవు కాదని క్రీడితోఁ దఱిమి చెప్పి,
తానుదన దారిఁ బోయెన తపసిఱేఁడు 146

లయగ్రాహి. అంతనదియంతయునువింతగను నర్జునుఁడు
గొంతిచూలిపట్టికిని జెంతఁ జని చెప్పన్
వంతమెయి నేలఁబడి కొంతవడి వందురఁగఁ
బొంతఁ దగువారలని నెంతయును దేర్పన్
దొంతరగఁ బైకుబుకు వింతవగ లెల్లనొక
గంతునను బోనుడిపి యింతిఁ గొని వేగన్
సంతసముతోఁ దమరు పంతముగ నేవు రిఁక
రంతువడ కేగుటకు నంతటను నెంచెన్. 147

తే. అనుచుఁ దలపోసి తమ్ములనాలిఁ బిలిచి,
మనము మనువులు చాలింపమంచిదింక
నడవులకు వత్తురేయని యడుగవారు,
మంచిదనియియ్యకొనిరియమ్మాటలకును. 148

ఉ. అంతట నూరివారలను నందఱఁ బిల్వఁగ నంపి వారితో
నెంతయు నెమ్మిమీఱఁ దమ యిప్పటిపూనికి యెల్లఁ జెప్పి యా
వంతయు వంతనొంద కెదనాదట నుండఁగ నానతిచ్చి యొ
క్కింతయుఁ గొంకుమాలి చన నెంచిరి యేవురు నన్నదమ్ములున్.

తే. కృపుని రావించి తగఁ బరీక్షితుని నతని,
కొప్పగించి కరమ్ములను గొప్పచేసి
పుడమి నేలంగ నభిమన్యుకొడుకు నిలిపి,
జన్నిగట్ల కొనర్చిరి చాగములను. 150

క. బాపండొక్కఁడు కవ్వడి, దాపునకు న్వచ్చి విల్లు తడయక నీవీ
జేపకడనే విడువు మన, నా పగిదిని గాండివంబు నతఁ డిడెఁ గడలిన్

సీ. రాచతీకంబున రహిఁ బరీక్షితుఁ బెట్టి
ప్రోలివారల వీడుకోలు వడసి
చిత్రాంగదను బిడ్డ చెంతకుఁ బంపించి
వడి నులూచిని దండ్రికడకుఁ బంపి
ద్రోవదిఁదమత్రోడఁ దోడ్కొని పయనమై
పొరిఁబాండుకొమరులేవురునుగదలి
కానలఁ బడి మెల్లఁగాఁ జనుచుండంగ
వేపియొక్కటి వారివెంటఁ బడియె
నంత దగయు నాఁకలి చూడ కరుగ వారు
కాలుకానలలోపలగంప్లుముండ్లు
గాళ్ళఁ దవులంగబడలిక గదిరి మిగుల,
వెనుకఁబడిపోలిద్రోవదివిడిచెమేను. 152

సీ. బడలిక కడలు తోడ్పడ వెక్కరాలేక
సహదేవుఁ డొకచోటఁజచ్చిపడియెఁ
దమ్ముఁడు చావంగఁ దడఁబడి కాళ్ళాడ
కొకచోట నకులుండు నొఱగి కూలి
మూపురపాటును బోవుచుఁ దిలకించి
మొదవయ్యఁ గవ్వడి మొకుర నీల్గెఁ

దమ్ముల నాలిని దలఁచుచు దగదొట్టి
భీముండు నొకచోట బిద్దివ్రాలె
నిట్లు తమ్ములు నలువురు నిగురుఁబోఁడి
సమసి పడినను దా నేమి సరకుగొనక
పోవుచుండెనుజముపట్టిపోవదయ్యెఁ,
కుక్కయొక్కటియునువెంటఁగూడముట్టి 153

తే. కుక్క వెంబడిఁ జనుదేరఁ గొంతదవ్వు,
వెడల జముపట్టి కెదురనువేల్పుతేఁడు
తేరి నొకదానిఁ గొనివచ్చి తెరువునందు,
నిలిపి యాతనితోడను బలికె నిట్లు. 154

క. ఎకిమీఁడ యిదిగొ నరదము,
నొకదానిని నీకుఁగాను నోయన నిటకున్
గికురింపక కొనివచ్చితి,
సుకముగ నిదియెక్కి రమ్ము సులువుగనాతోన్. 155

వ. అనిననావేలుపుతేని కానేలతేఁడెంతయు నొదుంగుపాటునఁ జేతులు
జోడించి జోతచేసి యిట్లఁయె. 156

తే. నన్నుఁ గనిపెట్టుకొని వచ్చుచున్న దిద్ది,
చాల దవ్వులనుండియు జాగిలంబు
దీనిఁ గూడ నాతోడ నీతేరిమీఁదఁ,
దెచ్చుటకు నానతిమ్ము నే వచ్చువాఁడ. 157

ఆ. అనిన వేల్పురాయఁ డల్లన నిట్లనెఁ,
గుక్కయేడ వేల్పుటిక్కయేడ
దీనిఁ దేరిమీఁదఁ దెచ్చుట తగ దన్న,
నింత నవ్వి యొడయఁ డిట్టులనియె. 158

సీ. తమ్ములు నిల్లాలుఁ దారెల్లననుఁబాయఁ
దానొక్కటియు వెంటఁదవిలియుండి
ననునమ్మికొని వెంటఁ జనుదెంచినట్టియీ
పేపిని నడవిలో విడువఁ జాల
నను నెప్డుఁ గనిపెట్టుకొని యున్న వారిని
నడవుల పాల్చేసి యరిగి నేను
సుఖ మొందుచుండుట తగవౌనె నేనును
దప్పక యీకానఁ దపసి నగుచు
నుండి దీనినరయుచుందు నోరెమిడుచుఁ,
బిదప నిన్ను మెప్పించి నే వెనుకవత్తు
వేల్పుటిమ్మన కిప్పుడో వేల్పు తేఁడ,
యరదమునుఁగొంచుఁ గ్రమ్మఱనరుగుమీవు. 159

క. అని మోమోడక పలికిన,
వినియచ్చెరుపడియెఁ గరము వేలుపుతేఁడ
ల్లన నప్పుడె జాగిలమును,
దనరూపును బాసి జమువితంబును దాల్చెన్. 160

తే. జాడ జముపట్టి తగవును జూడఁగోరి,
యట్లుచేసిన గుదెదాలు పలరె మదిని
వేల్పు తేఁడును నోడయుని వెంటఁగొంచు,
దేరిపై నెక్కి యప్పుడెదివికిఁజనియె 161

ఆ. ఇట్టు బొందితోడనే వేల్పుజగమున,
కేగి నారదుండు నెల్ల వేల్పు
లొలసి తన్నుఁజుట్టి యుండంగనోడయుండు,
పలుకులాడుచుండిపలికెనడుమ. 162

క. నాపై దోడుల బిడ్డల,
వేసాయము చూపవచ్చి బిద్దిన దారలన్
వాసిం గనుఁగొన నాకిపు,
డాస పొడమెఁ జూపరయ్య నందఱ నిచటన్. 163

చ. అనవుడు మంచిదంచు నపుడాతనిఁ దోడ్కొనిపోయి యొక్కచోఁ
బెనుపగు గద్దియన్ సుగము పెల్లుగఁ జెందు సుయోధనుం దగం
గనుఁగొనుమంచుఁ జూపిరది కన్గొని యాతఁడు డెందమందుఁ దాఁ
గినుకయు నీసునుం బడియెఁ గ్రేవను నారదుఁ డుండిచూపఁగన్. 164

ఉ. పుట్టిననాఁటఁగోలె నొకపున్నెముఁ జేసి యెఱుంగనట్టి యీ
కట్టిఁడి యిందు హాయిఁ గనఁగాఁ గతమేమొకొ నాకు నారదా
గట్టిగ దెల్పు మం చడిగి గంపున మాన్కొని పోరిపోపలన్
గిట్టుటయే యటం దనివినిం గనఁడయ్యె నతం డొకింతయున్. 165

తే. అవలఁ దమ్ముల నెయ్యుర నయినవారిఁ
జూప జము పట్టి వేఁడినఁ జూడుమంచుఁ
గరము దవ్వుగఁ గొనిపోయి కానిపించి
రొక్కచోటను నలమట నొందువారి. 166

క. అదిగని యేవయుఁ గనలును,
మదిలోఁ బొదలంగఁ జూచి మఱిమఱి పగపుం
గదురఁగఁ బొగిలెను దమ్ముల,
కదలని బెడఁదఁ దలంచి కలఁతం బడుచున్. 167

సీ. ఇటు కొంతవడిపొక్కి యిట్లని జముపట్టి
యిదియేమి నారద యింతగోర
మిట్టిదే పరికింప నీవేల్పుజగమున
జరపెడు తగవుల చంద మెల్ల

నింతవఱకుఁ జూడ కేనేమొ యనుకొంటి
తెలిసిపోయెను మీదు తెఱఁగు నేఁడు
పాడగంటి నేఁడు మా పుడమిలో నెన్నఁడు
విని కని యెఱుఁగని వింతలిచట
పున్నె మెట్టిదొ యెఱుఁగని మూలుచలకును
సుగముల నొసంగి యెప్పుడుఁ దగవుగలిగి
మెలఁగువారికి దొసఁగులు గలుగఁజేయుఁ
దగ వగునె యింక నో వేల్పు తపసితేఁడ. 168

క. అని వేలుపు టొడయని పైఁ,
గనలించుక వాడమి యతఁడు కావలసినవా
రిని జూపుటకయి తనతో,
బనిచినవాని మరలంగఁ బంచె వెనుకకున్. 169

తే. వాఁడు వడిఁబోయి జముపట్టి పలుకులెల్ల
వేల్పు తేనికిఁ దిన్నఁగా విన్నవించె
నపుడ పరువెత్తుకొనివచ్చి యతినిఁగాంచి
యచటఁ దెఱగంటి సామియిట్లనియె దొరకు. 170

సీ కొలదిపున్నెముచేసికొన్నవా రదిమున్ను పొందుచునుగ మొందుచుందురిందుఁ
బదపడి యదిదీఱఁ బలువెతల్ గుడుతురట్లొట దుర్యోధనుం దట్టు లుండెఁ
జెడ్డపనులను గొంచెముగాఁగఁ జేసిన వారు తొల్తను వెతపడుదు రిచటఁ
గావున నీతమ్ము లీవెత లందిరి ముందుపీరలు సుక మొందఁ గలరు
కుంద కేమియు దీనికి డెందమందు । నీవు నొక కల్లమాటను నెపమువెట్టి
పలికి యొజ్జల ననిఁ గోలుపడితి కాన । వలసె నీకును నీవారియలఁతఁ జూడ.

ఆ. అనుచుఁ దెలియఁ జెప్పి యాయనఁగని నీవు
మొదల నేటియందు మునుఁగుమనిన
మిన్నువాఁక లోనఁ గ్రన్ననఁ గ్రుంకిడి
తనరియతఁడు వేల్పుతనము పూనె. 172

తే. అపుడెయాఁకలియునుడప్పియుతని కుడిగి। వింతగానల్క ప్రేముడివిడిచిపోయె
మఱియుఁగల్గినతొల్లింటికఱత లెడలి । కలఁకలేనట్టియొకవింత తెలివియొదవె.

క. అంతటఁ దోఁ బుట్టువులును। వింతియుఁ దలియునుదండ్రియుయెల్లయనుఁగుల్
చెంతలఁ బొలిచిరి తమతమ । వింతగు గద్దియలమీఁద వేడుకగాఁగన్. 174

తే. వారిఁగనుఁగొంచు సంతసమూరనందు । నెన్నినాళులు నెలచుక్కలెనఁగుమింట
నన్నినాళ్ళను సుగముల నందుచుండు।జముని కొమరుండువేలుపుజగమునందు.

క. అని పాండుని కొడుకుల కత । కొనసుట్టఁగ నిటు శౌనకుండును మునుగాఁ
గను గల జడదారులకును । వినిపించిన పిదప ననియె వెస సూతుండున్. 176

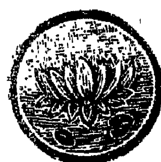
తే. దీనివ్రాసినఁ జదివినఁ దెలియవినిన । వారలెల్లను దగు నడవడిని నేర్చి
దానిచేతను సిరులనుదద్దఁదనరి । యిందు నందును బెనుసుగ మొందుచుంద్రు.

క. లెక్కకు వెక్కసమగుచును,
బిక్కటిలు జగమ్ము లెల్లఁ బెల్లుగ నీలో
నొక్కయెడ న్నెరసులవలె,
నిక్కగొని వెలుంగ నెప్పుడు నెనఁగెడు వేల్పా. 178

తోదకము. నేలను నింగిని నీట మొకాలన్
మేలిపులుంగుల మీలను వర్సన్
జాల నొనర్చి యొసంగుచు నోరెం
బోలిన గాచుచు నుండెడుదంటా.

గద్య. ఇది శ్రీమదాపస్తంబసూత్రలోహితసగోత్ర శుద్ధాంధ్ర నిరోష్ఠ్య నిర్వచన నైషధకావ్యరచనాచాతురీధురంధర సద్యశోబంధుర కందుకూరివంశపయః పారావార రాకాకైరవమిత్ర సుబ్రహ్మణ్యామాత్యపుత్ర సకలసుజనవిధేయ వీరేశలింగ నామధేయ ప్రణీతంబైన యచ్చతెనుఁగు భారతమునందుఁ సర్వంబును దృతీయాశ్వాసము.

శుద్ధాంధ్రోత్తరరామాయణము.

By

K. VEERESALINGAM

శుద్ధాంధ్రోత్తర రామాయణము.

ప్రథమాశ్వాసము.

గీ. రక్కసుల జెఱిచి తలలెల్లఁ జక్కఁజేసి
పుడమికూఁతును గైకొని వెడలియల్లఁ
గాలికొమరుండు లోనుగాఁ గలుగువారుఁ
దమ్ముఁడును దోడఁ జనుదేర నెమ్మిమీఱ. 1

చ. అరదము నెక్కి యక్కరణి నందఱుఁ గ్రందుగ వెంట నంటఁగా
సరగున నందినాఁ బరఁగు చల్లని పల్లియఁ జేరు దారిలో
భరతుఁడు ముందుగా నెదురు వచ్చి యడంకువఁ గాళ్ళ వ్రాలి తా
నరుదుగ వెంటఁ బెట్టుకొని యన్నను బల్లియ కిచ్చఁ దెచ్చినన్. 2

సీ. నారచీరలు విప్పి నాఁడెంపు వలిపెంపుఁ
బట్టుపుట్టంబులు బిట్టుకట్టి
యడవిఁ గ్రొవ్విరులూడ్చి యందంపుఁ జెందమ్మి
లరుదుఁగా నుఱిమిన విరులు దాల్చి
వెడవెడ ముడివడ్డ జడలు చిక్కులువాపి
సిరిమీఱు నునుజాలు సిగ లమర్చి
యొఱమట్టి నిడుపట్టె లెడలించి నుదురులఁ
బదను కస్తురిబొట్లు కుదురుపఱిచి
మేలి రతనంపు రవణముల్ గీలుకొల్పి
తారు కైసేసికొని యెల్లవారుఁ బొగడఁ
దమ్ములిల్లాలు బంటులుఁ దాను దరలి
యొప్పుమీఱంగ రాముఁడ యోధ్యకరిగె. 3

ఉ. అంతకుమున్న వారలటు లచ్చటకుంజను దెంచుచున్నలా
గంతయు వేగ వేగరులె యాగక బాగుగ విన్నవించినన్
పంతసమంది ప్రెగ్గడలు పందడిసేయుచు నూరివారలన్
గంతునఁబిల్వనంపి సరగంజని ప్రోల్గయి సేయఁ బంచినన్. 4
సీ. కమ్మకస్తురినీటఁ గలయంపి చల్లించి
జిగితేటపన్నీట జగతు లలికి
యాణిముత్యంబుల నమరించి మ్రుగ్గులు
పందిళ్ళు కురువేళ్ళఁ బొందుపఱచి
జాళువాపనిమేలిమేలుక ట్లలరించి
పచ్చలదోరణాల్ బలియఁజేసి
పసిఁడికంబముల నఱంపుటంటులునిల్పి
కప్రంపుఁబాగ తెల్లకషలనించి
వీడు కై సేసి తాము చు వేలకొలది
విలువసొమ్ములు దాలిచి చలువవలువ
లందఱునుగట్టియుండఁ బ్రోలంద మొంది
కరముకన్నులపండువుగాఁగనుండె. 5
వ. అంత. 6
మ. పదియాఱ్వన్నె కడానిమేడలపయిం బాలిండ్లువాంగార నె
మ్మదిలోఁ గోరికలూరఁ గ్రొమ్ముడులు పైపై జార ప్రేజవ్వనుల్
కదియవచ్చుచు నున్న రాకొమరువంకం జూడ లోఁదాల్మియుం
జెదరం బాఱఁగ మీఁదఁజల్లి రల్లరుల్ చేఁ౦డఁ గీలింపుచున్. 7
గీ. వేల్పులాతండు తమ దాయబింకమడఁప,
వేల్పుమ్రాఁకుల నెత్తావి విరులుగోసి
యలరిపయిఁజల్లు పెల్లునవలరువాన
తెఱవలందందుఁగురియింపఁ దెరువుఁదాఁటి. 8

సీ. తామెల్ల నోచిననోములు పండె నేఁ
టికటంచు వీటివారొకట నుబ్బ
నన్నినాళ్ళకు నిన్ను నిటఁగంటిరా కన్న
తండ్రియని యనుంగుఁదల్లి యలర
నేలుమెల్లపుడు నీనేల నీవేయని
వెనదీవనెలు నేలవేల్పులొసఁగఁ
బుత్తడిపళ్ళెరంబులు పూని ముత్తైదు
వలు పాటపాడి నివ్వాళులియ్య
నిల్లు చొత్తెంచి తల్లుల కెల్ల మ్రొక్కి
తక్కుఁగలవారినందఱఁ దగినయట్లు
గారవముచేసి యతఁడెల్లవారు మేలు
మేలని పొగడఁగా నేలయేలుచుండి. 9

వ. ఒక్కనాఁడు. 10

మ. ఒకచోట న్మగతాలడాలడరి యెంతో యెండఁ గాయంగ వే
ఱొకచో ముత్యపుఁగ్గు వెన్నెలల చెల్వొప్పంగ నామీఁద నొం
డొకచోఁ గెంపులచాయతిన్నియలు వేయుల్ సంజకెంజాయ పో
లికగానొక్కెడఁ గప్పుతాగమి యిరుల్నింపంగ నాకొల్వునన్. 11

సీ. చెలువంబుగా నాడువెలయూంద్రబంగారు
చిఱుగజ్జయలమ్రోఁత చెవులఁదనుప
విరిబోఁడు లిరుకేవ వింజామరులు వేయ
వెడలుచల్లనిగాలి విందుగొలుప
రహిమీఁఱఁదాల్చిన రతనంపుపనిసొంపు
తొడవులతళతళల్ కడలనిండఁ
బగడాలకంబాలపజ్జ ముద్దియనుల
కెంబట్టుపఱపులు డంబుసూపఁ

గొలువ నేతెంచు దొరలెల్ల గుములుగూడి
యదనొదవుదాఁక నందంద యొదిగియుండి
యడుగుదోయికి మ్రొక్కుచు నవలనిలువఁ
బసిఁడిగద్దియఁ గొలువుండె బలియుఁడతఁడు. 12

ఉ. అప్పుడు కుప్పతిప్పలుగ నాతనిఁ జూతమటంచు నెంచి వే
యొప్పులకుప్పలౌ తపసు లొక్కట నక్కడ కేగుదెంచినం
దప్పక చూచి లేచి తనదండను నజ్జకదారి పిండుకుం
జొప్పడు పెద్దగద్దియలు చుట్టును బెట్టఁగఁబంపె నేర్పునన్. 13

గీ. ఎదురుగా నేగి తోడ్తెచ్చి యెల్లవారిఁ,
దగిన చోటులఁ గూర్చుండఁ దగవుసలిపి
రెండుచేతులు జోడించి నిండుమదిని,
నెంతయుఁ బొగడ్తలొనరించి యిట్టులనియె. 14

క. నేమమె మీరాకన్ మీకశ,
గోమునఁగలచదువులెల్లఁ గొనసాగులకున్
నేమమె మెకములాయిడి,
మీమీ నెలవులను లేక మేలొదవెను నే. 15

క. ఎవ్వరుఁ జేయరుగా మీ,
కెవ్వేతలును మంచినీటియెద్దడి యెప్పుడున్
రవ్వంతయు లేదుగదా,
పువ్వులుకలదగవే పతమును గోనలలోన్. 16

గీ. తెరువుగన లేక దొసఁగులఁ దేలుమాకు,
దారిచూపెడుతలఁపున దపసులార
తలవనితలంపుగా వచ్చి పొలుచుకతనఁ,
గంటిమిమ్మందఱఁ గనులకఱవుదీఱ. 17

గీ. అనినఁ దేనెమాట లౌనని మెచ్చుచు,
నొండొరుల మొగంబు లొరఁగిచూచి
యొక్కమాటగాఁగ నున్న వారందఱు,
దిట్టతనము మీఱ నిట్టులనిరి. 18

గీ. అడుగవలసి యడిగి తంతియకాక నీ,
వెఱుఁగనిదియుఁ గలదె యెందు నెపుడు
నైన నిప్పుడదియె మానోటఁబలికింప,
వేడుకయ్యె నేని వినుము తెలియ. 19

కఁ మీకడకంటనె చూచినఁ,
గాకలుగున్ నేమమిజ్జగముల ననమముం
జేకొని ప్రోచుచు నింతగ,
మాకయ్యది యడుగనేల మఱిమఱి చెపుమా. 20

క. జగములకెల్లం దొండర,
యగురావణుఁ డీల్లెఁగాదె యనిలోనీచే
నిఁగ నెవ్వరిచేఁదొండర,
లగుఁదగ మాబోంట్లకెల్ల నప్పటికరణిన్. 21

సీ. ఎప్పుడుఁగంటిపై ఱెప్పవాల్చుటలేని
జేజేల కిపుడుగా చేటుదప్పె
నయినవారిని బాసి యడవులఁ గూపెట్టు
తపసుల కిపుడుగా తాల్మిగలిగె
బిచ్చకానిచెలిమి యచ్చుపడ్డట్టి జ
క్కులదొర కిపుడుగా కలిమిగలిగె
గాలిబ్రతుకుఁ జెంది కలుగులఁబడి యుండు
చిలువల కిపుడుగా తెలివిగలిగె

లేచియొకచోట నిలకడలేకతిరుగు,
చలువతెమ్మెర కిప్పుడుగా బలిమిగలిగె
నిప్పుడునీపేరు చెప్పుకొంచెల్ల జగము,
లిట్లు మనఁగల్గె రక్కసుఁడీల్గుకతన. 22

ఉ. ఎందఱి వానిచుట్టముల నెందఱి సంగడికాండ్రఁ బోరిలోఁ
జిందఱవందఱల్వరపి చెండితివించుక సేపులోన వా
రందఱ నోర్వఁగాఁదరమె యానలుమోముల వేల్పుకైన నీ
వందఱమించితెవ్వరికి నాయరునీసరి ముజ్జగంబులన్. 23

శా. అవ్వారందఱు నొక్కయెత్తు సరిగా నాయింద్రజిత్తొక్కఁడుం
జివ్వ న్వేఱొకయెత్తు చూడ నతనిం జెండాడెనీతమ్ముఁడిం
కెవ్వాఁడట్టుగ నోపునమ్మగతనం బెంపైన మున్గంటిమే
నవ్వేల్పుల్ గావుసుమయ్య మాపలుకులన్నెమ్మదిన్నమ్ముమా. 24

వ. అనిన రాకొమరుఁడిట్లనియె. 25

చ. ఎటువలె నింద్రజిత్తునకు నింతగ నెక్కుడుబల్మికల్గెఁదా
నెటువలె వేల్పుఱేని నని నెక్కటి నోర్చెఁ దండ్రికంటె మి
క్కుటముగ బీర మెట్లొదవెఁ గూరిమిమీఱఁగ నానతీయవే
తటుకున వానిపుట్టువుఁ దండ్రికొలంబు తెఱంగురంగుగన్. 26

గీ. మొదటినుండియురావణుపుట్టుకయును,
ముజ్జగంబులునాతండుప్రోడయగుచు
గెల్చినతెఱంగుఁదొలివేల్పుఁగొల్చువలయు,
మెప్పులొందినయొప్పును జెప్పవలయు. 27

గీ. అనినఁ గొలువువారి యానతిఁగైకొని,
కడఁగి వారిలో నగస్త్యుఁడంతఁ
జెలువుగులుకు కలికిపలుకులు చెవులకుఁ,
జవులు పలుమఱు వెదచల్లఁబలికె. 28

వినవయ్య జడదారి వెలయుఁ బులస్త్యుండు
మొదటివేలుపునకు ముద్దుపట్టి
మచ్చరంబును గెల్చి మరునకులోఁగాక
యీసను దిగనాడియలరువాఁడు
నిక్కంబుతప్పక యొక్కండు తెలివిని
నీరసంబెఱుంగక యొసఁగువాఁడు
తొలివేల్పుముక్కంటి వలమురిదాల్పుల
నిచ్చలు మదిలోన నిల్పువాఁడు
వల్లమాలినపూనిక్కతో నిల్లువెడలి,
చలువగాలిపెను వలిమలకెలన నలరు
చెలువుగులికెడు తృణబిందు నెలవుచేరి,
తపసితన మూనియున్నంతఁదార సిల్లి. 29

చ. అలరులకొమ్మలో మరునియమ్ములో బంగరు కీలుబొమ్మలో
వలపులదీవులో తొవలబావులో చక్కనిగుజ్జుమావులో
తొలకరిమించులోయనఁగఁ దూకొని యచ్చరలేమలచ్చటన్
బెళుకుఁగనుంగవల్ తళుకుఁబెన్నొడలుం దగ సందడింపుచున్. ౩0

సీ. ఒకచోటనునుఁబాట లొకతేటగాఁ బాడు
దురు సల్లఁబాటెల్లఁ గరగిపాఱ
నొకయోర వగమీఱ నొకమోరగ నొనర్తు
రలమి దట్టంపువెన్నెలలుగాయ
నొకచాయఁ గనుకాయలను డాయవత్తు రొ
య్యారంపునడకల హొవుసునిండ
నొకదండపరిమండ లాడినిండఁగూర్తురు
కమ్మనితావులు గ్రమ్ముకొనఁగఁ

బిలుతురొక చక్కి నెచ్చెలిపిందుసక్కి,
కలికిపలుకులఁ జిలుకలుకలఁగిచూడ
నడుతురొక క్రేవసాలపుగానడిమిత్రోవఁ,
గదియునరు దెంచియంచలుకాళ్ళఁ బెనఁగ. 31

సీ. జొనుపుమరుతూపులన వాఁడిచూపులలర
మదికలంగఁగఁ గందువమాట లాడఁ
జూడ్కిమిఱుమిట్లుగొనఁ జెంతఁ జొరవమెలఁగఁ
గలయఁదిలకించి జడదారికళవళించి. 32

చ. అటునిటుమ్రోల వేల్పుజవరాండ్రు మెలంగుట లెంచిచూడఁగా
నెటులునుదాను గైకొనిన యిప్పటిపూన్కికి నడ్డువాటుగాఁ
దటుకున నుల్లము దెఱఁగి తాళఁగఁజాలక వారినందఱిన్
దిటమునఁ జేరఁజీరి వెనుతియ్యనితియ్యని తేటమాటలన్. 33

శా. ఏలావేయును గొమ్మలార వినుఁడీ యీమీఁద నీతోఁటలో
వాలారుంగనుదోయివిచ్చి మరి యేవాల్గంటి నన్ జూచునో
యీ తేజవ్వని యప్పుడేయిచటఁ జాలాలోనటం చాడినం
జాలుంజాలునటంచు నాటవలపుల్ పాలించి వారందఱున్. 34

క. వచ్చినదారిని పదరే
యిచ్చటఁ దలతెత్తిచూడ కెచ్చటికైనన్
మెచ్చఁగవలదా త్రోవని,
వచ్చినపనియయ్యె నంచుఁ బకబకనగుచున్. 35

క. ఇంతటిలో సరిపెట్టెను
గొంతతలలు తపవి చూచుకొంటిమి బళిరే
యెంతటినోములు నోఁచితి
మింతిరో మనతొంటిమేననే యని చనుచున్. 36

చ. వడివడిఁ బాఱుతెంచి యొకపైదలి యూర్పులుపుచ్చి నవ్వినన్
బడఁతుక యోర్తు చాలిపుడె నవ్వకు మంతయు జేసెగట్టిగాఁ
గొడుకులతల్లి వోదు వొకకొంచెము నాఁటికి దాఁచుకొమ్మ నా
నుడికె నెలంతయుం గడుపులుబ్బఁగ నవ్విరి కొమ్మలందఱున్. 37

క. ఒక్కతె చనుమొనకస్తురి
నిక్కకనఁగవచ్చుచెలికి నిలుమని మ్రొక్కన్
విక్కుచుఁ గొమరుని గనుమని
చక్కనదీవించె వీపుచఱచుచు దానిన్. 38

గీ. ఇట్లు మేలంబులాడుచు నింతులెల్ల
నెసగలుగఁబోయి రంతట నిచటఁ బూలు
గోయఁ దృణబిందుగారాపుఁగూఁతు రనుఁగుఁ
జెలియతోఁగూడి పూఁదోఁట మెలఁగుచుండి. 39

క. మునుపటు బెట్టిదముగ నా,
యన వాక్రుచ్చుటలు విన్న యదిగాదటుగా
వున వెఱపన్నది యెఱుఁగక,
వెనుకయు ముందుం దెలియక విచ్చలవిడిగన్. 40

సీ. వేనలిసంపంగివిరుల నెత్తావికిఁ
దెమ్మరల్ దరిచేరఁ దేంట్లుపాఱఁ
జక్కనినెమ్మోముజాబిల్లి జిగికిని
నెలతాల్గరంగఁ గల్వలు చెలంగఁ
దన మేనిజవ్వాజితావికిఁ బునుఁగుపి
ల్లులు డాయరా చిల్కలులికికూయ
నలువైన క్రొవ్వెద నల్లమబ్బునకును
నెగసియంచలువీడ నెమ్ములాడ

విరులుద్రుంచుచుఁ దేవియల్ వెదకికొనుచుఁ
బండ్లు రాల్చుచుఁ గెందమ్మిపూండ్లుగొనుచుఁ
జాన సింగారములతోఁటలోనఁ దోడి
చెలియ నెడఁబాసి యొకకొంతసేపుతిరిగె. 41

క. బోటింగానక యూవిరి,
దోఁటం దిరిగితిరిగి యెటుఁదోచక యొంటిన్
మాటికెలుఁగెత్తిచీరుచు,
మేటితపసిఁగాంచె నొక్కమిట్టను నెదురన్. 42

ఉ. చెక్కులు తెల్లవారెఁ గడుచిన్నెయొయారపుఁగొను మీఱెఁ జ
న్మొక్కల నల్పుసేరె జిగిపూఁపనిగారపుఁ జన్నుదోయి పెం
పెక్కువ తేరె దట్టమయి యంతయు నారలరారె నూరువుల్
మిక్కిలి యూరె నత్తపసి మిన్నఁ గనుంగొనినంత నింతికిన్. 43

గీ. అక్కరణిఁదానుజాలింతరాలితనము,
పూనుటకుఁజాలమదిలోనఁబొగిలిముగుద
దానికిఁ గతంబుపరికించికానలేక,
యచటిమందులనయ్యెఁగాకంచునెంచి. 44

గీ. ఇంక నేమందు నట్టివానింటఁ బుట్టి,
నేఁడు పేరు పెద్దఱికంబు నీటఁగలిపి
వట్టికట్టులుపడ నొడికట్టుకొంటిఁ,
గటకటా యిదినావంటిఁ కన్నెకగునె. 45

క. మిక్కిలి కటికితనంబున,
నక్కటికము లేక నుదుట నాకట్టిఁడివే
ల్పెక్కరణి మూఁడుబంతుల,
నక్కట నావంటిదానికా వ్రాయుట తాన్. 46

క. ఇది విన్నయమ్మలక్కలు,
మొదలంగానిత్తురె యిఁకమీఁదఁటనన్నున్
మది నేర మెంచుఁ దండ్రియుఁ,
బదుగురిలో వట్టిరవ్వపా లైతిఁగదా. 47

క. చెలులున్ బుగ్గలు పొడుతురు,
నలుగురిలో నవ్వఁబొట్లు నాకని మఱియుం
దలిపోంది తండ్రికడకా
చెలువ తుదకు గుండెఱాయి చేసికొని చనెన్. 48

క. అటువంచినతల యెత్తక,
బొటబొటఁ గన్నీరు గాఱ బొటవ్రేల్నేలం
జిటుకునవ్రాయుచు మేనొ
క్కటగసగడవడఁకఁ దండ్రికడనిలుచున్నన్. 49

గీ. కొంతవడికిని దలయెత్తి కూఁతు నెదుటఁ,
జిన్నవోయినమోముతోనున్నదాని
నట్టె తిలకించి యుల్లమిట్టట్టులూఁగ,
డెందమున నింతసందియం బంది పలికె. 50

క. పువ్వుంబోఁడిరొ యెవ్వని,
కవ్వల నే యెగ్గొనర్చి తందఱిలోనన్
రవ్వగ నోర్వం జాలక,
యెవ్వఁడు ని న్నిట్టు తిట్టె నించుకలోనన్. 51

క. నాముందఱ నీ కీవెఱ,
పేమీ నన్నుఁగన్నతల్లి యిప్పు డిచట నీ
వేమియుఁ గొఱంత వెట్టక,
చామా యిఁకఁ దెల్పవమ్మ జరిగినదెల్లన్. 52

గీ. బ్రతికినంతతడవు పరు వన్నదియె లేక,
దల్లిదండ్రు లెపుడుఁ దలఁచువంపఁ
బుట్టరాని యూఁడుపుట్టుగుఁ బుట్టియుఁ
గానిచేఁత కేల కడఁగితమ్మ. 53

క. మునుపటి తెలివెల్లను జ,
వ్వనిరో యిపుడెందుఁ బోయె వగచెడునిన్నే
మన నెన్నటికిం దఱుఁగని,
పెనురట్టుడి మాకుఁ దెచ్చిపెట్టితి వనిసన్. 54

చ. వెలవెలఁబోయి యచ్చెలువ వేమఱు వెల్వడి జాలువాఱుక
న్గలువలవేఁడినీటఁ గనుకందినకాళ్ళకు సేదదీర్చుచుం
బలుకులవిన్నఁబాటొదవ పైఁ జెమరింప నెలుంగు రాల్పడం
బలికెఁ దమంత రాచిఱుకబారులు చేరువఁ బాఱుతేరఁగన్. 55

శా. తండ్రీ కొండొకదోస మే నెఱుఁగఁ జూ తప్పన్న మీయాన పె
క్కండ్రం ద్రీత్రోవను బూలు గోసిగోసి యేగం జూచి డెందంబులో
వేండ్రంబౌతమి పెల్లిదం బడఁప కే వే పోయి యాతోఁట ని
ల్లాండ్రం దెల్లను వాసిగన్న చెలితో సందంద నేఁ గుమ్మరన్. 56

గీ. ఏకతంబునఁ జెరలాడ నేకతంబొ,
కాని యట నాకుఁ జెలి చెంత లేనితటిసి
నిట్టిచూ తేర్పయెఁగాని యింతకన్న,
వే తెఱుంగను మీయాన వేయునేల. 57

గీ. అనిన లోపలి చూపున నరసి నిజము,
కన్నుఁగవ ప్రేమొలఁ గట్టినకరణిఁ దోఁపఁ
జానయెడఁ దప్పులేమికి సంతసించి,
కూఁతుఁ గనిపల్కెఁ గూరిమికొనలుసాఁగ. 58

క. అమ్మా యూరక నీపై,
నిమ్మాడ్కిన్ లేనిపోనియానేరము నేఁ
జిమ్మట తప్పుగఁ బట్టక,
యుమ్మలికము మాని యుండు ముల్లముఁబోనన్. 59

క. తనుఁ గనుదానికిఁ గడుపౌ,
ననుచుఁ బులస్త్యుండు పలికె నది యింత కెఱుం
గనికతమున నీ వాతనిఁ,
గనుఁగొంటివి గానఁ జాలు గలిగె న్నీకున్. 60

క. ఇంతటిపని కేఁ గలుగఁగ,
వంతలఁదలకంగ నేల వలవదు నీ కా
వంతయుఁ గొఱంత లే దిఁకఁ,
జెంతకు రమ్మంచుఁ గూఁతుఁ జేరఁగఁబిలిచెన్. 61

గీ. పిలిచి తొడమీఁదఁ గూర్చుండఁబెట్టుకొనియు,
తండు బుగ్గలుముద్దిడినిండుతమిని
గొప్పు దువ్వుచుఁ బయిచీరకొంగు తీసి,
కనులనీ రొత్తి తనవుగఁ గౌఁగిలించి. 62

చ. చనవున లేవ నెత్తి యెలజవ్వనికే లొకచేతఁ బూని గొ
బ్బునఁ దనవెంటఁ బెట్టుకొని పోయి పులస్త్యునిఁ గాంచి మ్రొక్క యా
యనకు వెలందిఁ జూపి తగ నప్పటికట్టడి నింతి చూలుదా
ల్చిన దగు పేర్పడం బలికి చేతులు రెండునుఁ జేర్చి యిట్లనున్. 63

గీ. తపసివై యున్నముక్కంటి కవుడు కొలువు,
గట్టురాకన్నె చేసినకరణినిపుడు
తపసివై యున్నమిమ్మునీతలిరుఁబోఁడి,
నమ్మికొలుచును బెండిలికమ్మదీని. 64

క. ఎండల బడలినయప్పుడు,
మెం డాఁకలి గొన్నయపుడు మిూకొకప్రాపై
యుండి తనయండ నిడుకొని,
పండు లోసంగులతకూనబడలికలడఁగన్. 65

గీ. అనుచుఁ జేతిలోఁ జెయివెట్టి యప్పగించి,
యతఁడు గైకొన్నపిమ్మటఁ బల్లినొద్ద
సెలవు గైకొని కూఁతునునిలువఁబనిచి,
లేచితనయింట కేగెనా రాచతపసి. 66

క. అది మొదలుగ నాకన్నియ,
పదిలముగా మగనికూర్మి పడయంగఁ దలం
పెదలోఁ బాదలఁగ నాతని,
మదిలోపలమెలఁగుచుం డెమఱపెఱుఁగనిదై. 67

సీ. ఎపుడుఁ బ్రొద్దున లేచి యేట మునిఁగి యింటి
కేతెంచునంతలో నెదురువచ్చి
యడుగుఁ గెందమ్ములు కడుగుకొనఁ బసిండి
చెంబున నీ రంది చెంతనునిచి
పఱుగునఁ దనమును పైటచెఱంగున
నడుగులతడి యొత్తి యంతలోన
నుతికిన తెల్ల దోవతులు పింజెలు వెట్టి
చని చేతి కందిచ్చి సరస నొక్క
పీఁట వెట్టి కూర్చున్నచోఁ బెరట నున్న
పువ్వు లొకపళ్ళెరంబునఁ బోసి యొసఁగి
వార్చి యాతండు లోనికి వచ్చునంత
పిండివంటలతోఁగూడ వండి పెట్టు. 68

గీ. ఆరగించెడుతఱి నొకయోర నిలిచి,
విసరు వీవన చేఁబూని వెనుకఁబూల
పాను పొక్కిటి సవరించి పవ్వళింపఁ,
దొడలపై నిడుకొని మెల్లనడుగులొత్తు. 69

క. నడిరేయియైనఁ బలువురు,
బడిబడి నడతెంచి రేని వారికి సరిగాఁ
గుడువంగఁ బెట్టు నప్పుడ,
మడికట్టుచు వంటచేసి మరియాదమెయిన్. 70

గీ. అదనుతప్ప కుండఁగ నోరె మమరుచుటకు
నింటితీర్పనఁ దను మఱపించుటకును
దపసియంతవాఁడును జొక్కఁ దలిరుఁబోండ్ల
యిచ్చకంబులఁ బడనివా రెవ్వ రింక. 71

వ. అట్లు. 72

గీ. కూర్మి మగఁడు కన్నులఁ గప్పుకొనఁగనుండి
యంతకంతకు వేవిళ్ళువింతమీఱఁ
జాలఁ గసిగాటులుగఁ దిండిసలుపఁజాగె
నెలలునిండె నీళ్ళాటప్రొద్దులునుడాసె. 73

క. ముగుద యొక మంచినాఁటను
మగవానిం గనియె మగఁడు మదినుప్పొంగఁగ
మగవానిఁ గన్నతండ్రియు,
మగువం గన్నట్టితల్లి మక్కువపడరే. 74

సీ. ఏతొందరయులేక యెలమిత్రోఁ జుట్టముల్
నిండువేడుకఁ జెంద రెండుతలలు
కుదురుగా నేర్పడి పదినాఁడులునుజన్న
మఱునాఁడు పురిటినీ ళ్ళరసిపోసి

యిరువదొక్కటవనాఁ డెదఁ దలపోసి
పెద్దలు పెట్టినయొకముహూర్తంబునందు
నరువెంచి తపసియు విరిబోఁడియును బార
సాలపీఁటలమీఁద సంతసమునఁ.
గూరుచుండఁ దండ్రి కొమరున కప్పుడు,
విశ్రవసుఁ డనంగఁ బేరు వెట్టి
నాఱవనెల నోరె మధురంగ ముట్టించి
వడుగు నేఁడులేడు గడవఁ జేసె. 75

చ. పితరునిమాడ్కి విశ్రవుఁడు పిన్నటనుండియు మెండుదండిమై
జతనముహెచ్చ మచ్చరముఁ జంపి వడిం జడదారిదారిఁ బా
వతివల మాని మాని తను నందఱు నందరుదందిచూడఁగా
సతమును గానలోన రెయిన్నైతము నీతమునిండ నుండఁగన్. 76

క. పుడమి భరద్వాజుం డను
జడదారి యొకండు తనదు చక్కనికూఁతున్
వడి దేవవర్ణి యనియెడు
పడఁతుకఁ దోడుకొని వచ్చిపలికెం బెరిమన్. 77

సీ. చెలువకన్నులడాలు చెంగల్వవిరిచాలు
నిసుమడింపఁగఁజాలు నింపునింపుఁ
గొమ్మపొక్కిలి పెంపుకమ్మతావులనింపు
పొన్నక్రొన్ననసొంపు పొలుపుఁదెలుపు
మగువపన్నులతీరు మల్లెమొగ్గలవేరు
లొనఁగూర్పఁగను నోరునోరవునెఱపుఁ
జానచక్కనిముక్కు సంపంగిపువుటెక్కు
దాపునఁ జెయిచిక్కు నేపుఁజూపు

నువిదచేతులుపూదండలొసఁగుచుండు
సింతినెమ్మోమువిరిదమ్మినెలమిఁగూర్చఁ
బూజనల్పెడుతఱియందుఁబూనిమీఁకు
గట్టిగాననబోఁడిఁ జేపట్టవలయు. 8

మ. అన నెమ్మోమునఁ బిన్ననవ్వొలయ నొయ్యారంబుగా లేచి యా
యన వెంటంగొని తల్లిదండ్రులను డాయంబోయి కాన్పించి వ
చ్చినకర్జంబు కరంబు వీనులలరం జెల్వంబుగా విన్నపం
బొనరింపన్మది నుబ్బి మైకొనిరి వారొండాడఁగా లోఁతులే. 79

ఉ. అంత నొకింత మంతనమునందుఁ గొమారు తలంపెఱింగి వా
రెంతయు సంతసంబడర నింతిఁగొనం దమడెందమందు నొ
క్కింతయు నడ్డులేమి యెఱిఁగించిన మేలనివారు, దారునుఁ
వింతగ వియ్యమొందఁ గనువిందుగ నందఱు నందుఁ బొందుగన్. 80

సీ. తమ్ములమ్ములనంది తరువాత నిరువురు
బట్టలొండొరులకుఁ గట్టఁబెట్టి
పెండ్లిపనులుచేసి పెద్దలరావించి
తమవారితోఁగూడి తరలివెళ్ళి
వియ్యపువారిడ్డవిడిదిలోపల దిగి
నాల్గు నాఁడులతంతు నడపి మఱియు
నలుకపానుపు మొదలైనవేడుకలెల్ల
జరగవలసినట్లు జరగ నలరి
నాగవల్లియైన నాఁటిరేయూరేగి
యొప్పగింతలైన యుప్పుడగవు
తగవు లరణములును దగినయట్టులొసంగి
పెండ్లికూఁతువారు బిడ్డనిచ్చి. 81

గీ. అంపకముసేయఁ బైనమైయపుడకదలి
పెండ్లికూఁతుతోఁగూడ నాపెండ్లికొమరు
నొక్కపాలకి నెక్కించియుబ్బమీఱ
నింటికేతెంచెనుబులస్త్యుఁడింపుమెఱసి. 82

క. పిల్లదిపెద్దదియైనం
దల్లియుఁ దండ్రియును వచ్చి తమముచ్చట పెం
పెల్లను దీఱఁగఁగొమరెకుఁ
గొల్లగ సొమ్ములిడి కోర్కె కొనసాఁగంగన్. 83

క. పెనిమిటిపెండ్లాముల మం
తనమున నొకటిగ నొనర్చి తలిదండ్రులు వే
డ్కను దమయింటికిఁ బోయిన
వెనుకంజూలేరుపడియె వెలఁదికినిచటన్. 84

క. అన్ననబోఁడికడుపునం
బున్నమచందురునివంటి బుడుతఁడు పొడమెన్
గ్రొన్నెల దాలుపునాలికి
మున్నలకొమరుండు నెమ్మిఁబుట్టిన పగిదిన్. 85

ఉ. ముద్దులమూటగట్టునలబొట్టియపుట్టుకయప్డు వేలుపుం
బెద్ద పులుంగుతత్తడిని మేడుకమీఱఁగ నెక్కివచ్చి వీఁ
డద్దెసతేలు నెలికలయం దొకఁడై మఱి రొక్కపుందొగా
నద్దిర వీనిపున్నెమని యానతి యిచ్చి చనెం దనంతటన్. 86

చ. వడుగొనరించి యామొదలు ప్రాఁజదువుల్ చదివించి తండ్రి నే
ర్పడరఁ దనంతవానిగను నన్నిట దిద్దిన నాఱితేఱుటన్
విడువనివూన్కిఁ గాలిబొటవ్రేలొకయించుక నేలమోపి న
ట్టడివిని నొంటిమైఁ దపసియై యతఁడుండెను దండ్రిపోలికన్. 87

క. వేనోఁడులు నీరానియు
వేయోఁడులు గాలిఁ గ్రోలి విడువక యాపై
వేయేండ్లోగిర మొల్లక
యాయడవిని దమ్మిచూలి నతఁడు తలంపన్. 88

ఉ. నిద్దపుఁబండువెన్నెలల నింపెడుసొంపగు ప్రక్కప్రక్కలన్
ముద్దునెఱుంగుఁదీవియలఁ బోలినబంగరు రంగుచాఱలం
దద్దయుమించుసంచపయిఁ దామరచూలి కరంబుడంబుగా
నొద్దకువచ్చి యచ్చెరువునొంది కనుంగొని నింగి నిట్లనున్. 89

క. ఎమ్ములుదక్కఁగ నొక్కటి
నెమ్మేనం గానరాదు నిలువెల్ల జెడల్
గ్రమ్మను మెచ్చితిఁ దాల్మికిఁ
గొమ్మాయిదె కోర్కులిత్తుఁ గూరిమికుత్తా. 90

క. అని తనకమండలంబున
నునిచిన తెలినీరు మీఁద నొకయించుక చ
ల్లిన నెప్పటిమెఱిగిత్తోఁ
గనుపట్టియచటు వెలువడి కడునర్మిలితోన్. 91

మ. పెనులిబ్బిం గనుఁగొన్న పేదపగిదిం బెల్లుబ్బి కేల్దోయి మో
డ్చినిరాబారి కడానిబొజ్జగల జేజేమిన్న నగ్గించి యి
ట్లనియెం గూరిమిమీఱ నియ్యకొదవయ్యా వేఁడెదన్నిమ్ముఁ జి
క్కనిబల్మిన్ దెస మేలుమేలుఁ బెనురొక్కంబుండుబండారమున్. 92

చ. పనిగ సతమ్ము మిమ్మెక నెపమ్మున నెమ్మది నెమ్మి నమ్మినం
గనికరమూని వాని ముడికానిని నైనను గాతురన్న ము
మ్మనుమని నన్ను మిన్నకయ మన్ననఁ దిన్ననఁజేయు టబ్రమే
యనవుడు నన్ని నీవడిగినట్టు లొసంగితినంచు వెండియున్. 93

క. మెండుపరికించి నేర్పున
దండిమగని వల్లెత్రాడు తాల్పరినిజమున్
గొండలపిండులఱెక్కలు
చెండంగలవేల్పుతేనిఁ జేవదలిర్పన్. 94

క. పొడమించి వారివరుసగఁ
బడమరదక్కినము తూర్పువై పులకు న్మ్రొ
న్నొడయలనుగాఁగఁ జేసియుఁ
గడమకడనిఁ కెవ్వఁడేలఁగలఁడనియుండన్. 95

గీ. తగినవాఁడవు దొరకితి తలఁపనేఁడు
నాదుమదినంత యంతయునడచెనిపుడు
గట్టువిల్కానితోఁ జెల్మికదలకుండు
పుష్పకంబను తేరిది పుచ్చుకొమ్ము. 96

చ. చలువయు వెట్టయున్ వలయుచందముల న్నమకూర్చు ముజ్జగం
బులు దిరుగంగ నింగివయిఁ బోవఁగవచ్చును దీనినెక్కి య
క్కొలఁదులు తెల్పఁదెల్ప మఱిక్రొత్త లొసంగితి నీకు నింక జ
క్కులు కొలువంగ నీకొలువుకూటములోఁ గడుఁబేర్మిఁగాంచుమా.

వ. అని యొసంగి మఱియును. 98

క. కనికరమున్ గనికరమును
మనుమని మనుమని యటు పలుమాఱును దీవిం
చినలువ యిచ్చను జనియెం
దనమనికికి సార మంచితనమని పొడగన్. 99

ఉ. అంచహుమాయిజోదు చనినంతటఁ దండ్రిని జేరఁబోయి లో
నుంచినకూర్మి ప్రొక్కులిడి యుబ్బుచు లిబ్బులఱేఁడు కాంచి దీ
వించినతండ్రిఁజూచి తమరిచ్చిన యానతి నల్వఁ గొల్చి మీ
పంచిన మెప్పులం బడసివచ్చియు నొక్కటి వేఁడ నోడితిన్. 100

క. పెఱవారెవ్వారలకుం
దఱియంగాఁ దరముకానితా వొక్కటి నే
నెఱి నుండుటకున్ వేఁడఁగఁ
మఱచితిఁ జోటొండుచూపి మన్నింపఁగదే. 101

క. అన ననుఁగుఁబట్టి మొగము
ల్లనఁగని కడుబుజ్జగించి లలినాతఁడిదం
గనికర మిగురొత్తంగా
వినిపించెద నిలువనెలవు వినుమని పలికెన్. 102

గీ. ఉప్పరం బంటుతరఁగలయొప్పుతోడ
విలువరతనంపుగుంపుల పెంపుతోడ
జడుపెఱుంగని గొప్పమొసళ్ళతోడ
నుప్పునీటిసంద్రము కరంబొప్పునందు. 103

ఉ. జాలులయందు నందములచాలగు వేలుపుటేటి దీటునం
గ్రాలెడుతావిప్రోవులను గమ్మనికస్తురి తావికై వడిన్
జేలలలోనఁ జీనిపనిచీరతెఱంగునఁ బూల జాపిపూ
పోలిక లంక పొంకముకుఁ బొల్పగుదీవుల మేలుబంతియై. 104

సీ. పలుకోలకొమ్మల మలఁచినసింగముల్
దెసయేనుఁగులనెల్ల దిగులుపఱుప
నగరియుప్పరిగలమగతాలజగడాలు
విన్నేటిసీటిత్తో వియ్యమంద
వీటనీటుగఁగ్రాలువెలిడాలుగమిగాలి
వేల్పు జంటలకును వేడ్కలొసఁగ
విరిదోఁట నెత్తావి విన్నంటివేల్పుభామఁ
కులకెల్ల గొల్లగా వలపులియ్య

గలికిపడగంపుసోరణగంప్లు రేలు
త్రోవలవిందున కేగంగఁ ద్రోవనూప
వీడు త్రోలివేల్పుగములకై విశ్వకర్మ
లంకయనుపేరఁజేసె నాలంకయందు. 105

క. వెన్నునికి వెఱచి పాఱిరి
మున్నట నున్నట్టివారు మున్నను నిపుడా
సన్నయఱింగితి గావున
నన్నా నీవేగియుండు మచ్చట నెమ్మిన్. 106

క. క్రిందిజగమ్మున నిలిచిరి
యందలి రేద్రిమ్మరీండ్లు నచ్చట నీ కే
త్రొందరయుఁ గలుగనేరదు
పందడిచూపంగ లేరు జంకక పగరున్. 107

చ. అని సెలవియ్య నప్పలుకు లాదలఁ దాల్చి కుబేరుఁ డప్పుడే
చనిచని లంకఁ జేరి పలుచందములం దను గారవంబుతో
ననయము వేల్పుపిండు గొనియాడఁగ నేలుచునుండ పుష్పకం
బొనరఁగ నెక్కివచ్చి కనుచుండును నిచ్చలుఁ దల్లిదండ్రులన్. 108

క. అని రారాజు తెఱంగిటు
వినిపింపఁగ రాముఁడలరి వింతగ మదిఁ దోఁ
చిన నచ్చెరువంది యగ
స్త్యునిఁగని యిట్లనియె వేడ్కఁ దుడుకొనరింపన్. 109

ఉ. ఓజడదారిరాయ యిపుడుల్లము పెల్లుడుకం దొడంగె రా
రాజుకు మున్నులంకను దిరంబుగఁ గైకొని సోఁకుమూఁక లెం
తేజిగిమీఱ నేలుదటులీ రిటుపల్కుట విన్ననుండి, నే
నీజగమందు రక్కసుల నెల్ల బులస్త్యకులంబు వారిఁగన్. 110

ఉ. ఎంతనువమునందు, వెండి యొకవింతగ రావణుకన్న మున్నులం
కం దగఁ జెక్కురక్కసులు గ్రాలిరంటిరి వారిపేళ్ళు నా
యందటివంగడంబు మును పాకటివేల్పున కోడి డాఁగుటల్
సందియమూఁటఁ జెప్పఁగదె సాఁగిలి మ్రొక్కెదనీకు నావ్రతున్. 111

పంచచామరము.

అగస్త్యుఁడంత జెల్వుగుల్క నందమొల్క పల్కులం
బొగడ్తఁ జేసి వాని రాముమోము గోము మీఱఁగా
జగానిగార పోఁచూపు జాలువాఱఁ జూచి డం
బుగా నెలుంగు కంగుమంచు మ్రోఁగ వేగనిట్లనున్. 112

మ. తొలుత న్వేన్నని బొడ్డుదమ్మి నెలమిం దోల్వేల్పు తాఁబుట్టి యు
వ్వాల మున్నీరొనరించి దానిఁ గొని కాపాడంగ మేదాల్పులం
గలిగింపం దరువాత వారలతనిన్ సంతోసమారంగ మా
వలనం గల్గినకర్జ మేమి వినిపింపం జెల్లు నా నాతఁడున్. 113

క. మిమ్మెందఱఁ గలిగించితి
నిమ్ముల నిన్నీరుప్రోవ నిప్పుడ చని మీ
నెమ్మనములమ్మఁ దలఁపుచు
నెమ్మెయిఁ గాచెదరొ చూతమిందఱిబలముల్. 114

క. అనిపనిచిన వల్లెయని
పనివిని మున్నీరు గాచుపని పూని కడుం
గనుకలిగియుండి యాఁకలి
గొనిడప్పికి నిలువలేక క్రోలుద మనుచున్. 115

క. తలపోసి యంతఁబొంతను
నలుమోములవేల్పుఁ గాంచి నక్కుచుఁ దమలో
వెలవెలఁబాఱుచు మిక్కిలి
యలసియు నీరానఁగొంకి యడఁకువతోఁపన్. 116

క. సాకేదమని యొకకొందఱు
మైకొనిరిఁక మెక్కెడమని మఱికొందఱు పె
ల్లాఁకలి క్రొవ్వకపలికిరి
యాకొని నత్తమ్మిచూలి యుల్లంబలరన్. 117

క. మెక్కెదమనువారందఱు
జక్కులును బరాకులేక సాకెదమనువా
రక్కజముగ సోఁకుడులును
నిక్కముగా నౌదురంచు నెట్టనఁబలికెన్. 118

గీ. పెక్కురమ్మాడ్కి జక్కులురక్కసులును
బొడమిపుడమినిబాగడికవడసిరదరి
వారిలోఁ పలనెంతయు వాసిగనిరి
హేతియుఁబ్రహేతియు ననంగ నిరువురందు. 119

క. నెమ్మదిఁబ్రహేతిముగ్దల
గుమ్మలకూటములు రోసి కోర్కుల నెల్లం
గ్రమ్మ తెగఁగోసి మిక్కిలి
ముమ్మర మగునీసు వాసి పొలుపుగనుండెన్. 120

ఉ. రెండవనిబ్బరంపురెయిఁబ్రదిమ్మరి తేఁ డలహేతి దండియై
మెండిలి యర్మ్యొ నొయ్య భయపేరిటిముద్దులగుమ్మఁ గొమ్మరే
యొండను నవ్వు నవ్వు పసనింపగు దానిని నల్వయానతిన్
వెండియు డెందమందు మగబిడ్డలకై గలకూర్మి పేరిమిన్. 121

క. ఆయిరువురకుం బుట్టెను
దీయనివిల్కానిత్రోడ దీటై యని వెన్
దీయని విద్యుత్కేశుఁడు
సోయగమున కింతు లెల్ల, సొగయుచునుండన్. 122

గీ. తల్లిదండ్రులకన్నులు చల్లఁబడఁగ
విద్దెములు చేసె కొన్నాళ్ళు వెనుకవెనుకఁ
దప్పటడుగులు పెట్టుచుఁ దడవు నడచెఁ
బిదప జిలిబిలిపలుకులఁ బిలువనేర్చెఁ. 123

క. అట్లుముద్దులు గురియుచు నలరఁ జిన్ని
తనము మెల్లనజాఱిజవ్వనము మొలిచెఁ
జిన్నిపాయంపుమేనికి వన్నెయొసఁగి
కుందనంబును నెత్తావిపొందినట్లు. 124

గీ. వెడఁదఱొమ్మున కొకవింతవీఁకయొదవె
నగుమొగంబున నొకవింతజిగిదొలంకె
మీసకట్టున నొకవింతమిసిమిత్రోఁచె
హేతిపట్టికి జవ్వనమింపు మెఱయ. 125

క. అప్పగిదిముద్దుకొమరుని
యొప్పునకుం దగినయట్టియొయ్యారిని దాఁ
దప్పక పెండిలిసేయఁగ
నప్పుడుతలపోసి హేతియందఱు మెచ్చన్. 126

సీ. కవజక్కవలఁబోలి తొవపెక్కువలనేలి
చన్నులు కన్నులుచెన్నుమీఱ
జిగిపొన్నువలెమించి తగమిన్నుఁదులకించి
మేనును గౌనును జానుమీఱ
నిరులసొంపునుమీఱి తరగగుంపును దూఱి
కురులును దరులును గొమరుమీఱ
నరఁటాకుఁగని నవ్వి మరుబాకులను రువ్వి
వీపునుజూపును వింతమీఱఁ

జిలుకపలుకులు, జెలువంబు గులుకు చెవులుఁ
సళుకుతొడలును నొయ్యార మొలుకు నడలు
మొలకనగవును జిగిమోవి గలిగి యలరు
వెలఁది సంధ్యకూఁతును దెచ్చి పెండ్లిచేసె. 127

శా. ఆవాల్గంటియు మున్ను విన్నసిగదయ్యంబు న్మది న్నియ్యముల్
దైవారఁ విను వాఁక పెండ్లియగుచుండానందగం బెండ్లియై
వేవేగం బొలిచూలు దాల్చి కొమరున్ వేఁకొందుచోఁ గాంచి యా
క్రేవం గవ్వపుఁగొండదండ నిడి యేగెం బెన్మిటిం గూడగన్. 128

గీ. తగుదు రెంతటిపనికైనఁ దగవుఁ దలఁప
రించుకయు బొంకఁగొంకరు మంచివాని
దలఁపుపడి రేని యేమైనఁ గలయజూతు
రహహ యెంతటి జెంతలియ్యాఁడువారు. 129

క. పసిపాపఁ డేడ్వఁ జొచ్చెను
దెస లెల్లను మాఱుమ్రోయ దిగ్గన మెకముల్
వెసనులికి లేచి వెఱపున
మసలకనలు దెసలఁ బాఱ మఱిమఱియుచటన్. 130

వ. అప్పుడు. 131

సీ. మొనలకైదువుతోడ మురిపంపుటిరిగుంపు
మఱపింపుకత్తుకయొఱపుతోడ
తలవాఁక జిగితోడఁ దెలిమబ్బు వెలిద్రొబ్బు
తెలిగిబ్బతత్తడిపాలుపుతోడ
పాపపేరులతోడఁ బగడాలజగడాలు
నగఁజాలు జడల సోయగముతోడ
పునుకపళ్ళెముతోడ మినుముట్టఁ గనుపట్టు
పెనుగట్టు వింటియొప్పిదముతోడ

చిన్నిక్రొన్నెలవెన్నెల చెన్నుతోడఁ
బేసికన్నలచిన్నెలవాసితోడ
గట్టుదొరపట్టితోఁ గూడి గట్టువిల్తుఁ
డపుడు తటిగట్టుదరికి వయ్యాళివెడలె. 132

గీ. మింట విచ్చేసి యచ్చెసికంటి వేల్పు
చెంత నొకవింతరొదయింతచెవులు సోఁక
నిలిచి యాలించి గాలించి నిసువునొకని
బ్రోలఁదిలకించి పరికించి జాలిగాంచి. 133

మ. కదియంబోవుచు నున్న వేళ మలరాగారాబపుంబట్టి ప
య్యెదకొంగించుక యోరజాఱ వలచే నిట్టట్టుగా నొత్తుచున్
మదిలో నక్కటికంబు పిక్కటిలఁ గానవ్వచ్చి యాబిడ్డయం
గడ మాన్పందగు నంచుఁ బల్కుటయు నాక్రాల్గంటిపైఁ గూరిమిన్.

క. జవరాలిజాలిమాటలు
జవదాఁటక చావులేక చను బ్రతుకు దెసల్
బవరముల గేల్చు బలిమియు
దిశఁద్రిమ్మరువీపుఁ దల్లిదిను సగునీడున్. 135

గీ. ఒసఁగి యేనుమోములసామి యూరకున్నఁ
గాంచి రాణియు నెనలేనికనికరమున
జవ్వనంబును బీరంబుఁజక్కఁదనముఁ
గలిగియప్పుడమొప్పఁగ గారవించె. 136

క. దేవరయును దేవేరియుఁ
గావలసినకోర్కులెల్ల గారాబముతో
దీవించి వేఁడ లేఁడని
వేవేగ నొసంగబిడ్డ వేడుకఁ జెందెన్. 137

గీ. అడవిఁగని పాలవైచినసైన బ్రతుకుఁ
దల్లికడుపుచల్లయొకింత తగ్గదేని
యింటబంగరుకోల్లలో నిడినసైనఁ
జచ్చుఁదల్లికడుపుచల్ల చాలదేని. 138

గీ. అట్లు పసిపాప యప్పుడె యబ్బురముగ
నిండుపరువంబుఁ గైకొని నిలిచి కెలనఁ
జూపనెలదాల్పుఁ గని కుర్మిగ్రమ్మెకి యతని
చెలువపుజోహారు లొనరించి చేరికొలిచి. 139

ఉ. వారలయానతి న్మిగులవన్నియు వాసియుఁ గాంచిఁ వారికై
వారము చేసి వీడుకొని వా రొనరించి యొసంగినట్టియా
యారను రక్కసుండు గడునుక్కునఁ గాపుర మూఁడి తద్దయుఁ
బీరముతో సుకేశుఁ డనుపేరను గారవ మొందె నంకులన్. 140

క. ఆతనిసోయగముం గని
చేతులగరువంబుఁ జూచి చెలఁగుచు నిటకన్
వే తగగ్రామణి యనువే
ల్పే తెంచి సుకేశుఁ గాంచియెంతయు వేడ్కన్. 141

సీ. అందంపునును జెక్కు లద్దంపుమించులు
మించులు నిద్దంపుమేనిజిగులు
కాటుక పెన్నెరుల్ తేఁటి మొత్తమ్ములు
తమ్ములు తెలివాలుతళుకుఁగనులు
నిండైనచిఱునవ్వు పండువెన్నెలనిగ్గు
నెలనిగ్గుచక్కని నెమ్మొగంబు
వన్నెబంగరుగిండ్లు వలిగబ్బిగుబ్బలు
గుబ్బలుల్ పిఱుఁదులగొనబుహొయలు

చెప్పనొప్పును యప్పొల్తియొప్పిదంబు
పట్టితనకూఁతుఁ జిన్నపాయంపుదాని
నందములకెల్ల నందమై యలరుదానిఁ
దేవవతి నాఁగఁ జనుదానిఁ దెచ్చియిచ్చె. 142

క. అరమరలు లేనికూర్మిలఁ
గరమరుదుగఁ గలసి మెలసి కలికియు మగఁడున్
సిరివిరిబోఁడిని వెన్నునిఁ
బురుడింపుచు నరిది నెయ్యమునఁ బెనఁగొనుచున్. 143

గీ. కొన్నియేఁడులు పోఁడిమినున్న పిదప,
మాల్యవంతుఁడును సుమాలిమాలియనఁగ
బలిమియునులావు బీరంబుఁగలకొడుకులు
ముప్పురవ్వైరిబోఁడికిఁ బుట్టిరెలమి. 144

క. ఆముప్పురుఁదండ్రిడినలెం
దామును బెనుమెప్పులందఁదబు సొనరింపం
గామదిఁదలఁచి యిలువెడలి
యామునగవిసి మంచుకొండయండకుఁ గడిమిన్. 145

చ. చనిదిటమూరఁ జెట్లనుచాయల డాయక బట్టబైల నె
క్కొనువడగాలిఁ గ్రోలి మదిఁ గొంకక యొంటికాలునం
బనుపడ నిల్చిపొల్చి నలువం దమయుందపు డెందమందు వే
డ్కను దలపోయుచుందబుసు గాసిలిచేసిరి వారు ముప్పురున్. 146

క. జగములను దబుసు వేఁడిమిఁ
బొగలెగసెను మింటమంట మొత్తము పర్వెన్
వగలంబొగిలిరి వేల్పులు
బెగడొందెను జాలవేల్పుఁబెద్దయు మదిలోన్. 147

ఉ. దానికిఁ దాళఁజాలక నెతందెఱగంటులు దద్దరిల్లి లో
నూనినవిన్వొల్లఁగదలి యూడనిబాడిరి తమ్మిమూలికిం
బానలు దీఱ రక్కసులు గ్లపసంబులు విన్నవింపఁగాఁ
బూని కసింకె దోఁప నటునున్న యతంపును నిండు పేదుకన్. 148

ఉ. అంచపాలుమాయి నెక్కి తెలియందపు పెక్కులడాలు నల్గడల్
ముంచుకొనంగఁ గెంపుజిగి మున్కొ [illegible]
గ్గాంచిన జాళువాబొమిడికంబులడంబగు మానికంపుఁగ్రొ
మ్ముంచులతోడ మాల్యములయు [illegible] 149

క. విచ్చేసి వారిమేనులు
ముచ్చికత్రోఁ గేలనిమిరి మది తాల్మికి లో
నచ్చెరువందుచు దీవన
లిచ్చి కనికరంబు దోఁపనిట్లని పలికెన్. 150

ఉ. రక్కసులార చేరువకు రండిదె వచ్చితి మిమ్ముఁ జేరఁగా
నిక్కరణి న్వెతల్ గుడువ నేటికి మీకిఁక తెంపు తాల్మికి
న్నిక్కముగాఁగ డెందమున నేఁగడు మెచ్చితి మీపయిం గరం
బక్కటికంబు పుట్టె నిపు డారసి కోరుఁడు కోర్కు లిచ్చెదన్. 151

క. అని పలుకుల వెలఁదుక చ
క్కనిమేలిమియుం దెరవళిఁ గై కొననియెలుం
గున నాలివేల్పావతి యి
చ్చిన విని వడి లేచి వచ్చి చిడిముడితోడన్. 152

చ. అలవలకేల నల్వ యొడ లంటినవెంటనె యట్టె ...ంటి యా
యలసట వాసివాసిగని యారెయిద్రిమ్మరు లొక్కయుమ్మడిం
బలుకులఁ దేనియల్ దొలుకఁబాఱఁగఁ గేల్గవ దోయిలించి యి
చ్చలఁ దాలివేలుపుఁ బొగడఁజాఁగిరి కన్నులు విచ్చియచ్చటన్. 153

క. జగములఁ బుట్టింపను మఱి
నెగడింపను గినుకఁబూని గిల్పింపను మే
లుగఁ దగు నెఱప్రోడవు నీ
వెగడా నిత్తమ్మిచూలి వేలుపుఁబెద్దా. 154

క. జత తెలివిరులఁ దగ నీ
మతకము తెలియంగ లేక మైదాల్పు లోఁడల్
పతమని నమ్మ కరమ్మును
వెతలం బడి పొరలు చుంద్రు వెఱ్ఱులపగిదిన్. 155

శా. ఎందు న్నీసరి పోల్పఁగాఁ దగిన వే ల్పెవ్వండు గాంచంగ నొండొక్కఁ డీ
యందంబైన జగంబులోపలఁ గలండా పేర్కొన న్నిమ్మి మి
మ్ముం గోరంబుగ నమ్మి వేఁడుకొనుటల్ ముంగొంగు బంగారుగా
ముందు న్వింటిమి నేఁడు మా కది నిజంబుం జేసితి వియ్యోడ.

క. మాపైఁ గనికర మొలయఁగ
మాపూన్కికి మెచ్చి మమ్ము మన్నింపంగా
నోపెదవేని న్వేఁడెద
మాపయి మామేలును దమయక్కటికంబున్. 157

క. కడదొరలను బవరంబుల
నోడువం గలబల్మి మాకు నొండొరులపయిన్
విడువనికూర్మియు సిరులును
నెడపక వేలుపులవేల్ప యిప్పింపగదే. 158

గీ. అనుచుఁ గొనియాడితను వేఁడఁ గనికరమునఁ
గోరికల నిచ్చి లలి మెచ్చి కూర్మి పేర్మిఁ

దడవు దీవించి మించినెత్తమ్మిచూలి
కదలివినుదారిఁ దనవారిఁగలసిచనియె. 159

వ. అంత. 160

ఉ. వేలుపుఁబెద్ద తా నిడినవిప్పగు మెప్పులనొప్పుమీఁటి త్రో
ల్వేలుపుఁబెద్ద తోక్కి యెగి విక్కుచు నిక్కుచుఁ గండక్రొవ్వునన్
వేలుపుఁబెద్దలం గెలిచి వీరిని వారినిఁబోలె వారలన్
జాలి యొనర్చి పేర్చి వెనుకన్కొనియుం జెఱఁ బెట్టి రింతులన్. 161

క. పాడిచిరి పెక్కుర జక్కుల,
జడదారులఁ గాళ్ళు రాచి చమరిరి నేలన్
గడతేర్చిరి చిలువల నొక,
కడకుం దెచ్చి పొగ రెచ్చి కలఁచిరి జగముల్.

గీ. వారు పెట్టెడిరట్టడిఁ బడఁగ లేక
యింట్లు వాంకిళ్లు విడనాడి యెదల నోడి
కన్నకన్నవారల నెల్లఁ గాళ్ళు పట్టి
పట్టియనదలై వేల్పులు కట్టువడిరి. 163

సీ. ఒకవాడ మొకమోడకొక వేల్పుఁ గొట్టింతు
రొకవంకజము లెంకనొడిసిచఱతు
రొకచక్కిపొగ రెక్కియొడయండ్లఁబట్టింతు
రొకచాయఁదొగదాయనొదుగనడఁతు
రొకదారిజడదారి నొఱపులఁబెట్టింతు
రొకచెంత నెలనింతయుక్కడంతు
రొకమేల వినుచూలి నూరక కట్టింతు
రొకదండ జము నుండ నోలిఁ బంతు

నొక్కఁడొక్కను జక్కుల యుద్ధంతు
నొక్కఁడీమున భామల నుక్కు మిగులఁ
జెక్కులాగుల సేగులఁ జెట్టుచుండ్రు
రక్కసులు ముప్పురును గ్రొవ్వు పిక్కటిలఁగ. 164

సీ. నీళ్ళ నిడానగోళ్ళ నెఱ్ఱవాలి నెల డాల్పు
కనుమూయుటందిగె వేగనుల వేల్పు
చిచ్చుకానిని జేరె నచ్చు జక్కులకేడు
పిచ్చుకుంటై పోయె బెగడి జముఁడు
వేలుఁ బ్రిమ్మరుండె దూరిరక్కసుఁ డెస్పు
వంటయిండ్ల నడంగె వచ్చిచిచ్చు
వంకల కిరవయ్యె వలగొని సిటిజే,
డోకమూలఁ బడియుండె నొకఁడు గాలి
తక్కుగల వేల్పు లెల్లను డల్లడమున
బయలు వట్టి తురుగుపట్టి బ్రతుకు గనుచు
కాక నోరి కోరె మొక్కిత లేక మనిరి
యౌకట చెప్పెడి దేమి యూయాగడంబు. 165

క. ఇక్కరణి మువ్వురు నా
రక్కసులుం గండకావరంబున నేరిన్
లెక్క మొనర్పక యుండిరి
యెక్కడఁ గనుఁగొన్నను దమ రె యగుచుఁ గడిమిన్. 166

గీ. అంత నొకనాఁడు వేడుక లఁనఁగి పెనఁగఁ
బెద్దకొలువుండి మువ్వురుఁ బెం పెసంగ
వేల్పుటగసాలిఁ బిలిపించి వెరవుమీఱ
వలయుమరిమాద లొనరించి వాని కనిరి. 167

క. ఓయీ వేల్పుల కందఱ,
కాయాకొలఁదులనెదజేంగియందపు నెలవుల్
నేయుటవలనను నీవే,
రేయెడలను వన్నెకెక్కి యెంతయు నలమెన్. 168

ఉ. కావున మాకునుం బసిఁడిగట్టున నైనను వెండికొండపై
నావల నైన మంచుమల నైనను గవ్వపుఁగొండ నైననున్
నీవెర వంతయు న్నెఱపి నిక్కపుఁజక్కనిమానికంబులన్
రేని యెలర్పఁ గూర్చి యిపుడే యొడగూర్పుము పైఁడి మేడలన్.

క. అనినన్ జేతులు మోడిచి
యను వొప్పఁగ వారిమోములందునె చూడ్కుల్
పెనఁచి యడంకువతో నిటు
పని తెల్పఁ గెఱిగించె నతఁడు వారలతో డన్ 170

గీ. జమునికడయందుఁ బాలుపొందుసంద్రమందు
నెసఁగునొకదీవి పెనుకీవియెల్ల మెఱసి
పుడమియందును నెందును బుట్టరాని
మానికమ్ముల నిమ్ముల మలఁచి తెచ్చి. 171

ఉ. వేలుపుజేనియీనతిని వింతగఁ జేసితి నీఁడొకందు న
వ్వేలుపులార మున్ను గడువేడ్కఁ ద్రికూటముఁ నాఁగఁ బేరునన్
గ్రాలెడుకొండకొమ్మునను నా తెలివెల్లను వెల్లడింపఁగా
నేలినవారి కయ్యదియె యిమ్మగునిమ్మని నాకుఁ దోఁచెడున్. 172

సీ. ఏవీటికిని నాల్గుకేలివలందును జుట్టి
సంద్ర మగడ్తయై చవులు నింపు
నేయూరిపెనుకోటఁ బాయక బురుజుల
నేపున వేల్పులు కాపు గాతు

రేఁబోల వరువాత నెల్లరనిద్దుర
మిన్నేటియలుకడు మేలుకొలుపు
నెందలిరతనాలు చింది పడఁ గడలి
తావలంబయ్యె రతనములకును
నెచటిమెలఁదోఁటగమి తావి యొసఁగి మింట
వేల్పుటాండ్రకు మగలకు వేడ్క లొసఁగు
నెచటిపయ్యెర లడతేరి యెల్లయపుడు
చెల్వలయుఁ జెల్వలయు సెజ్జ చెమటలార్చు 173

వ. అట్టిసింగారంబులకుం బుట్టినిల్లును గలుములకాఁటపట్టును బీదసాదల కుంబసిండి కొటారును బెద్దలకుం బట్టుగొమ్మయు నయి లంకచె న్నలరుచున్నది. 174

ఉ. లంకను జేరి మారుత నలంతులఁ బాఱఁగఁదోలి నెయ్యురం
బొంకముగాఁగఁ గల్మి లిడి ప్రోచుచు మీసరిసాటివారిలో
నంకిలి లేఁగొప్పతన మందఁగలారని వేల్పువ్రజవాఁ
డింకను గొన్నిపలుకు లెద కింపుగ మంతనమందుఁ బల్కెనన్. 175

ఉ. సంతస మంది ముందఱను సామి హసాదని పెద్దయెల్గునన్
వింతగఁ బల్కుచుం బసిఁడిబెత్తము లెత్తి యదల్చి మూఁక నం
తంతఁ దొలంగఁదోలి పణిహారులు సూరెల దారి చేయఁగాఁ
జెంతలఁ జేరి యొండొరులఁ జీకుచు దంపులు వెంబడింపఁగన్. 176

గీ. కదలి పొలదిండ్లయార్పు లాకసము ముట్ట
లంకఁ జేరిరి ముగురుఁ గలంకఁ దేఱి
యంత వారలబీరంబు నలవు బలిమి
యరసి నర్మదయానెదునచ్చెర నెలంత. 177

క. పువ్విలుతుని వాలారుం
గ్రొవ్విరితూపులొ యనంగఁ గొమరారెఁడు పే
జవ్వనులం దనకూఁతుల
ముప్వురఁ గొనివచ్చి యిచ్చె ముదమునఁ [illegible]. 178

వ. అంత మాల్యవంతుండు సుందరి యనుతన వెలందియందు వజ్రముష్టియు విరూపాక్షుండును దుర్ముఖుండును సుప్తఘ్నుండును యజ్ఞకోపుండును మత్తుండును నున్మత్తుండును నను నేడుగురు కొడుకులను నల యను కూఁతునుం గనియె సుమాలికిఁ గేతుమతి యను ప్రోయాలి యందుఁ బ్రహస్తుండును నకంపనుండును వికటుండును కాలకాముఖుండును ధూమ్రాక్షుండును దండుండును సుపార్శ్వుండును సంహ్రాదియుఁ బ్రఘసుండును భాసకర్ణుండును నను పదుగురు కొడుకులును బకయుఁ బుష్పోత్కటయుఁ గైకసియుఁ గుంభీనసియు నను నలువురు కూఁతులునుం [illegible] మాలి వసుధ యనువాల్గంటి యందు ననలుండును హరుండును సంపాతియు నను నలుగురు కొమాళ్ళఁ గాంచె వారె విభీషణునకుం బ్రెగ్గడలై వెగ్గలంపు టగ్గలికలం జెన్నుమీఱిరి.

గీ. ఇట్లు తామరతంపరై యొప్పుఁ జెంది
జగములం దెందు నెవ్వారి సరకు గొనక
విఱ్ఱవీఁగుచుఁ గొడుకుల వెంటఁ గొనుచు
ముజ్జగంబులుఁ గలఁచి రాపొలసుదిండ్లు. 180

ఉ. వారలరాయిడి న్సొగిలి వాంచినవెల్లలనిమోముఁదమ్ములం
గూరిన నెవ్వగం గదలి కోరిక లీరిక లెత్త వేల్పు లె
వ్వారలఁ జేరువార మిఁక నాసిగ నుండఁగ నెద్ది త్రావిఁకె
వ్వారికి విన్నవింపుదుము వారలయాఱడి యంచు నెంచుచున్. 181

క. ఆరసి కర్జముఁ గని యి
బ్బారిని నలమలవిలుగలవాఁడడఁపంగా
నేరుచు నని పొంగి వడిం
జేరి రొకట వెండికొండచెంగటి కెలమిన్. 182

వ. అటువలె వెండికొండఁ దక్షియం జని మేలిమిఁగద్దెమీఁదన
చ్చోటఁ గొలువుండి వేడుకలఁజొక్కెడు మిక్కిలికంటిదేవరం
బొటపొటఁ గన్నులం దొరఁగ ముమ్మారమైచను నీటిజాలుతో
నలమటమారఁ గాంచి మది నల్కుచు నెయ్యమునం బునంగొనన్.

సీ. ఒదుఁగువాటున నిలుచుండి యొక్క పెట్టఁ
జేతులు మొగిడ్చి జోహారుఁ జేసి నిలిచి
వేల్పు లెకిమీఁదు మున్నుగా వేల్పులెల్ల
నెలుఁగు కుత్తుకఁ దగులంగ నిట్టు లనిరి. 184

సీ. ఏనుమోములవేలుపా యిదె జోహారు
ఇవముగుబ్బలియల్లుఁడ యిదె జోహారు
ఇంచువిలుకానిపగవాఁడ యిదె జోహారు
ఎక్కుడుకనులదేవరా యిదె జోహారు. 185

చ. ఉడుగనికిన్కతోఁ గడలి యొక్కట నెక్కడ గన్నదానమై
కడఁక సుకేశుబిడ్డలు జగంబుల నేపఁగఁ దల్లడిల్లి యి
య్యెడలను ముజ్జగంబులను నేలెడుదేవర వీవటంచు నీ
యడుగులు పట్టవచ్చితిమి యారసి మా మొఱలాలకింపవే. 186

క. కాల్చిరి జన్నపుసాలలు
కూల్చిరి దేవళము లెల్ల గోడలతోడన్
బీల్చిరి మానిసినెత్తురు
రాల్చిరి మేలికలతలలు రవణంబులతోడన్. 187

ఉ. ఏమనిచెప్పువార మలయారస మప్పొలదిండ్ల బారిచే
నేమును బోవఁగా నెఱతు మెప్పుడు జన్నపుఁబొళ్లు గైకొనం
దామును గట్టిమీఱి జడదారులు మాపిరిముక్కుపట్టఁగన్
బ్రేముడి బొట్టియల్ పిడిచిపెట్టిరి యొజ్జలమోము చూడఁగన్. 188

క. మేమే జేజేదొరలము,
మేమే జగములనునెల్ల మిన్నల మనుచున్
బాము లిడం దొరఁకొని రా,
బాములు కడతేర్చి మమ్ముఁ బ్రతికింపఁగ దే. 189

క. అని మ్రొక్కి తన్ను వేఁడిన
వినుసిగరాయండు వారి విన్నప మెల్లన్
విని కనికర మెదఁ బొదలఁగఁ
గనుఁగొనలం బిన్ననవ్వు గదురఁగఁ బలికెన్. 190

క. మీముందట నిజ మాడెద
మోమోటలు కట్టిపెట్టి మొఱకుల వారిన్
నే మడఁపనోప వెన్నని
సేమంబునఁ గానఁబొందుఁ జేకుఱుఁ గోర్కుల్. 191

క. వెన్నుఁడు దక్కఁగ నొండొకఁ
డెన్నఁడు గెడపంగఁజాలఁ డీరక్కసులం
దిన్నఁగ మీ రిపు డాతం
డున్నడ కరుగుండు నెమ్మి యుల్లము గదురన్. 192

క. ఆకై వడి మలవిల్తుఁడు
మూఁకగఁ దను వేఁడు వేలుపులతో ననఁగా
నేకడఁ గొలిచెడివారలఁ
జేకొని కాపాడ మీకె చెల్లు నటంచున్. 193

క. ముక్కంటి స్వీడొక్కని వా
దొక్కట వెలికొండ వెనలి యొండొరుఁ గనుచున్
మిక్కిలి పొంగి చెలంగెడి
యక్కడిపాల్కడలిఁ గాంచి యం దొకదీవిన్. 194

క. కడలికిఁ దొడవనఁగాఁ గడు
బెడఁగగునొకవీడు చూచి పెంపుగ దానిన్
దడ వబ్బురపడి చూచుచు
నెడనెడఁ గలవింత లెల్ల నేర్పడఁ దమలోన్. 195

గీ. చెప్పి మెచ్చుచు నొక్కింతసేపు మసలి
యొక్కచక్కని జక్కనిచెక్కడంపుఁ
బనులఁ జెలువొందుపొగడొందుపసిఁడికోటఁ
గనులవిందుగఁ బొడగాంచి కనఁ దలంచి. 196

గీ. చొచ్చి యచ్చంపుఁబచ్చలమెచ్చు హెచ్చు
కట్టడపుఁద్రోవ క్రేవల బిట్టు నడిచి
యవల మగరాలజిగి చాల నలము నలరు
తళుకు లీనెడు వెన్నునినెలవుచేరి. 197

సీ. పొంగారుబంగారురంగుకంబంబులఁ
జలువచప్పరములు చెలువునింప
సరిమించుసిరిగంచు వరిగంచుటందంపుఁ
జందువామినమిసల్ చొకళింప
వగఁగ్రాలుపగడాలమొగరాలగుంపుల
కెంపులు క్రేవలఁ గ్రేళ్ళుదాఁట
మెఱుఁగూని దొరలేసి నెఱమానికపుఁబెద్ద
గద్దెలనిగ్గులు గండుమిగుల

మెంచ నదియెంత మా కని యుంచుకైన
లెక్కసేయరు మాటలు పెక్కులేల. 206

గీ. ఏమిచెప్పుకొనుదుము మాసామి నీకు
వారు పట్టుచెనకొండ్రపుల వసరుసప్పు
తెంపు దోసంబుచేయువా రిట్టివేల్పు
బ్రదుకఁ జెందుదురనియెంతుమెదలలోన. 207

గీ. ఇచ్చ మానుసులను జూడ ముచ్చటగును,
జావుగలిగినవారలచంద మరసి
నేలలోకో తాను గలిగింపఁ జాలఁడయ్యెఁ
జావు మాకని నలువపై నేవమాడము. 208

సీ. పెడింబుదగాఁ గేల నడిదంబు పూసిన
మేటిరక్కసులఁ జేటు మూఁగఁ
బిగివింటి నాగినంటి తెగనిండఁ దీసిన
బిరుసుదండుల కేండ్లు వేయు నిండఁ
బులుఁగుతత్తడి నెక్కి పాలికలనికి నేగ
నొప్పనివారలయుసులు లేగు
నెదలోనఁ గన లూని యించుకమాచినఁ
గానివారలపిండు గం డడంగు
బటువుకైదువు తనరార దిటమువీఱ,
బంటులను గాచుపని పూని వచ్చితేని
తలఁక కెవ్వాఁడు చివ్వకు నిలుచువాఁడు
జాలమేలను గైకొమ్ము సగమసుమ్ము. 209

క. అని విన్నఁదనము తోఁపఁగ,
మనవి యొనర్పంగ వారి మన్ననతోడం
గనుఁగొని వెన్నుం డిట్లని,
కనికరమున నానతిచ్చెఁ గరఁగినమదితోన్. 210

చ. ఎఱుఁగుఁడు రక్కసుల్ బలువయిచ్చినమెప్పుల నొప్పుమీఱి పల్
తెఱఁగుల మిమ్ము నొంచుటయుఁ దీఱనియాఱడి కోర్వలేక యం
దఱు మఱలిల్లుఁ గొల్చుటయు నన్నన నాతఁడు మిమ్ముఁ బుచ్చె నే
నెఱుఁగుదు వేల్పులార చనుఁ డిండ్లకు వారలరూపు మాపెదన్.

క. అమ్ములవానలు గురియుచు,
నెమ్ములు విఱుగంగ మొత్తియెవ రడ్డయినన్
నమ్మఁడు జముకడ కనిచెద.
నిమ్ములనుండుండు మీర లెల్లరునింకన్. 212

గీ. అట్టికరమును గనికరముట్టిపడెడు,
వెన్నపలుకులు వీనులవిందుగొలుప
నెదలఁ బొదలెడునుదిలల వదలికదలి,
యిమ్ములకు నేగి రిమ్ముల నెల్లవారు. 213

గీ. అట్లుజేజేలు తమయిండ్లకరిగినంత,
నంతయును వేగరులు తెల్ప నాలకించి
మాల్యవంతుఁడుతమ్ములమంతనమునఁ,
బిలువగానంపియొరులకుఁదెలియకుండ. 214

గీ. తగవుదోఁపంగ నిట్లనెఁదమ్ములార,
వినరుగా నేటిప్రొద్దాక వింతవింటి
వెఱచి మొన్న నీనడుమను వేల్పులేమొ,
గట్టువిల్కానిమొద్దకు నట్టెపోగి. 215

క. కని వేనవేల తెఱఁగుల,
గనికం బెసఁబుట్ట నోటికసితీఱంగా
మనయాగడంబు లెల్లను,
ననవి యొనర్చుచు నటుగయి మమువీఁకబంట్లన్. 216

క. నిలువంగనీయ రెందును,
బలియురు రక్కసులు వారిబారికి మన్ముం
దొలఁగించి యేలకుండినఁ,
గల రేయెందైన మాకు గాదిలిచుట్టల్. 217

చ. అని మొఱవెట్టఁ జొచ్చిరట యాపయి నౌదలయూఁచి సాంత్వనన్
గసికర ముప్పతిల్ల గడకంటనుగన్గొని వారిఁ బల్పఁగా
వినుఁడిఁకఁబె యున్న పాపు వినిపించెద నోపను నేను పెన్నునిం
గనుఁడతఁ డయ్యెనేని మిముఁగావఁగ జాలినవాఁడు పోడిమిన్. 218

గీ. అనుచు నానతియిడెనంట యాపలుకులు,
చెవిని వేసికొని పసిండిచేలవానిఁ
గానఁగాబోయి మ్రొక్కులు వేనవేలు,
సలిపి విన్నవించిరఁటపై చందమున నె. 219

మత్తకోకిల. అంతటం గరివేల్పు వారలయందుఁ బ్రేముడిమీఱఁగా
నేఁతకై పనునేను గల్గఁగ నేల నొవ్వఁగ మీకిఁకన్
ద్రుంతు రక్కసితేండ్ల ముప్పాగదొడ్డపాపుల వ్రేల్మిడిన్
వంతలేటికిఁ బొందుగీములవంక నందఱు నెమ్మితోన్. 220

క. అనివీడుకోల్ప వెల్వడి,
కనుసైగలు చేసికొంచుఁ గై దండలతోఁ
బెనుసందడి సేయుచు వే,
చనిరఁట యావేల్పుటెదల సంతసమారన్. 221

ఉ. వేల్పులపాలివాఁడు కఱివేల్పతఁ డిచ్చినబాస తప్పునే
తెల్పెదనెట్టులైన నపదీఱుచు వారలపూన్కియెల్లఁ దో
ల్వేల్పులమంచు నెవ్వరిని విక్కుచు లెక్కయొనర్ప కక్కటా
సల్పితిమట్టివాని కెకసక్కెము క్రొవ్వినఁ జేటుమూఁడదే. 222

క. తనబలిమి యెదిరిబలిమియుఁ
గనుఁగొనఁగాలేక త్రుళ్ళి గావరమున నొ
ప్పనిసేరము పూనితిమిటు,
మనపాగరుత యింతచేసె మఱియేమిటికిన్. 223